

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΔ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1967 | ΑΡΙΘ. 18

ΠΡΟΣ ΑΥΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙ

Εἶναι ἀληθῶς ὑπερόχως ὑψηλὴ καὶ κατανυκτικὴ ἢ ὑμνολογία τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ ὑψώσει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ. Ἀπροσμέτρητος δὲ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκωμίων, τὰ ὅποια αἱ πνευματοκίνητοι καὶ ἀγιοφόθοι γλῶσσαι τῶν θεοσεβῶν ὑμνογράφων ἀνέμελψαν, πρὸς τιμὴν του καὶ δοξασμὸν του.

Οὕτω ἀποκαλεῖται «φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης», «ὠραιότης τῆς Ἐκκλησίας», «Βασιλέων κραταίωμα», «Ἀγγέλων ἡ δόξα», «τῶν δαιμόνων τὸ τραῦμα», «δένδρον ζωῆς», «τρισμακάριον ξύλον, δι' οὗ τοῦ θανάτου τὰ θεμέλια ἐσαλεύθησαν», «σκέπη κραταιά», «ἀθλητῶν στήριγμα», «ὀσίων διάσωσμα», «ἀφθαρσίας ἐξάνθησις», «ὑπογραμμὸς νίκης κατ' ἐχθρῶν» κ.τ.λ.

★

Καὶ δικαίως. Διότι ἡ Ἐκκλησία ἔχει θεανδρικὴν, ὅπως καὶ ὁ θεῖος της ἰδρυτῆς τὴν ὑπόστασιν. Ἀνήκει ὀντολογικῶς εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον. Καὶ προορισμὸν ἔχει ν' ἀναγεννήσῃ, ν' ἀνυψώσῃ καὶ τελικῶς νὰ θεώσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν φυσικὸν τοῦτον κόσμον. Πρὸς τοῦτο ἦλθεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ πρὸς τοῦτο ἀνυψώθη ἐκουσίως ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔκτοτε τὸ πᾶν ἐτροποποιήθη. Καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔκτοτε ἀκο-

λουθεῖ, ὀφείλει ν' ἀκολουθῇ, τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ἐχάραξε καὶ ἀφήκεν εἰς ἡμᾶς ὡς «ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθῶμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ». Ὑπογραμμὸν σταυρώσεως καὶ ἀναστάσεως. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς συμβολίζει, καὶ πρὸς τοῦτο μᾶς κατευθύνει ὁ τίμιος καὶ ζωοποιὸς Σταυρὸς, τὸν ὁποῖον «ὡς φωτολαμπῆ ἀστέρων τύπον ὑπέδειξε—κατὰ τὸν ὑμνογράφον—ὁ οὐρανός, ὑπογραμμὸν καὶ τροπαίον νίκης κατὰ τῶν ἐχθρῶν δηλῶν νοερώς».

★

Διὰ τοῦ Σταυροῦ διηνοίχθη ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας εἰς τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον. Διὰ τοῦ Σταυροῦ μετηγγίσθη εἰς τὰς δηλητηριασμένας ὑπὸ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας φλέβας του τὸ ἀγνόν, ζωοπάροχον καὶ θεῖον αἷμα τῆς ψυχικῆς του ἀνανεώσεως καὶ λυτρώσεως. Ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ σταύρωσις του ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς ἐνέργεια καὶ ὡς πράξις καθ' ὀλοκληρίαν ἐκουσία, εἶναι ἡ μοναδικὴ ὁδὸς ἢ ἄγουσα εἰς τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἐγωϊστικῆς βεβαιώσεως τοῦ ἑαυτοῦ του, ποὺ κρημνίζει ἀναποφεύκτως εἰς τὰς σκοτεινὰς ἀβύσσους τῆς ὑλικότητος καὶ τοῦ μὴ ὄντος. Δι' αὐτοῦ πραγματοποιεῖται ἡ νέα μας γέννησις καὶ ὁ φωτισμὸς καὶ ὁ καθαγιασμὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ δι' αὐτοῦ καὶ μόνον ἀνοίγονται εἰς ἡμᾶς διάπλατοι αἱ θύραι τῶν οὐ-

ρανῶν, καὶ ἐπαναγόμεθα ταχυσίπτεροι εἰς τὴν πνευματικὴν μας πατρίδα. Δικαίως λοιπὸν κοσμεῖ θρόνους καὶ στέμματα βασιλέων. Σελαγίζει ὑπεράνω οὐρανοφιλήτων θόλων. Σπολίζει τὰ στήθη τῶν ἐναρέτων καὶ τῶν ἀνδρείων. Καθαγιάζει τοὺς θυρεοὺς καὶ τὰς σημαίας ἐκπολιτιστικῶν στρατιῶν. Ἀνεγνωρίσθη διεθνῶς ὡς σῆμα τῶν εὐεργετικῶς καὶ φιλανθρώπως δρώντων σωματείων. Καὶ εὐλογεῖ τὸν ὕπνον τῶν δικαίων εἰς τοὺς εἰρηνικοὺς τάφους των...

★

Τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ εἶναι τὸ συγκλονιστικὸν μυστήριον τῆς ἐσταυρωμένης, χάριν τοῦ ἀνθρώπου, θείας ἀγάπης καὶ τῆς θαυματουργοῦσης πίστεως. Ὁ ἐσταυρωμένος Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, κατώδυνος καὶ αἱματόφυρτος, παρέχει ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ μαρτυρικοῦ του Σταυροῦ τὴν συγγνώμην του καὶ τὴν ἄφεσιν πρὸς τοὺς σταυρωτάς του ! Καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, προσκαλεῖ αὐτοὺς νὰ πραγματοποιήσουν, ἐν ἐλευθερίᾳ πνεύματος καὶ μιμούμενοι τὸ παράδειγμά του, τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς. Βασιλείαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ἀνθρώπος, ὡς κορυφαία καὶ αἰωνία ἀξία, μάχεται καὶ ἀγωνίζεται διὰ τὸν θρίαμβον τῶν ὑψηλοτέρων ἀρχῶν τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Καὶ λατρεύων τὸν Θεὸν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ», πραγματοποιεῖ συνεχῶς τὸν «καινὸν οὐρανὸν καὶ τὴν καινὴν γῆν», ὅπου τὸ ἀγαθὸν μεταποιεῖται εἰς πλήρη φωτὸς καὶ δόξης δύναμιν καὶ ζωὴν.

★

Τὴν ὁδὸν τοῦ Σταυροῦ ἐπέλεξεν ὡς ἀδιάπτωτον ὑπογραμμὸν τῆς ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία μας. Ἡ ὁποία, ὡς σύνθεσις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος ὡς μορφῆς καὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς βάρους, γαλακτο-

τροφεῖ τὰ τέκνα τῆς διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας· καὶ φωτίζει, ὡς Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς, τὴν πορείαν τῆς Ἱστορίας, ὑπογραμμίζουσα ὡς χ ρ ε ο ς τ ἡ ν ζ ω ῆ ν. Ἀπὸ τὴν Ἑλληνοχριστιανικὴν δὲ αὐτὴν Παράδοσιν, τῆς ὁποίας εἶναι αὕτη ὁ ἀκοίμητος φρουρὸς, ἐξεπορεύθησαν οἱ ἀθάνατοι ἀγωνισταὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθερίας· καὶ ἐγεννήθησαν οἱ ὑπέροχοι ἐκεῖνοι ἥρωες καὶ μάρτυρες, οἱ ὅποιοι ἀπέβησαν ἡ δόξα καὶ τὸ ἐγκαλλώπισμα, ὄχι μόνον τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου.

★

Αὕτη ἐνέπνευσεν τὴν ἀπάντησιν τῆς ἡρωϊκῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Κιουταχῆ νὰ παραδοθῆ—(Τὰ κλειδιά τῆς πόλεως κρέμονται εἰς τὰ κανόνια τῆς· καὶ ἔλα νὰ τὰ πάρης). Αὕτη καὶ τὸ ψήφισμα τῶν Ὑδραίων, εὐθὺς ὡς ἐκηρύχθη ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821· «Ἀπὸ σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὅποιος συμπατριώτης μας θανατωθῆ εἰς τὸν πόλεμον ποὺ κάμνομεν ἐναντίον εἰς τοὺς Ἀγαρινούς, ἡ φαμίλια του ἔχει νὰ τρέφεται ἀπὸ τὴν κάσσαν τῆς Πατρίδος μας, καὶ τὸ ὄνομά του ἔχει νὰ μνημονεύεται παρρησίᾳ εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας». Αὕτη καὶ τὰ κλέη τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, καὶ τῆς Πίνδου καὶ τῆς Τρεμπεσίνας. Καὶ πρὸς αὐτὴν στοιχοῦσα ἡ Ἐκκλησία μας κηρύττει, μεῖνθον ζῆλον, τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑψώνει τὸν τίμιον Σταυρὸν, ὑπενθυμίζουσα, ὅτι Οὗτος σημαίνει ἀνάστασιν καὶ πτερύγισμα εἰς τοὺς οὐρανοὺς· ἀλλὰ καὶ ἐπιταγὴν τῶν οὐρανῶν πρὸς τὸ Ἔθνος μας, ὅταν οὗτος «ἐδείκνυτο τῷ εὐσεβεῖ Βασιλεῖ», μετὴν κατὰσπερον γύρω του ἐπιγραφὴν, «ἐντούτῳ νίκα».

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΡΕΙΟΝ ΕΛΛΑΔΑ

Δύο μῆνας μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του εἰς τὸν ἔνδοξον θρόνον Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος περιώδευσε τὰς ἀκριτικὰς περιοχὰς τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς 23ης μέχρι τῆς 31ης Αὐγούστου ἑ. ἔτους.

Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος εἶναι ὁ πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τοὺς ἱστορικοὺς καὶ αἱματοβρέκτους τόπους τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Ὁ Μακαριώτατος ἀνέλαβε τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν περιοδείαν ὠθούμενος ἀπὸ τὸν διακαῆ πόθον του νὰ ἔλθῃ εἰς προσωπικὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν ὠραῖον καὶ ἀγνὸν λαὸν καὶ τὸν στρατὸν τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν μας, διὰ νὰ φέρῃ πρὸς αὐτοὺς τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ νὰ ἀναζωογονήσῃ ἀκόμη περισσότερο τὴν φλόγα τῆς ὀρθοδόξου τῶν πίστεως, τὴν ἀγάπην τῶν πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὰ ἀθάνατα ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδανικά.

Ὁ εὐσεβὴς καὶ ἡρωϊκὸς λαὸς τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἐδοκίμασε μεγάλην χαρὰν καὶ ἱκανοποίησιν, διότι ἠτύχησε νὰ ἴδῃ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τὸν Ἀρχιεπίσκοπόν του καὶ Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τῶν περιοχῶν αὐτῶν ὑπεδέχθη τὸν Μακαριώτατον μὲ θερμὸν ἐνθουσιασμόν, ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἡρωϊκὸν πληθυσμὸν τῶν περιοχῶν αὐτῶν καὶ ταυτοχρόνως διεδήλωσε τὴν βαθεῖαν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀπειρον ἀγάπην του πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπόν του, ἄξιον πνευματικὸν πατέρα καὶ ἡγέτην του.

ΕΙΣ ΚΟΖΑΝΗΝ ΚΑΙ ΓΡΕΒΕΝΑ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἤρchiσε τὴν ἱστορικὴν περιοδείαν του ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, ἀφίχθεις τὴν 23 Αὐγούστου 1967 περὶ ὥραν 5.45' μ.μ. εἰς τὴν Κοζάνην δι' εἰδικοῦ ἀεροσκάφους. Τὸν Μακαριώτατον ὑπεδέχθησαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον οἱ Σεβασμ. Μητροπολίται Κοζάνης κ. Διονύσιος, Ἐλευθερουπόλεως κ. Ἀμβρόσιος καὶ Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνος, οἱ νομάρχαι Κοζάνης καὶ Φλωρίνης κ.κ. Σταυρόπουλος καὶ Μπράβος, ὁ διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ἀντιστράτηγος κ. Χατζῆς, αἱ λοιπαὶ τοπικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἐκπρόσωποι τῶν συλλόγων. Τμῆμα στρατοῦ καὶ ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς ἀπέδωσαν τὰς νενομισμένας τιμὰς.

Διερχόμενος μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων τὴν πόλιν καὶ ἐνῶ προέβαινον εἰς θερμὰς ἐκδηλώσεις, ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἐτελέσθη ἐπίσημος Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιος προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον διὰ συντόμου προσλαλιᾶς, ἀπευθύνας πρὸς αὐτὸν τὸ «ὡς εὖ παρέστη» καὶ παρακαλέσας αὐτὸν νὰ εὐλογήσῃ τὸ ἐκκλησίασμα. Ὁ Μακαριώτατος ἀπήντησε καταλλήλως, εὐχαριστήσας διὰ τὴν θερμὴν καὶ ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν, ἣ ὅποια τοῦ ἐπεφυλάχθη.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ΧΕΝ, ὅπου ἀπηύθυνε θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς συνέδρους τοῦ Θεολογικοῦ Συνεδρίου, αἱ ἐργασίαι τοῦ ὁποίου διήρκεσαν ἀπὸ 24—27 Αὐγούστου.

Περὶ ὥραν 7.15' μ.μ. ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ἀνεχώρησεν εἰς Γρεβενά. Εἰς τὰ ὄρια τοῦ Νομοῦ Γρεβενῶν ὑπεδέχθησαν τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Γρεβενῶν κ. Χρυσόστομος, ὁ Νομάρχης κ. Ἀργυριάδης, ὁ Μέραρχος καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως. Ἀμα τῇ ἀφίξει του εἰς Γρεβενά ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν καὶ ἐχοροστάτησεν εἰς τὴν Δοξολογίαν, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ἀπηύθυνε θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὸ πυκνὸν ἐκκλησίασμα.

Τὴν πρωτὰν τῆς 24ης Αὐγούστου ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὸ 22 χιλιόμετρα βορειοδυτικῶς τῶν Γρεβενῶν κείμενον ὄρεινὸν χωρίον Ἁγιος Κοσμάς, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον συγκεντρωθῆ ἑνωρίτερον ὀκτὼ χιλιάδες καὶ πλέον λαοῦ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων διὰ νὰ ὑποδεχθοῦν καὶ χαιρετήσουν τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεοανεγερθέντος ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἐτελέσθησαν μετὰ πάσης λαμπρότητος καὶ μεγαλοπρεπειᾶς εἰς ἀτμόσφαιραν σπανίας θρησκευτικῆς ἐξάρσεως καὶ ἱερᾶς κατανύξεως. Τῆς τελετῆς τῶν ἐγκαίνιων προσέτη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου καὶ Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνου, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Πολυκάρπου καὶ Ἐλευθερουπόλεως κ. Ἀμβροσίου.

Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν ὁ ὑπουργὸς Βορείου Ἑλλάδος κ. Πατίλης, ὁ διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ἀντιστράτηγος κ. Χατζῆς, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Βορείου Ἑλλάδος κ. Γκαντώνας, οἱ νομάρχαι Γρεβενῶν καὶ Φλωρίνης κ.κ. Ἀργυριάδης καὶ Μπράβος, ὁ δήμαρχος Γρεβενῶν κ. Ζγώνης, ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος Ἁγίου Κοσμά κ. Ζιούλης μετὰ τοῦ συμβουλίου, οἱ πρόεδροι πολλῶν γύρω Κοινοτήτων καὶ πολλαὶ χιλιάδες λαοῦ.

Μετὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων ὠμίλησε διὰ μακρῶν ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Αὐγουστῖνος, μερίμνη τοῦ ὁποῦ ἀνηγέρθη ὁ ἐγκαινιολογὸς κομψὸς ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ ὑπὸ φοιτητῶν καὶ νέων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ μελῶν τοῦ ἐν Κοζάνῃ συλλόγου «40 Μάρτυρες». Ὁ Σεβασμιώτατος ἐξῆρε τὴν δρᾶσιν τοῦ ἐθναποστόλου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, ὑπογραμμίσας ἰδιαιτέρως τὴν φλογερὰν ἀγάπην του πρὸς τὸν Χριστόν, πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Ἀκολούθως ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐπὶ ὥρας διένειμεν ἀντίδωρον εἰς τὰς χιλιάδας τῶν ἐκ-

κλησιαζομένων, οἱ ὅποιοι μὲ συγκίνησιν καὶ εὐλάβειαν ἠσπάζοντο τὴν δεξιάν Του.

★

Ἀπὸ τὴν Πίνδον ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπηύθυνε διὰ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Βορρᾶ» πρὸς τὸν λαὸν τῆς Βορείου Ἑλλάδος τὸ ἐξῆς μῆνυμα :

«Μὲ τὴν Βόρειον Ἑλλάδα συνδέομαι διὰ μακροχρονίων δεσμῶν. Ἡ ὑπηρεσία μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἐδημιούργησε δεσμοὺς ψυχικοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν καταλόονται ἐνόλως. Εἶμαι δὲ πολὺ εὐτυχὴς καὶ συγκεινημένος πρὸς ὁ Θεὸς μοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ ἐλλειπτότερον τμήμα τῆς Μακεδονίας, δηλαδὴ τοὺς Ἀκρίτας μας.

Εἶναι ἓνα προσκῆνημα, τὸ ὁποῖον ὀφείλω πρὸς τοὺς ἱεροὺς τόπους τῆς Πατρίδος μας, οἱ ὅποιοι ἐπανελημμένως ἔχουν καθαγιασθῆ μὲ τὸ τίμιον αἷμα ὄλων τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐμφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν, οἱ ὅποιοι τὴν μὲν

Ὁ κομψὸς ἱ. ναὸς τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, τὰ ἐγκαινία τοῦ ὁποῦ ἐτέλεσε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος.

ἡμέραν ποτίζουν τὴν γῆν τῆς Μακεδονίας μας με τὸν τίμιον ἰδρωτὰ των, τὴν δὲ νότα ἀγρουποῦν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκδηλώνω ὄχι μόνον προσωπικὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ αἰσθήματα ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μαζί με τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν θεομοτίτην μέχρι τοῦδε ὑποδοχὴν ἐπιθυμῶ νὰ διαβιβάσητε τὰς ἐλλογίας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς αὐτούς».

Τὴν μεσημβρίαν τῆς 24 Αὐγούστου, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν προαναφερθέντων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, τῶν νομαρχῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων, ὁ Μακαριώτατος ἐπέστρεψεν εἰς Γρεβενά, ὅπου παρεκάθησεν εἰς γεῦμα, παρατεθὲν πρὸς τιμὴν του ὑπὸ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Γρεβενῶν κ. Χρυσοστόμου.

ΕΙΣ ΦΛΩΡΙΝΑΝ

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Γρεβενῶν κ. Χρυσοστόμου καὶ Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνου, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Φλώριναν, προπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ κλήρου καὶ πλήθους λαοῦ. Κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς Φλώριναν ὁ Μακαριώτατος διήλθε διὰ τῶν χωρίων Μεσσηνίου καὶ Καλλινίκης, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων τὸν ὑπεδέχθησαν με ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα. Τὴν 5.45' μ.μ. ὁ Μακαριώτατος ἔφθασεν εἰς τὸ στρατιωτικὸν φυλάκιον Νίκης, περιῆλθε τοὺς θαλάμους τοῦ στρατωνισμοῦ τῶν φρουρῶν τῶν συνόρων καὶ ἔγραψε τὰς ἐντυπώσεις του εἰς τὸ βιβλίον ἐπισκεπτῶν ὡς ἀκολούθως:

«Εἶναι τὸ πρῶτον συνοριακὸν φυλάκιον, τὸ ὁποῖον ἐπισκέπτομαι ἀρχόμενος τῆς περιουσίας μου ἀνὰ τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἶναι εὐνόητος ἡ συγκίνησις, ἡ ὁποία με διακατέχει. Ἐνδοξοῦμαι εἰς τὸν τόπον ὅπου ἡ καρδιά τοῦ Ἔθνους πάλλει ἐντονώτερον καὶ οἱ δραματισμοὶ ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐνσαρκοῦνται εἰς τὰς μορφὰς τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος. Εἶμαι ὑπερήφανος ἐν Κυρίῳ, διότι εἰς τοιαῦτα παλλημάκια ἔχομεν ἐμπιστευθῆ τὴν ἀσφάλειάν μας.

Ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιθυμῶ νὰ βεβαιώσω ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτας, ὅτι αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ ἐλλογίαι τῆς Ἐκκλησίας τοὺς συνοδεύουν».

Μετὰ ταῦτα, ὁ Μακαριώτατος ὠμίλησε πρὸς τοὺς φρουροὺς τοῦ φυλακίου καὶ προσέφερεν εἰς αὐτούς, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Τελωνείου καὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ Σταθμοῦ Χωροφυλακίης, εἰκόνας τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ, εἰς δὲ τὸ φυλάκιον ἐδώρησε μεγάλην εἰκόνα τῆς Παναγίας, φέρουσαν τὴν ὑπογραφὴν του.

Συνεχίζων τὴν πορείαν του, ὁ Μακαριώτατος ἀφίκετο τὴν 6.45' μ.μ. εἰς τὴν Φλώριναν, εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ὁποίας καὶ πρὸ τῆς ἀψίδος με τὴν ἐπιγραφὴν: «ΤΟΙΟΥΤΟΣ ΗΜΙΝ ΕΙΠΡΕΠΕ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ». τὸν ὑπεδέχθησαν ὁ δήμαρχος τῆς πόλεως κ. Α. Κωτσόπουλος μετὰ τοῦ ἀντιδημάρχου καὶ τῶν δημοτικῶν συμβούλων, ὁ κλῆρος, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ

ἀρχαί, τὰ προεδρεῖα τῶν διαφόρων συλλόγων τῆς πόλεως καὶ χιλιάδες λαοῦ, οἱ ὅποιοι, παρὰ τὴν πίπτουσαν βροχὴν, εἶχον παραταχθῆ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως μέχρι τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Ὑπὸ τὰς συνεχεῖς ἐπευφημίας καὶ τὰς ἄλλας αὐθορμήτους ἐκδηλώσεις τοῦ πλήθους, ὁ Μακαριώτατος κατηρθύνθη περὶ πρὸς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν, ἐνῶ οἱ κώδωνες ὅλων τῶν ἱερῶν ναῶν ἤχουν χαρμολύπῃ. Εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν ἐτελέσθη Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας ὁ Ἅγιος Φλωρίνης ἠὺχαρίστησε τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκδηλούμενον θερμὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἀκριτικὰς περιοχάς.

Βαθύτατα συγκινημένος, ὁ Μακαριώτατος ἠὺχαρίστησε τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην κ. Αὐγουστῖνον καὶ τὸν λαὸν τῆς Φλωρίνης διὰ τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς:

«Ἐρχομαι εἰς τὸν τόπον αὐτόν, πού ἐποτίσθη ἀπὸ ποταμοὺς αἵματος, ὡς προσκνητῆς. Τὸ προσκνηνῆμα τοῦτο γίνεται διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν ἕνα χρέος πρὸς τὰς ἀκριτικὰς περιοχάς. Γνωρίζετε ὅλοι τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέρχεται ἡ χώρα μας, καὶ τοὺς ὁποίους, χάρις εἰς τὴν σταθερὰν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν, δυνάμεθα σήμερον νὰ τοὺς ἀποκρούσωμεν καὶ νὰ ἐποικοδομήσωμεν σήμερον ἕνα εὐτυχεστερον μέλλον. Ὅπου καὶ ἐὰν εὐρισκώμεθα, ἐπιβάλλεται νὰ πράξωμεν τὸ ἐθνικὸν καὶ χριστιανικὸν μας καθήκον. Νὰ μαχώμεθα ἐνσυνειδήτως διὰ τὴν διατήρησιν τῆς πίστεώς μας καὶ διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Μὲ αὐτὴν τὴν κληρονομίαν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔδωσεν ὁ Θεὸς, πρέπει νὰ ὁμοιάσωμεν εἰς τοὺς προγόνους καὶ νὰ φανώμεν ἀντάξιοι τῆς Ἱστορίας. Ἀπ' ἐδῶ πρέπει νὰ ξεκινήσωμεν πάλιν οἱ μεγάλοι οἰκουμηνικοὶ ἄνδρες, ἀπὸ τὴν μικρὰν αὐτὴν γωνίαν, πού λέγεται Ἑλλάς.

Τὰ παιδιά πρέπει νὰ γίνων οἱ συνεχισταὶ τῆς μεγάλης ἱστορίας τοῦ τόπου, νὰ συνεχίσουν τὴν ἐνδοξον παράδοσιν, διὰ νὰ φανώμεν ἀντάξιοι τῶν προγόνων μας. Ἡ Ἐκκλησία, μετὰ τὰ μέσα πού διαθέτει, εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Μὲ τὴν συναίσθησιν τοῦ τί πιστεύομεν καὶ διατὶ πιστεύομεν, θὰ προχωρῶμεν συνεχῶς, διότι ἐὰν τὸ Ἔθνος δὲν στηρίζεται εἰς τὴν μεγάλην κληρονομίαν μας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μεγαλοουρηθή. Ἡ Ἐκκλησία θὰ πράξῃ πᾶν τὸ δυνατόν διὰ τὸν Λαόν, ἀλλὰ καὶ ὁ Λαὸς πρέπει νὰ ἐντείνῃ τὰς προσπάθειάς του. Ἐγκαινιάζω σήμερον τὴν περιουσίαν μου, ἐκφράζω τὴν εὐχὴν, ὅπως ὁ Θεὸς χαρίσῃ ὕψος καὶ εὐτυχίαν εἰς ἕνα ἕκαστον καὶ εἰς τὸ Ἔθνος καὶ ὅπως συνεχίσωμεν τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔταξεν Ἐκείνος».

Ἀκολούθως ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον, ὅπου ἐδέχθη μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τοὺς ἐσχάτως ἀποσπασθέντας ἱερεῖς, μετὰ τοὺς ὁποίους συνεζήτησε τὰ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν οὗτοι εἰς τὰς νέας θέσεις των.

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἐδήλωσεν ὅτι αἱ ἐντυπώσεις

του ἀπὸ τὰς πόλεις πὺ ἐπεσκέφθη εἶναι ἀρισται καὶ ὅτι εἶναι κατασυγκεινημένος δι' ὅ,τι ἔγινεν, ὁ Μακαριώτατος ἀνεχώρησε περὶ τὴν 8.30' μ.μ. δι' Ἐδέσσαν.

Εἰς Ἐδέσσαν

Συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνου, ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἔφθασε περὶ τὴν 10 μ.μ. τῆς 24ης Αὐγούστου ἐ. ἔτους εἰς τὸ χωρίον Ἄγρα τῆς Ἐδέσσης, ὅπου τὸν ὑπεδέχθησαν ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Καλλίνικος, ὁ νομάρχης Πέλλης κ. Σιδηρόπουλος καὶ ὁ διοικητὴς Χωροφυλακῆς, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, οἱ ὅποιοι τοῦ ἐπεφύλαξαν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν. Ἐν συνεχείᾳ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἐδέσσης, ὅπου ἀνέμενον τὸν Μακαριώτατον πρὸ μεγαλοπρεποῦς ἀψίδος, παρὰ τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς καὶ τὸ προκεχωρηκὸς τῆς ὥρας, χιλιάδες λαοῦ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχάς. Ὁ δήμαρχος τῆς πόλεως κ. Λουκᾶς Παρίσης προσεφώνησε τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπογραμμίσας ἰδιαιτέρως τὴν σημασίαν τῆς παρουσίας αὐτοῦ μετὰ τῶν κατοίκων τῆς ἀκριτικῆς περιοχῆς ταύτης. Ἀκολουθῶς ἐσχηματίσθη πομπὴ ἡ ὅποια, τῶν κωδῶνων τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς πόλεως ἠχούντων χαρμωδῶν, κατηρθύνθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σκέπτης, ἔνθα ἐτελέσθη Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου. Μετὰ τὴν Δοξολογίαν, ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Καλλίνικος προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον, εὐχαριστήσας αὐτὸν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ διὰ τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον του πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν ἀκριτικῶν ἱερῶν Μητροπόλεων. Ἀπαντῶν ὁ Μακαριώτατος ἐξέφρασε τὴν βαθυτάτην του συγκινήσιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν του, διότι εὐρίσκειται εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα, ἐν συνεχείᾳ δὲ ὑπέμνησε τὴν ἀναγκαιότητα τῆς προσευχῆς.

Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Ἀλωπίας

Τὴν πρῶταν τῆς 25 Αὐγούστου 1967 ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὰς ἀρχάς καὶ διαφόρους ἐπιτροπὰς τῶν σωματείων καὶ τῶν ὀργανώσεων τῆς Ἐδέσσης. Περὶ τὴν 10 π.μ. ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἀλωπίας, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Καλλίνικου καὶ Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνου, τοῦ νομάρχου Πέλλης κ. Σιδηροπούλου, τοῦ διοικητοῦ τῆς II Μεραρχίας στρατηγῶ κ. Κεφάλλα, τοῦ διοικητοῦ Χωροφυλακῆς κ. Ψικάκου καὶ ἄλλων.

Κατὰ τὴν διέλευσιν ἀπὸ τὴν κοινότητα Ἀψάλλου οἱ κάτοικοι ἐπεφύλαξαν εἰς τὸν Μακαριώτατον καὶ τὴν ἀκολουθίαν του πρὸ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ χωρίου ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν. Ὁ Μακαριώτατος ἠλόγησε τοὺς κατοίκους καὶ μετὰ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος συζητήσας τὰ διάφορα θέματα τοῦ χωρίου των.

Τὴν 11 π.μ. ὁ Μακαριώτατος καὶ οἱ συνοδεία του

ἔφθασαν εἰς Ἀριδαίαν, γενόμενοι ἐνθουσιωδέστατα δεκτοὶ ὑπὸ τῶν κατοίκων. Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ τιμητικοῦ ἀποσπάσματος στρατοῦ καὶ ἀφοῦ ἤκουσε τὴν συγκινητικὴν προσφώνησιν τοῦ δημάρχου κ. Σεφεριάδη, ὁ Μακαριώτατος ἐτόνισεν, ὅτι εἶναι μεγάλη τιμὴ δι' αὐτόν, διότι ἐπισκέπτεται τὸν τόπον αὐτόν, πὺ εἶναι καθηγιασμένος μὲ τὸ αἷμα τῶν ἡρωϊκῶν κατοίκων του καὶ ἠυχήθη, ὅπως ὁ Θεὸς τοὺς εὐλογῇ καὶ καταρθύνῃ εἰς τὸν δρόμον τοῦ δικαίου καὶ τῆς προόδου.

Μετὰ ταῦτα ἐψάλλη Δοξολογία εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικάνδρου, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου, ὁ ὅποιος μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας ὠμίλησε πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικόν, εἰπὼν περὶ τοῦ τὰ ἐξῆς :

«Εἶναι μεγάλη ἡ τιμὴ δι' ἐμέ, διότι ἔρχομαι εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Ἐύχομαι ὅπως ὁ τόπος αὐτός χρησιμεύῃ πάντοτε ὡς παράδειγμα πρὸς ὄλους τοὺς Ἑλληνας. Ἐστὲ δὲ βέβαιοι, ὅτι ὁ ἡρωϊσμός σας καὶ οἱ ἀγῶνές σας θὰ εὐρυνῇ τὴν δικαιοσύνην των. Ἐκφράζω τὴν ἐγνωμοσύνην ἐμοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διότι σεῖς οἱ ἀκριτικοὶ πληθυσμοὶ κρατεῖτε εἰς χεῖράς σας τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν ὅλου τοῦ ἔθνους μας. Ἐδῶ ἐθνουσιάσθησαν ποιεῖα ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Ἐδῶ ἐπολέμησαν καὶ ἐθνουσιάσθησαν, πολὺ πρὶν γίνῃ ἐλεύθερον τὸ ἔδαφος αὐτό, ἡρωϊκαὶ μορφαὶ ὅπως ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Καρατζόβας, ὁ ἀείμνηστος Νικάνδρος καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων θὰ μείνουν εἰς τὴν ἰστορίαν ὄχι μόνον τῆς τοπικῆς, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Ἐἴθε ὁ Ὑψιστος νὰ σᾶς καθοδηγῇ καὶ νὰ σᾶς προστατεύῃ».

Εἰς Προμάχους καὶ Σκρά

Μετὰ ταῦτα ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος μετέβη μετὰ τῆς ἀκολουθίας του εἰς τὸ μεθοριακὸν χωρίον καὶ τὸ στρατιωτικὸν φυλάκιον τῶν Προμάχων, τοὺς ἀνδρας τοῦ ὁποίου ἐπεθεώρησε καὶ ἠλόγησεν.

Ὁμιλῶν πρὸς τοὺς γενναίους κατοίκους τῶν Προμάχων, οἱ ὅποιοι τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα, ὁ Μακαριώτατος εἶπε μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ἐξῆς :

«Ἐχετε ὁμορφα καὶ γενναῖα παιδιά, τοὺς στρατιώτας μας, πὺ στέκονται ἀκλόνητοι φρουροὶ τῶν συνόρων. Βλέπω μὲ συγκίνησιν τὴν στενήν σας συνεργασίαν. Ἦκουσα ὅτι εἰς τὸ σχολεῖον σᾶς φοιτοῦν 300 καὶ πλέον παιδιά. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον τίτλον τιμῆς. Ἐτσι ἀποδεικνύετε, ὅτι εἴθε πραγματικοὶ πρόμαχοι καὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας. Σηγηματηγῶρια θεομότατα, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστίαι σᾶς ἀξίζουσιν. Νὰ σᾶς σκεπάξῃ ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία, ὅπως σκεπάσετε καὶ σεῖς τὸ ἔθνος ὀλοκλήρον».

Ἀκολουθῶς ὁ Μακαριώτατος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας του καὶ ὄλων τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, μετέβη εἰς τὴν τοποθεσίαν, ὅπου οἱ κομμουνιστοσυμμοριῖται ἐξετέλεσαν κατὰ τὴν ἐαμοκρατίαν 700

περίπου πατριώτας, και έτέλεσε Τρισάγιον υπέρ αναπαύσεως τών ψυχών τών άγρίως σφαγιασθέντων υπό τών κομμουνιστοσυμμοριτών. Είς τόν χώρον αυτόν δέν υπάρχει ακόμη ούτε ένας σταυρός, διό ο Μακαριώτατος παρεκάλεσε νά ανεγείρουν είς τόν τόπον αυτόν «μνημεΐον άθανάτων».

Έπιστρέφων από τούς Προμάχους, ο Μακαριώτατος έπεσεκέφη τά άκριτικά χωριά Έξαπλάτανον, Φούστανην, Άετοχώρι, Νότιαν, Περίκλειαν και Άρχάγγελον, παντού τυχών θερμοτάτης ύποδοχής έκ μέρους τών κατοίκων. Ο άγων τó 85 έτος τής ηλικίας του ίερέως του Άρχαγγέλου αίδεσ. Παπαευάγγελος, ύψώσας τάς χείρας είπεν κατασυγκεκινημένος: «Θεέ μου, Σε εύχαριστώ διότι με ήξίωσες νά ίδω και νά άσπασθώ τό χέρι του Άρχιεπισκόπου». Ο δέ άποσταλεις έξ Άθηνών νέος ίερέυς του χωριου αίδεσ. Σπυρίδων Πρωτονοάριος είπε: «Μακαριώτατε, ο κόσμος θά Σάς εύγνωμονή, διότι μάς έστειλατε εδώ έπάνω».

Συνεχίζων τήν ίεράν πορείαν, ο Μακαριώτατος κατηυθύνθη πρós τó συνοριακόν στρατιωτικόν φυλάκιον του Σκρᾶ, προϋπαντηθείς είς τά όρια τών νομών Πέλλης και Κιλίκης υπό του Σεβασμιωτάτου Μη-

τροπολίτου Πολυανής και Κιλκισίου κ. Χαρίτωνος και του νομάρχου Κιλίκης κ. Συνδίκου. Κατά τήν άφιξίν του είς Σκρᾶ ο Μακαριώτατος έπεθεώρησε τούς άνδρας του φυλακίου και διένειμεν είς αυτούς εικόνας τής Παναγίας και του Χριστου. Έν συνεχεία, παρετέθη λιτόν γεϋμα πρós τιμήν του Μακαριωτάτου και τής συνοδείας του, είς τó όποϊον παρεκάθησαν και οι στρατιώται του φυλακίου. Κατά τήν διάρκεια του γεϋματος ο στρατηγός κ. Κεφάλας προσεφώνησε τόν Προκαθήμενον τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, έκφράσας τήν χαράν και τήν συγκίνησιν του στρατου δια τήν έπίσκεψιν του Μακαριωτάτου και διαβεβαίωσας αυτόν, ότι άπαντες οι άξιωματικοί και οι στρατιώται είναι άφρωσιωμένοι είς τά έλληνοχριστιανικά ιδεώδη. Άκολούθως, προσέφερεν είς τόν Μακαριώτατον έπίχρυσον ανάγλυφον χάρτην τής περιοχής.

Άπαντών ο Μακαριώτατος είπε μεταξύ άλλων τά εξής:

«Αυτάς τάς ήμέρας, που εύρίσκομαι είς τάς άκριτικές περιοχάς τής πατρίδος μου, έχω προάσει πολλές συγκινητικές στιγμάς. Όλοι οι Έλληνες όφείλομεν εύγνωμοσύνην είς όλους εκείνους, οι όποιοι κα-

Ο Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος κ. Γερώνυμος, τελών είς Προμάχους Τρισάγιον υπέρ αναπαύσεως τών ψυχών τών σφαγιασθέντων υπό τών κομμουνιστοσυμμοριτών.

θηρίασαν μετὰ τὸ αἶμά των τὰς ἀκριτικὰς αὐτὰς περιοχὰς καὶ ὅλως ἰδιαίτερος πρὸς τὴν ἡγεσίαν τοῦ στρατεύματος. Σὰς εὐγνωμονοῦμεν καὶ ἰδιαίτερος τὸν Στρατὸν μας, ὁ ὁποῖος τὴν 21ην Ἀπριλίου ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν».

Ἀκολουθῶς ὠμίλησεν ὁ νομάρχης κ. Συνδίκας, ὁ ὁποῖος εἶπε μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς :

«Μακαριώτατε, ὁ ἥρωϊκὸς καὶ μαρτυρικὸς λαὸς τοῦ Κιλικίης σὰς καλωσορίζει. Ἡ φωτεινὴ τροχιά, πὰν διαγράφει ἡ μεγίστη σας φρονογονμία, θὰ μείνῃ παραδείγμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Στρατὸς, Ἐκκλησία καὶ πολιτικὴ διοίκησις συνεργάζονται ἐνταῦθα στενῶς, διὰ νὰ ἐπιναφέρουν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τοὺς πεπλανημένους Ἕλληνας. Καὶ πιστεύω, ὅτι τὸ ἐπιτυγχάνομεν. Παρακαλῶ, μεταφέρατε εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι εἰς τὴν ἀκραίαν αὐτὴν περιοχὴν τῶν συνόρων ἡ καρδιά τῶν πολιτῶν πάλαι ταχύτερον ἐπ' ἀγαθῶ ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος».

Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Μακαριώτατος ἀνῆλθεν εἰς τὸ παρατηρητήριον, ὅπου ὁ φρουρὸς στρατιώτης, Μωαμεθανὸς ἐκ Θράκης, ἐζήτησε νὰ γίνῃ Χριστιανός. Ἀναχωρῶν ἀκολουθῶς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Σικρᾶ, ἐπεσκέφθη τὸν Φανόν, ὅπου ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Δημήτριος Λαδάς εἶπεν : «Ἄνοιξεν ἡ ψυχὴ μας. Δὲν ξέρουμε γράμματα νὰ σὰς τὸ ποῦμε τὸ τί αἰσθανόμεθα» καὶ διακόπτων ὁ Μακαριώτατος τοῦ εἶπεν : «Ἡ καρδιά δὲν θέλει γράμματα».

ΕΙΣ ΚΙΛΙΚΙΣ

Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς στρατιωτικῆς μονάδος καὶ τοῦ ἀκριτικοῦ τούτου χωρίου ὁ Μακαριώτατος, συνεχίζων τὴν περιοδείαν του, ἔφθασεν εἰς Ἀξιούπολιν. Εἰς τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν τὸν προσεφώνησεν ὁ δημαρχεὺν κ. Τόμης, ὁ δὲ Μακαριώτατος ὠμίλησεν ἐπ' ἀρκετὴν ὥραν τονίσας, ὅτι περατώνων τὴν περιοδείαν του ταύτην ἀνὰ τὴν ἐλληνικὴν μεθόριον, θὰ ἀναχωρήσῃ εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὴν Κύπρον. Καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ εἶπῃ ὁ Λαὸς τί πρέπει νὰ εἶπῃ εἰς τοὺς Κυπρίους. Μὲ μίαν φωνὴν ἅπαντες οἱ κάτοικοι ἐζήτησαν «Ἐνωσιν».

Ἐκεῖθεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἔφθασεν εἰς Πολύκαστρον, ὅπου ὑπῆρχεν ὀγκώδης συγκέντρωσις, εἰς τὴν ὁποίαν μετέσχον ἅπαντες οἱ κάτοικοι.

Χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξεν ἡ συγκέντρωσις τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τῶν Εὐζώνων, τοῦ τελευταίου χωρίου πρὸς τὴν γιουγκοσλαβικὴν μεθόριον. Ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Γρηγόριος Χατζηρρόης, προσφωνῶν τὸν Μακαριώτατον εἶπεν, ὅτι τοῦ προσφέρουν ὡς δεῖγμα εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἐπίσκεψίν του τὴν καρδιά των, τὴν πίστιν των καὶ τὴν ἀγάπην των.

Εἰς τὸ μεθοριακὸν φυλάκιον τῶν Εὐζώνων ὁ Μακαριώτατος ἐπεσκέφθη τὴν φρουράν. Ἀφοῦ διένειμεν εἰκόνας εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ φυλακίου, ὁ Μακαριώτατος ἀνέγραψεν εἰς τὸ βιβλίον ἐπισκεπτῶν τὰ ἑξῆς :

«Ἐπισκεπτόμενος ἀπὸ γῆς τὰ συνοριακὰ μας φυλάκια, ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν ὅλων μας, διότι εἰς τοιοῦτους φρουροὺς ἔχομεν ἐμπιστευθῆ τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος μας. Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εὐχομαι εἰς πάντας, ῥαξίωματικούς καὶ ὑπαξιωματικούς καὶ ὁπλίτας νὰ ἔχουν πλήρη τὴν εὐλογίαν Αὐτῆς καὶ τοῦ Κυρίου καὶ συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον τὴν σκέπην Αὐτοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος ὑπερμάχου Στρατηγοῦ».

Μετὰ ταῦτα, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ ἐπεθεώρησε τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ Τελωνείου καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἀνεχώρησε διὰ τὸ Κιλικίς, ὅπου ἔφθασε τὴν 8.30' ἐσπερινῆν. Μετὰ τὴν λαμπρὰν ὑποδοχὴν ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως εἰς τὸν χῶρον τοῦ δημοτικοῦ κήπου, ἐτετέλεθη Δοξολογία εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριώτατου. Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Πολυανῆς καὶ Κιλικισίου κ. Χαρίτων ἐζήρε τὴν προσωπικότητα τοῦ Μακαριώτατου, ὁ ὁποῖος ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου, ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του, διότι ὕστερα ἀπὸ 15 χρόνια ἐπισκέπτεται διὰ δευτέραν φοράν τὴν πόλιν καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ Κιλικίς. Συνεχίζων ὁ Μακαριώτατος ἀνεφέρθη εἰς τὰς καταστροφὰς ποῦ ὑπέστη ὁ τόπος αὐτὸς καὶ αἱ ἐκκλησίαι του ἀπὸ τὴν λαίλαπα τοῦ συμμαροτοπολέμου, καὶ ἐκάλεσε τὸν λαὸν εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ἀνοικοδομησεως τῆς ψυχῆς.

Τὴν 8.30' πρωῒνην τῆς 26 Αὐγούστου ἔ. ἔτους ὁ Μακαριώτατος ἀνεχώρησεν ἐκ Κιλικίς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Πολυανῆς καὶ Κιλικισίου κ. Χαρίτωνος καὶ Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννου, τοῦ στρατηγοῦ κ. Πετροπούλου, τοῦ νομάρχου Κιλικίς κ. Σινδίκας, τοῦ διοικητοῦ Χωροφυλακίης κ. Τσουμαλάκου καὶ ἄλλων ἐπισήμων. Κατὰ τὴν περιοδείαν του αὐτὴν κατὰ μῆκος τοῦ ὁρεινοῦ ὄγκου τοῦ Μπέλες ὁ Μακαριώτατος ἐπεσκέφθη πλεῖστα χωρία, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων τὸν ὑπεδέχθησαν μετ' ἀνθῆ καὶ ζητωκραυγὰς. Οὗτος ἠλόγησε τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων ἐκ τῶν ὁποίων διῆλθε, τοὺς συνεχάρη διὰ τὸ ὑψηλὸν φρόνημα αὐτῶν καὶ ὑπεγράμμισεν, ὅτι οὗτοι ἀποτελοῦν τοὺς καλύτερους Ἕλληνας, διότι προβάλλουν τὰ στήθη των πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς πατρίδος καὶ οὕτω στηρίζουν μίαν μεγάλην κληρονομίαν, τὴν ἱστορίαν τριῶν χιλιᾶδων ἐτῶν τῆς Χώρας μας.

Εἰς τὸ χωρίον Βυρώνεια ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Ἀβραμίδης, προσφωνῶν τὸν Μακαριώτατον, εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Χαιρετίζομεν τὴν ἀφιξίν Σας, ὡς τὸ σημαντικώτατον γεγονός ὑψίστης ἐλληνοχριστιανικῆς σημασίας καὶ συναγαλλόμεθα μετὰ τῶν ὑπολοίπων Ἑλλήνων, δεόμενοι ταπεινῶς πρὸς τὸν Πανάγαθον, ὅπως φυλάττῃ Ὑμᾶς ἐν ὑγείᾳ ἐπ' ἀγαθῶ ὀμπαντος τοῦ Ἐθνους. Θεωροῦμεν ὑποχρέωσιν νὰ διαλαλήσωμεν, ὅτι

τὸ Ἔθνος ἐπανεῦρε τὴν ὁρθὴν ἑλληνοχριστιανικὴν πορείαν τοῦ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν σκέπη τοῦ λαοφιλοῦς μας Βασιλέως, τὴν πεφωτισμένην ἡγεσίαν Ὑμῶν καὶ τῆς ἐθνοσωτηρίου Κυβερνήσεως τῶν πρωτεργατῶν τῆς 21ης Ἀπριλίου, τετιμημένων ἀξιοματικῶν τοῦ ἐνδόξου Στρατοῦ μας».

Ἀπαντῶν ὁ Μακαριώτατος εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς:

«Ἡ μία συγκίνησις διαδέχεται τὴν ἄλλην. Ὁλόκληρος τρικυμία δημιουργεῖται μέσα μου ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν ἀκριτῶν. Ξεκίνησα ἀπὸ τὴν Νίκην, τοῦ τελευταίου μεθοριακοῦ φυλακίου τῆς Φλωρίνης, τὸ ὁποῖον εἶναι σύμβολον τῆς ἀκαταλύτου ἐμμονῆς εἰς τὴν πίστιν μας, εἰς τὴν Πατρίδα, εἰς τὸ Ἔθνος καὶ εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Στέκεσθε προσηλωμένοι εἰς τὰ μεγάλα μας ἰδεώδη. Τιμὴ καὶ δόξα δι' ἐμὲ πρὸς ἔρχομαι, ἔστω καὶ δι' ὀλίγον, διὰ τὰ οὗσα ἰδῶ. Ἦλθα νὰ σὰς γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον. Ἐχομεν ἐδῶ ἐπάνω ἕνα ὑπέροχον καὶ ὑπερήφανον λαὸν καὶ τοῦτο ὄχι μόνον τὸ διαπιστώνω, ἀλλὰ καὶ θὰ τὸ διακηρύττω συνεχῶς».

Περαιτέρω ὁ Μακαριώτατος ἀνεφέρθη εἰς τὸ πρόβλημα τῆς Κύπρου, τονίσας ὅτι μία μόνον λύσις ὑπάρχει, ἡ ἔνωσις τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.

Εἰς Ἰστίμπεη

Ἀκολουθῶς ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὸ Νέον Πετρίτσι καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπισκέφθη τὸ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Μπέλες ἱστορικὸν ὄχυρόν τοῦ Ἰστίμπεη, πρὸ τῆς ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὁποῖου ἐθραύσθη ἡ ὀρμητικὴ ἐπίθεσις τριῶν σιδηροφράκτων γερμανικῶν μεραρχιῶν κατὰ τὸν πόλεμον 1940-41. Ὁ διοικητὴς τοῦ ὄχυροῦ προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Ἐκ μέρους τῆς μονάδος Σὰς εὐχόμεθα τὸ «ὡς εἶ παρόστητε». Θὰ ἀκούσετε ἀπὸ ἡμᾶς λίγα λόγια, διότι εἰς τὴν περιοχὴν τῶν συνόρων οἱ ἄνθρωποι ζοῦν πλησιέστερα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Πατρίδα. Ἡ καρδιά μας πάλλεται ἀπὸ θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀγαλλίαν».

Ἐκτιμῶμεν πολὺ τὴν ἀπόφασίν Σας νὰ ἐπισκεφθῆτε τὰ ἀκριτικὰ χωρία καὶ τὰ ἀκριτικὰ φυλάκιά μας. Φρουροὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀντιλαμβανόμεθα τὴν ἀποστολὴν μας. Σὰς διαβεβαιούμεν, ὅτι εἴμεθα πιστοὶ εἰς τὸν ὄρκον μας, ὁ ὁποῖος ἐπιτάσσει νὰ ὑπερασπιζώμεν τὰς σημαίας μέχρι τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός μας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ λαοφιλοῦς Βασιλέως καὶ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως. Σὰς διαβεβαιούμεν, ὅτι εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἀποστολὴν μας εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν».

Ἀπαντῶν ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶπε μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Τὰ λόγια σας μὲ συγκινοῦν βαθύτατα. Ὁ Στρατός, ἐν τῷ συνόλῳ του, ἀποτελεῖ μίαν μερίδα τῆς κοινῆς ἐκλεκτῆς, διότι ἔχει νὰ παρουσιάσῃ τίτλους θυσίας. Ὁ ἀξιοματικὸς ἡγεῖται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς

θυσίας καὶ σεῖς εἰσθε ἐκεῖνοι, πρὸ μᾶς δίδετε τὸ παράδειγμα. Ἐδριοκόμεθα εἰς τὰ ἀκραῖα αὐτὰ φυλάκια, ἐκτελοῦντες χρέος τιμῆς καὶ ὑποχρεώσεως πρὸς τοὺς ἀκριτάς καὶ τοὺς φρουρούς, οἱ ὁποῖοι τελοῦν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Βασιλέως, ὁ ὁποῖος σὰς διαβεβαίω, ὅτι αἰσθάνεται βαθύτατα τὸ καθήκον πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ καθήκον τῆς θυσίας. Ταῦτα ἐδιδάχθη ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, καθὼς ἐδιδάχθη καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνιδιοτελείας. Καὶ μὲ τὴν καθοδήγησιν Αὐτοῦ καὶ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως προχωρεῖτε. Τώρα αἰσθανόμεθα τοὺς ἑαυτούς μας ἀσφαλεστέρους καὶ εἰς τὸ ἔσω-τερικόν. Ἐπεβλήθη ἡ τάξις καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας. Ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ εἴχαμεν ἐγκαταλείψει, διὰ τὰ μὴ γίνῃ ἡ Ἑλλὰς οὐραγός, ἀλλὰ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν της, πρὸς τῆς ἑταξεν ἡ ἱστορία».

Εἰς Σερρας

Μετὰ ταῦτα, ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν φρουρῶν τῶν συνόρων, ὁ Μακαριώτατος ἀνεχώρησε διὰ τὸ Σιδηρόκαστρον, ὅπου τοῦ ἐπεφυλάχθη παλλαϊκὴ ὑποδοχή. Εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ δημάρχου τῆς πόλεως κ. Παπαβασιλείου ὁ Μακαριώτατος ἀπήγγησε δι' ὀλίγων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνεχώρησε διὰ τὰς Σέρρας.

Φωταγωγημένη καὶ πλέουσα εἰς τὸ κυανόλευκον, ἡ πόλις τῶν Σερρῶν ὑπεδέχθη μὲ θερμὸν ἐνθουσιασμόν τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος ἐφάσεν εἰς τὴν πόλιν τὴν 8ην ἑσπερινὴν τοῦ Σαββάτου (26.8.1967).

Εἰς τὰ ὄρια τοῦ Νομοῦ ὑπεδέχθησαν τὸν Μακαριώτατον οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Σερρῶν καὶ Νιγρίτης κ. Κωνσταντῖνος καὶ Ζιχνῶν καὶ Νευροκπίου κ. Νικόδημος, ὁ διοικητὴς τῆς Χ μεραρχίας στρατηγὸς κ. Μπεληγιάννης, ὁ νομάρχης Σερρῶν κ. Καρραμπέρης καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ τοῦ Σεβ. Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννου τὸν συνώδευσαν μέχρι Σερρῶν.

Εἰς τὸν πρὸ τοῦ δημοτικοῦ μεγάρου χῶρον, ὅπου εἶχε στηθῆ μεγαλοπρεπῆς ἀψίς, ἀνέμενον τὸν Μακαριώτατον ὁ δήμαρχος κ. Βασιλείου μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, αἱ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὰ ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ πυκνότερον πλήθος κόσμου.

Προσφωνῶν τὸν Μακαριώτατον, ὁ δήμαρχος κ. Βασιλείου ἐτόνισεν, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι ὑπερήφανος, διότι μία τοιαύτη μορφή κοσμεῖ τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον Ἀθηνῶν. Ἐν συνεχείᾳ, διεβεβαίωσε τὸν Μακαριώτατον, ὅτι καὶ οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἀκολουθοῦν τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις τῶν προγόνων των καὶ ὅτι εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀγωνισθοῦν μετὰ μεγαλύτερου πατριωτισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων.

Ἀπαντῶν ὁ Μακαριώτατος εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς:

«Εἶμαι εὐτυχεὴς διότι εὐρίσκομαι μετὰ τῶν ἀκριτῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖοι φρουροῦν τὰ σύνορα τῆς πατρίδος εἰς τὴν ἀκριτικὴν αὐτὴν περιοχὴν».

Ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὸν λαὸν τῆς Βορείου Ἑλλάδος διὰ τὰς θερμὰς τὸν ἐκδηλώσεις.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς περιοχῆς Σερρῶν πρέπει νὰ

εἶναι ὑπερήφανος, ὅχι διότι ὑπερασπίζεται καὶ διαφυλάττει τὴν ἰδικήν του ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν, ἀλλὰ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀκριτῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ὁλοκλήρῳ τῆς Ἑλλάδος.

Εἶμαι λίον ἱκανοποιημένος ἐκ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ ἐθνικὰ καὶ χριστιανικὰ ἰδεώδη. Οἱ Ἕλληνες τῆς Νοτίου Ἑλλάδος εἴμεθα ὑπερήφανοι καὶ εὐγνώμονες πρὸς τοὺς ἀκριτάς· ὑπερήφανοι, διότι τοὺς ἔχομεν συμπατριώτους καὶ εὐγνώμονες, διότι μᾶς ποιεῖτε αἰσθημα ἀσφαλείας.

Μεταφέρω τὸν χαιρετισμὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς ἡρωϊκούς ἀκριτάς καὶ τὰς εὐχὰς σὺν τῆς, ὅπως ὅλοι μαζί οἱ Ἕλληνες ποιοῦμεν, ὁμοιοῦντες καὶ ἡρωῖμοι καὶ ὑφιστάμενοι ἀκόμη καὶ θυσίας, ἂν παραστῆ ἀνάγκη, διὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν ἕνα φωτεινὸν μέλλον εἰς τὸν εὐγενῆ λαὸν τῆς γῶρας μας.

Μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ Ἑλλάς θὰ μείνῃ πάντοτε πρωτοπόρος εἰς πᾶν ἔργον πολιτισμοῦ, ἅς ἀναφωνήσωμεν: Ζήτω τὸ Ἕθνος!

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μακαριώτατος, ὑπὸ τὰ ζωνηρὰ χιροκροτήματα καὶ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους, καθυδύνθη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, ὅπου ἐτελέσθη

Δοξολογία, χοροστατοῦντες τοῦ ἰδίου. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Κωνσταντῖνος προσεφώνησε καταλλήλως τὸν Μακαριώτατον, ὁ ὁποῖος ἀπαντῶν ἐκάλεσε τὸν λαὸν νὰ συνεχίσῃ τὸν ὠραῖον ἀγῶνα, στηριζόμενος καὶ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὰ ἐλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη.

Εἰς Σιδηροκαστρον καὶ Κοῦλας

Τὴν 27 Αὐγούστου ὁ Μακαριώτατος συνέχισε τὴν πορείαν του, ἐπισκεφθεὶς πολλὰς κοινότητας, κωμοπόλεις καὶ πόλεις τῶν νομῶν Σερρών καὶ Δράμας, ὡς καὶ τὰ συνοριακὰ φυλάκια Κοῦλας καὶ Ἐξοχῆς. Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παντοῦ ἔτυχε θερμοτάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι ἔσπευδον μὲ εὐλάβειαν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν δεξιάν του καὶ νὰ ζητήσουν τὴν εὐλογίαν του. Συγκινητικωτάτη δὲ ἦτο ἡ σκηνή, κατὰ τὴν ὁποίαν γέροντες καὶ γερόντισσαι ἐπαιρναν τὸ χῶμα, ὅπου ἐπάτησεν ὁ Μακαριώτατος, διὰ νὰ τὸ κρατήσουν ὡς φυλακτόν.

Τὴν πρωτὰν τῆς Κυριακῆς (27.8.1967) ὁ Μακαριώτατος μετέβη ἐκ Σερρών εἰς Σιδηροκαστρον, ὅπου

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος, πλαισιούμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννου καὶ τοῦ ἱερατείου του.

ἐπέλεσε τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας, ὠμίλησε πρὸς τὸ πυκνὸν ἐκκλησιάσμα καὶ διένειμε τὸ ἀντίδωρον εἰς τοὺς πιστοὺς.

Ἀκολουθῶς ἀνεχώρησεν εἰς τὸ μεθοριακὸν φυλάκιον τῆς Κούλας, ὅπου ἠλόγησε τὰ ὄπλα τὰ ἱερά καὶ τοὺς φρουροὺς τῶν συνόρων μας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς ἐκεῖ μονάδος οἱ ἔναντι τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς καὶ γεφύρας Βούλγαροι παρηκολούθουν ἐκπληκτοὶ τὴν τελετὴν. Ὁ Μακαριώτατος ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ κέντρου τῆς γεφύρας καὶ ἐχαιρέτισε φιλοφρόνως τοὺς Βουλγάρους στρατιωτικοὺς καὶ τελωνειακοὺς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς διένειμε εἰκόνας τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἀνέγραψεν εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς Κούλας τὰ ἑξῆς :

«Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς Σιδηρόκαστρον προσήλθον εἰς τὸ φυλάκιον Κούλας, ὅπου τελεῖται μία ἄλλη μυσταγωγία, ἡ ἐθνικὴ. Ἀπὸ τὴν μεταμορφῶναι τοὺς ἀπλοὺς στρατιώτας μας εἰς προσωπικότητας ἐυγενεῖς καὶ ἀνδρείας, μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ βαθὴ συναισθημα εὐθύνης καὶ μὲ θερμὸν πατριωτισμὸν. Ἡμεῖς προσήλθομεν ὡς ταπεινοὶ προσκνηνταὶ τοῦ ἐθνικοῦ μας μεγαλείου καὶ τοῦ ἀφθάστου ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς προθύμου αὐτοθυσίας τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος, εἴτε οὗτοι εἶναι ἀνώτατοι ἢ ἀνώτεροι ἢ κατώτεροι ἀξιωματικοί, εἴτε ὑπαξιωματικοί καὶ ὀπλίται.»

Ἐπιστρέφων ἐκ τῶν συνόρων, ὁ Μακαριώτατος ἐπεσκέφθη εἰς Σιδηρόκαστρον τὸν τέως Μητροπολίτην Συντικῆς κ. Βασιλείου, μέγαν εὐεργέτην καὶ δωρητὴν εἰς ἰδρύματα τῆς πόλεως καὶ τῶν Σερρῶν, ἡλικίας σήμερον 100 περίπου ἐτῶν, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον, τὸ ὅποιον παρέθεσε πρὸς τιμὴν του ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Δράμαν.

Εἰς Νεαν Ζιχνὴν καὶ Νευροκόπιον

Ἀπὸ Σιδηροκάστρου, διὰ μέσου Σερρῶν, ἐν συνοδείᾳ τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Σερρῶν καὶ Νιγρίτης κ. Κωνσταντίνου, Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Νικοδήμου καὶ Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννου, ὁ Μακαριώτατος ἔφθασεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ζιχνῶν. Πρώτῃ ἐπίσκεψις ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐγένετο εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος - Τοῦμπας, ἐνθα ὑπεδέχθησαν τὴν Α.Μ. ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Ὁ Μακαριώτατος ἐπεθεώρησε τὴν Μονὴν καὶ ὠμίλησε δι' ὀλίγων πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου καὶ συνεχάρη τὸν ἡγούμενον Διονύσιον Ἀμραντίδην διὰ τὸ συντελούμενον ἔργον ἀνεγέρσεως τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς.

Ἀκολουθῶς, διελθὼν ἐκ Γαζώρου πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας κατοίκους τοῦ ὁποῦ ἀπῆλθον ὑποθήκας καὶ παραινέσεις, ὁ Μακαριώτατος ἔφθασεν εἰς Ν. Ζιχνὴν, ἐνθα τοῦ ἐπεφυλάχθη θερμὴ ὑποδοχὴ ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς καμοπόλεως.

Πλαισιούμενος ὑπὸ τῶν ἀναφερθέντων Σεβασμ. Μητροπολιτῶν καὶ τοῦ ἱερατείου τῆς Ἐπαρχίας Ζιχνῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἡμιτελῆ ἱ. ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνθα ἐψάλη Δοξολογία, χοροστατούσης τῆς Α. Μακαριότητος. Μετὰ προσφώνησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Νικοδήμου, ὠμίλησεν ὁ Μακαριώτατος πρὸς τὸν λαόν. Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὴν Ἱ. Μητροπόλιν, ἐνθα ἐδέχθη τοὺς ἐκπροσώπους τῶν ἀρχῶν, ἀνεχώρησε διὰ τὸ Κ. Νευροκόπιον, μὲ πρῶτον σταθμὸν τὴν Ἀλιστράτην (παλαιὰν ἔδραν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας καὶ Ζιχνῶν), ὅπου τοῦ ἐγένετο παλλαϊκὴ ὑποδοχὴ. Παράκλινος ἐν συνεχείᾳ τὴν Δράμαν, ἐστάθμευσεν ἐνδιαμέσως εἰς Προσωπασάνην Δράμας καὶ εἰς Γρανίτην, ὅπου ὑπὴντήθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου καὶ τοῦ νομάρχου Δράμας κ. Γαβαλά. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὁ Μακαριώτατος ἔφθασεν εἰς Νευροκόπιον, ἐνθα τοῦ ἐπεφυλάχθη ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ ὑπὸ χιλιάδων λαοῦ καὶ τοῦ πρεσβυτερίου. Μετὰ προσφώνησιν τοῦ δημάρχου, ὁ Μακαριώτατος ὠμίλησε πρὸς τὰ πλήθη, ἀναγγείλας ὅτι προσεχῶς θὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Κύπρον. Τὰ πλήθη προέβησαν εἰς ζωηρὰ χειροκροτήματα καὶ ἐευφημίας ὅταν ἡ Α. Μακαριότης ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἔνωσιν τῆς Κύπρου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Ἐν τέλει ἐψάλη ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τὸ «Τῆ Ὑπερμάχῳ» καὶ ὑπὸ τοῦ ἱερατείου ἡ «Φῆμη» τῆς Α. Μακαριότητος.

Εἶτα ὁ Μακαριώτατος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν προαναφερθέντων καὶ τοῦ διοικητοῦ τοῦ ἐν Νευροκοπίῳ ἔδρευοντος τάγματος, μετέβη εἰς τὸ συνοριακὸν φυλάκιον Ἐξοχῆς, ἐνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν δὲ εἰς Νευροκόπιον, ἐπεσκέφθη τὸ ἀκριτικὸν χωρίον Ἐξοχῆς, ἐνθα ἀνέμενον οἱ κάτοικοι, οἱ ὅποιοι εἶχον στρώσει τὴν ὁδὸν μὲ χωρικοὺς τάπητας. Ὁ Μακαριώτατος ὠμίλησε δι' ὀλίγων πρὸς τὸν λαόν καὶ ἐν συνεχείᾳ, διελθὼν καὶ πάλιν διὰ Νευροκοπίου, κατηθύθη πρὸς Δράμαν, ἐνθα ἔφθασε περὶ τὴν 9ην ἐσπερινήν.

Εἰς Δράμαν

Ἡ ἐπίσημος ὑποδοχὴ τοῦ Μακαριώτατου εἰς Δράμαν ἐγένετο εἰς τὸν χώρον πρὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου, ὅπου εἶγε στηθῆ μεγαλοπρεπῆς ἀψίς. Εἰς τὸν τόπον τῆς ὑποδοχῆς ἀνέμενον τὸν Μακαριώτατον ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Δράμας κ. Διονύσιος μετὰ τοῦ ἱερατείου, ὁ δήμαρχος κ. Ἰορδανίδης, ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν, τὰ προεδρεῖα τῶν διαφόρων ὀργανώσεων καὶ συλλόγων καὶ πολλὰ χιλιάδες λαοῦ.

Μετὰ τὴν ὠραίαν προσφώνησιν τοῦ δημάρχου Δράμας, ὁ Μακαριώτατος, ἀφοῦ ἠσπάσθη τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον τῆς ἱερᾶς μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, τὸ ὅποιον ἐκράτει ὁ ἡγούμενος ταύτης κ. Πρεβεσιᾶνος, κατηθύθη πρὸς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν, ἀκολουθῶν τὴν μεγαλοπρεπῆ πομπὴν τῶν ἐξαπτερυγῶν καὶ τοῦ κλήρου, τῆς ὁποίας ἠγεῖτο ἡ φιλαρμονικὴ τοῦ Δήμου.

Κατὰ τὴν διαδρομὴν πλήθῃ Δραμηνῶν, ἰσταμένων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ Βενιζέλου, ἐχαιρέτων μὲ παρατεταμένα χειροκροτήματα τὴν διέλευσιν τοῦ Μακαριώτατου.

Εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν ἐψάλλῃ Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριώτατου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας τὸν Μακαριώτατον προσεφώνησεν εὐχθεὶς τὸ «ὡς εὐπαρέστη» ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας κ. Διονύσιος.

Ὁ Μακαριώτατος ἀπαντῶν ἠὲ χαρίστησεν, ὑπογραμμίσας τὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασίν του, διότι τοῦ παρέχεται ἡ εὐκαιρία νὰ παρίσταται μεταξὺ τοῦ ἀκριτικοῦ ποιμνίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν συνεχείᾳ, ἐσχηματίσθη καὶ πάλιν πομπὴ μὲ τὴν αὐτὴν τάξιν, ἥτις ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ κατηρθύθη πρὸς τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον, ὅπου καὶ ἀνεπαύθη ἐπ' ὀλίγον ὁ Μακαριώτατος.

Ἀργότερον, παρεκάθησεν εἰς δεῖπνον, παρατεθὲν πρὸς τιμὴν του εἰς τὴν Λέσχην ἀξιωματικῶν ἐκ μέρους τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Δράμας κ. Ντενίση.

Εἰς ΚΑΒΑΛΑΝ

Ὁ Προκαθήμενος, ἀφοῦ ἐδέχθη τὰς τοπικὰς ἀρχάς, ἀνεχώρησε τὴν 10ην π.μ. τῆς 28 Αὐγούστου ἐκ Δράμας διὰ Καβάλαν, μέσῳ τῆς μαρτυρικῆς κωμοπόλεως Δοξάτου, ὅπου ἐστάθμευσεν ἐπ' ὀλίγον καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς κατοίκους, εὐχαριστήσας αὐτοὺς διὰ τὰς θυσίας των ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῆς πατρίδος καὶ ἐξάρας τὸν σπουδαῖον ρόλον τῆς ἀκριτικῆς κωμοπόλεως ταύτης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὸ μνημεῖον τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς σφαγιασθέντων κατοίκων τῆς κωμοπόλεως, ὅπου ἀνεπεμψε δέξιν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν των.

Ὁ Μακαριώτατος ἔφθασεν εἰς τὴν Καβάλαν τὴν 11.30 π.μ., γενόμενος δεκτὸς μὲ πηγαίας ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως. Ἡ κεντρικὴ πλατεῖα, ἡ ὁδὸς Ὀμοιοῦ καὶ οἱ ἐξώστασι τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν οἰκημάτων εἶχον καταπλημμυρίσει ἀπὸ κόσμον πάσης κοινωνικῆς τάξεως, ἐνῶ ὀλόκληρος ἡ πόλις ἔπλεεν εἰς τὴν γαλανόλευκον.

Εἰς τὸν Μακαριώτατον ἀπεδόθησαν ἐξαιρετικαὶ τιμαί, ὡς ἀρμόζουσι εἰς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν του καὶ εἰς τὸ ὑψηλὸν λειτουργημά του. Εἰς τὰ ὄρια τοῦ Νομοῦ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Ἀλέξανδρος, ὁ διοικητῆς τῆς XI Μεραρχίας ὑποστράτηγος κ. Κεχαγιάς, ὁ νομαρχῶν κ. Ἀρβανιτόπουλος καὶ ὁ ΑΔΧΑΜ (συν)ρχης κ. Κρητικὸς.

Εἰς τὴν Καβάλαν καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἐστιατορίου «Κεντρικόν», ὅπου εἶχε στηθῆ ἄψις φέρουσα τὰ βυζαντινὰ χρώματα (κίτρινον - μαῦρον) μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος», ὑπεδέχθησαν τὸν Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ὁ δήμαρχος Καβάλας κ. Εὐαγγέλου, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἄπειρα πλήθῃ λαοῦ.

Μετὰ τὴν προσφώνησιν τοῦ δημάρχου, ἡγουμένης τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Δήμου, τῶν ἐξαπτερυγῶν καὶ τῶν ἱεροψαλτῶν καὶ ὑπὸ τὰ θερμὰ χειροκροτήματα τοῦ λαοῦ, ὁ Μακαριώτατος μετέβη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἔνθα ἐτελέσθη Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ ἰδίου. Κατ' αὐτὴν ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Ἀλέξανδρος προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Μακαριώτατε Δέσποτα,

Ἡ ἱστορικὴ, ἀποστολικὴ πόλις τοῦ Παύλου, ἡ Νεάπολις, ὅπου ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους τὸ πρῶτον ἔστησαν οἱ πόδες τοῦ Ἀποστόλου τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων ὑποδέχεται σήμερον τὴν Ὑμετέραν θεοτίμητον κορυφὴν, παλλομένη καρδίᾳ, ἀγαλλομένῳ ποδὶ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ, ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἀναστάσεως, καὶ προσφωνεῖ Ὑμᾶς τὸ καλῶς ἤλαθε εἰς τὰ ἡγιασμένα αὐτὰ Μακεδονικὰ χῶματα, τὰ πλήρη ἀφθίτου δόξης καὶ μεγαλείου. Καλῶς ὠρίσατε, λοιπόν, ἐν μέσῳ λαοῦ, ἀφωσιωμένου εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα.

Μακαριώτατε Ἅγιε Ποιμενάρχα, καλῶς ἐπρόξατε καὶ ἐθραύσατε τὸν ἐπισηπάλῃ κλοιὸν τῆς περιθρονητικῆς, παραμένοντες ἐγκλειστος εἰς τὸ κλεινὸν Ἄστυ, διότι τὸ Ἔθνος ἔχει καὶ ἄλλα πολύτιμα διαμερίσματα, ὡς ἡ Μακεδονία. Αἱ νεαὶ ἐποχαὶ ἐπιβάλλουν νέα καθήκοντα, σύγχρονον θεώρησιν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων καὶ τὴν ἀναθεώρησιν τῶν πεπαλαιωμένων ἀντιλήψεων, διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ζῶσα, κινουμένη, ἐξελλισσομένη, πορευομένη μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν. Εὐτυχῶς ἡ Ὀρθοδοξία οὐδέποτε ὑπῆρξε στατικὴ καὶ καθλιωμένη. Ἐχει δὲ θεοθετὴν ἐδλυγισίαν καὶ προσαρμοστικότητᾴ εἰς τὰς ἐκάστοτε συνθήκας, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ βλάπτεται εἰς τὴν βᾶσιν τῆς ὡς ἡ ὑφιπέτης κέδρος τοῦ Λιβάνου, ἡ κάμπτοσσα εἰς ὠρας λαϊλάπων καὶ θυελλῶν τὰ ἐπάκρια αὐτῆς, οὐχὶ ὁμοῦ κορμὸν καὶ ρίζας. Εἶσθε καὶ πάσης Ἑλλάδος, εἶναι καὶ τὸ Χριστεπώνυμον τοῦτο πλήρομα κατ' ἐπέκτασιν καὶ ἐδρυτέραν ἔννοιαν ποιμνιὸν Σας.

Ἄλλ' εἶχατε χρέος τὰ μᾶς ἐπισκεφθῆτε, διότι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπαρχία εἶναι ἡ ἐθνικὴ σπονδυλικὴ στήλη, εἶναι τῆς Ἐκκλησίας τὸ σέμνωμα καὶ ὁ στέφανος. Ἦξιζεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην ἡ πρώτη αὐτῆ τιμὴ, ὡς συντηρούσας καὶ διατηρούσας ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς Πίστεως καὶ ἀκοίμητον τὴν κανδήλαν τῆς παραδόσεως, εἰς τὰ τρισβᾶθα τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς ψυχῆς των. Ἀναγνώσατε καὶ διαγνώσατε, Μακαριώτατε Πάτερ Ἅγιε, εἰς τὰ φωτεινὰ πρόσωπα ὄλων ἡμῶν τὴν ἐκχειλιζούσαν χαρὰν. Ἡ παρούσα ἐπίσκεψις εἶναι τὸ δεύτερον Ἐκκλησιαστικὸν ἱστορικὸν γεγονός, μετὰ τὴν ἱερὰν ἐπίσκεψιν κατὰ τὸ 1963 τοῦ θεοπροβλήτου μεγάλου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου, τοῦ ὄντως πεφωτισμένου οἰκουμενικοῦ Ἀνδρός. Ὅθεν χαίρομεν, Μακαριώτατε, χαρὰν μεγάλην, διότι ὁρῶμεν τὴν Ὑμετέραν Ἀγιότητα ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς φιλόστοργον πατέρα, ἐκτείνουσαν τὴν μέριμναν Αὐτῆς καὶ διὰ τὰς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας.

Βεβαιωθείτε, Μακαριώτατε, ὅτι καὶ ἐδῶ ἐπιτελεῖται, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ, ἔργον Θεοῦ καὶ συνεχίζεται τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀνατεθὲν ἡμῶν καθήκον ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας ἡμῶν, μετὰ τῆς ἐν Κυρίῳ ὑπευθυνότητος καὶ σπουδῆς διὰ τῶν ἐπακολουθούντων δυσχερειῶν καὶ κόπων, ἀλλὰ καὶ μετ' ἱκανοποιήσεως, διότι «ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ». Ἀλλὰ καὶ ἡ παρουσία Σας ἀπαλύνει τὸν ἀγῶνα, ἐνθαρρύνει τοὺς δραματισμοὺς καὶ τὰς προσπάθειάς. Διὰ τὰ εἶπω κατὰ Παῦλον: «Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλιος, οὕτω πικτένω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρω». Βαδίζομεν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν δοκίμων Ἱεραρχῶν μας, ἐν οἷς τοῦ γεραροῦ προκατόχου ἡμῶν πρόφην Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμου, ὅστις σωφρόνως διεποίμανεν ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν πον τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Φιλιππῶν. Ὡς στρατοκόποι μὲ συγκεκριμένον σκοπὸν καὶ στόχον, ὀδεύομεν τὸν θεοχάρακτον δόλιχον τῶν Πατέρων μας, ἐφαρμόζοντες ἀκλινῶς τὸ τῆς Ζ' Οἰκουμένης Συνόδου παράγγελμα: «Οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀποστολοὶ ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς οὐμπεφώνηκεν...».

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε, εὐρίσκεσθε ἤδη ἐπὶ τῆς ἐμπολέμου ναυαγίδος. Πηδαλιουχῆσατε τὴν νοητὴν ἀείλοτε παντοποροῦσαν Ὀλκάδα, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Πατέρων μας, συνετῶς καὶ θαρσαλέως, ἀποφασιστικῶς καὶ μετ' ἐπιστήμης, ὡς νοῦν Χριστοῦ κεκτημένους. Ὁ μέγας ἡγέτης εἶναι πρωτόπορος καὶ τέμνει νέους δρόμους. Συναγεῖρει τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα δι' ἀνοδικὰς πορείας, δημιουργεῖ χρονοῦν αἰῶνα. Ἐκπονεῖ μεγαλότιμα προγράμματα καὶ τὰ ἐκτελεῖ. Ἀφήνει παρακαταθήκην τοιαύτην, ὥστε καὶ ἀπερχόμενος ἀκόμη, ὡς τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τὸ ἔργον «ἔτι λαλεῖται». Τοιαύτην δικαίως ἀναμένει Κλήρος καὶ Λαὸς ἀπὸ Ὑμᾶς, Μακαριώτατε, καὶ διότι ἡ φήμη προέτρεξε τῆς εἰς τὸν Θρόνον ἀνόδου Σας, ὡς κατ' ἐξοχὴν ἱκανοῦ καὶ προσοντούχου ἀνδρός, ἐνδεδειγμένον διὰ τοὺς χαλεποὺς καὶ δυσχεμεῖρους διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος καιροῦς. Δι' ἐλπίδος δ' ἔχομεν, «πεποιθότες αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ... καρπὸς δικαιοσύνης εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον Θεοῦ».

Εἰς τοὺς ἐγγενεῖς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνάς Σας δὲν θὰ εἴσθε μόνος. Ὁ Λαὸς ἔχει διαίσθησιν καὶ ἀντίληψιν, θὰ Σᾶς ἀκολουθήσῃ. Ἡ Ἱεραρχία θὰ εὐρίσκεται παρὰ τὸ πλευρὸν Σας διὰ πᾶσαν γενναίαν ἀνορθωτικὴν καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας πρᾶξιν. Θὰ προσφέρωμεν τὰς προσωπικὰς μας υπηρεσίας εἰς τὸ πομποροῦν Σκάφος. Διότι οἱ ἀνεμοὶ εἶναι ἐναντίοι, τὰ λυσσαλέα κύματα τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, ἔσωθεν καὶ θύραθεν, εἶναι ὀρηκτικά καὶ ἀδίστακτα. Ἀλλ' οὐδεὶς φόβος, πλοηγὸς ὁ Χριστός. Βαδίζετε σταθερῶς, κρατεῖτε τοὺς οἴκας γενναίως. Ὁ Κύριος ἰσχύει δώσει. Ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου, ἃς ὑπόσῃ τὴν Ἐκκλησίαν του δι' Ὑμῶν. Τοιαῦται εἶναι, Μακαριώτατε, αἱ

εὐχαὶ καὶ προσευχαὶ τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Φιλιππῶν.

Μακαριώτατε, ὑψώσατε τὰς δάσας Ὑμῶν χεῖρας πρὸς Κύριον καὶ δεήθητε εἰς Αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ τῆς ἀγίας ἐδρας ταύτης καὶ εὐλογήσατε πάντας ἡμᾶς».

Λίαν συγκεκρινημένος ὁ Μακαριώτατος διὰ τὰς πρὸς τὸ πρόσωπόν του ἐκδηλώσεις, ὠμίλησε προχείρως, εἰπὼν περίπου τὰ ἑξῆς:

«Σεβασμιώτατε, Κύριε Νομάρχα, Στρατηγέ μου, κύριοι Δήμαρχοι, λοιπαὶ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαί, εὐσεβὲς ἐκκλησίασμα.

Πᾶς ὅστις ἐπισκέπτεται καὶ θὰ ἐπισκέπτεται τὴν πόλιν αὐτήν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται πλησιέστερα εἰς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο μέρος, ὅπου ἐπάτησε τὸ πρῶτον ὁ ὀρθότατα ὀνομασθεὶς ἰδρυτὴς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, θὰ πρέπει νὰ θεωρῆ τὸν ἐαυτὸν του προνομιοῦχον καὶ εὐτυχῆ. Ὅταν ὅμως οὗτος εἶναι Ἕλληρ Ἱεράρχης καὶ μάλιστα ἡθολογήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὥστε νὰ εἶναι ταυτοχρόνως ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἡ ὁποία ἡτύχησε πολλὰς καὶ ἐπὶ μακρὸν νὰ τύχη τῆς καλλιέργειας, τῶν ἐπισκέψεων, τῶν μόχθων, τῶν ἀγῶνων τοῦ Πρώτου τῶν Ἀποστόλων, τοῦ Πρώτου μετὰ τὸν Ἐνα, ὅπως προσφρέστατα ἔχει ὀνομασθῆ, πρέπει νὰ θεωρῆται οὗτος ὄχι ἀπλῶς εὐτυχῆς, ὄχι ἀπλῶς ἐξαιρετικῶς προνομιοῦχος, ἀλλ' ἔχων τὸ προνόμιον τοῦ νὰ εἶναι εἰς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔπρεπε οὐράνιον καὶ θείαν καὶ αἰωνίαν εὐλογίαν νὰ θεωροῦν τοῦτο.

Ἄλλ' ἀναμνησκόμενος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν καὶ τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἀναμνησθῶ τῶν ἀγῶνων, τοὺς ὁποίους διεξήγαγεν Ἐκεῖνος, ὄχι ὅπως ἡμεῖς, οἱ εἰσελθόντες εἰς τὴν κληρονομίαν του, μετὰ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ποιμένοντες εὐσεβῆ Λαόν ὄχι λέγω ὅπως Ἐκεῖνος, ἀλλὰ μετὰ τὰς τόσας καὶ τόσας ἐγκολίας, τὰς ὁποίας ἔχομεν σήμερον, διὰ τὰ ἀναμνησθῆ τις μόνον τῶν συγκοινωνιακῶν ἢ καὶ τῶν ἄλλων εὐλογιῶν, τὰς ὁποίας ταυτοχρόνως ἀπολαμβάνομεν. Καὶ μόνον ἡ παρουσία ἡμῶν καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν εἶναι δυνατόν νὰ δώσει τὴν εἰκόνα τῆς διαφορᾶς τοῦ ἔργου Ἐκεῖνου τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου, πρὸς τὸ ἡμέτερον, τὸ σημερινὸν ἔργον. Ἐκεῖνος ἀντὶ ὅλων τούτων, εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ κολοσσιαῖα προβλήματα. Πρῶτον, τὸ ἄγνωστον καὶ ἐν πολλοῖς τὸ ἐχθρικὸν περιβάλλον, ἀπὸ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως μέχρι τῶν κρατουσῶν ἐξουσιῶν, τῶν ἀρχόντων. Ἀπὸ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν μέχρι τῶν αἰωνοβίων προλήψεων, τὰς ὁποίας ἤρχετο νὰ ἐκρίζωσῃ. Ἀπὸ τῆς πτωχείας, τὴν ὁποίαν ἔφερε συνεχῶς μαζί του, μέχρι τῶν χειρωνακτικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἠναγκάζετο νὰ μετέρχεται διὰ τὰ ὑπηρετοῦν τὰς ἀνάγκας του, τὰς ἰδικὰς του καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ. Ἐκεῖνος ἠδύνατο νὰ προβάλλῃ εἰς ὅλους τοὺς τύλους τῶν χειρῶν του, αἱ ὁποῖαι εἰργάζοντο χειρωνακτικῶς διὰ τὰ ἔχη τῶν ἐπιούσιων. Ἀλλὰ καὶ ὁ περικαλλῆς οὗτος Ναὸς ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τὴν ἀπλήρ ἐκει-

νην τοποθεσίαν, τὴν παρὰ τὸν ποταμόν, ὅπου συνήρτησεν ἐλαχίστας γυναῖκας, τὰς σεβομένας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐάν ὁμως μιμησώμεθα τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν ἰδικήν μας σήμερον κατάστασιν, δὲν εἶναι ἀπλῶς διὰ τὰς ἀναφέρω ἢ τὰς ἐπαναφέρω εἰς τὴν μνήμην μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ διδαχθῶμεν ἀπὸ αὐτάς.

Ὅπισθεν ὄλων αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας ὁ Ἀπόστολος ἀντιμετώπιζε καὶ τῶν τεραστίων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐκεῖνος τὰ ἐπιλόσῃ, κρούβεται ἡ μεγάλη του καὶ ἀκλόνητος πίστις· ὄχι ἀπλῶς πίστις εἰς τὸν Θεόν, ὄχι ἀπλῶς πίστις εἰς τὸν Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὄχι ἀπλῶς πίστις εἰς τὴν Θεότητά του, ἀλλὰ ἐκείνη ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ ἐπαναπιστῆσις εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ ἡ ἀκατάλυτος ἐκείνη ἐμμονὴ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν τοῦ εἶχε χαράξει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Καὶ ἂν σήμερον εὐρισκώμεθα ἡμεῖς ἐδῶ· καὶ ἂν σήμερον ἡ Ἐκκλησία του δύναται νὰ καναχᾶται καὶ νὰ σεμνώνεται διὰ τὰς δεκάδας καὶ ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων τῶν τέκνων του καὶ νὰ παρατάσῃ τὰς περγαμηνὰς τῆς μὲ τὰς μυριάδας τῶν μαρτύρων τῆς, μὲ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς, μὲ τὸν πολιτισμὸν τὸν ὁποῖον σήμερον, διὰ τῶν ἀρχῶν τὰς ὁποίας ἐχάραξε μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν, βλέπομεν καὶ ἀπολαμβάνομεν καὶ ἐάν, λέγω, ὄλοι σκεφθῶμεν πόθεν προέρχονται, θὰ ἴδωμεν ὅτι προέρχονται ὄλα ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἐμμονήν, τὴν πίστιν τοῦ κορυφαίου καὶ μεγάλου ἐκείνου Ἀποστόλου.

Ἀδελφοί μου, ἐάν ἐκεῖνος ἐξεκίνησε σχεδὸν ἀπὸ τὸ τίποτε, ἀπὸ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ πᾶν, ἀπὸ τὴν πίστιν, ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἐπέδιωκε, τί θὰ πρέπη νὰ κατορθώσωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐκκινούμεν ἀπὸ ἀφειρησίας, αἱ ὁποῖαι παρασάργας ἀπέχον ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἐξεκίνησεν ὁ Ἀπόστολος; Τί θὰ ἐπρεπε νὰ ἔχωμεν ἤδη ἐπιτελέσει καὶ τί θὰ πρέπη νὰ ἐπιτελέσωμεν εἰς τὸ μέλλον; Ἡμεῖς ὁμως, μὲ τὰς πρῶτας καὶ ἐλαχίστας δυσκολίας ἀπελπίζομεθα καὶ ἀποδυσπετοῦμεν. Ἐκεῖνος, ἔχων ἐνώπιόν του τὰ Ἰμαλάια τῶν δυσκολιῶν καὶ διαθέτων σχεδὸν ἀνύπαρκτα μέσα, δὲν ἀπηλπίζετο, δὲν ὑπεχώρει, ἀλλὰ ἐπροχώρει συνεχῶς καὶ περισσότερον, οὕτω δὲ ἔχομεν τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν σήμερον ἐνώπιόν μας. Καὶ ἐάν ἤρθετο σήμερον μεταξύ μας προσωπικῶς καὶ ἀμέσως εἰς ἐπαφήν, θὰ μᾶς ἐκάκιζε, καὶ δικαίως, διότι πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ τὰ μὴ εἶπω σχεδὸν ὄλοι ἡμεῖς, δὲν ἔχομεν οὐδὲ ἐλάχιστον ποσοστὸν τῆς πίστεως ἐκείνης τοῦ Ἀποστόλου καὶ τῆς ἐμμονῆς εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του.

Σήμερον, εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἐπιτελεῖται ἓνα νέον ξεκίνημα. Ἐπιτελεῖται ἓνα ξεκίνημα ἐθνικὸν ἀφ' ἑνὸς καὶ θρησκευτικὸν ἀφ' ἑτέρου. Ἄς διδαχθῶμεν ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀπόστολον. Ἄς τὸν θέσωμεν ὡς ὄδηγόν καὶ ὑπόδειγμα εἰς τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν διανόμεν. Καὶ ἄς μὴ ἀπελπίζομεθα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, διότι τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἔχει θέσει ἡ θεῖα Πρόνοια εἰς χεῖράς μας εἶναι πολὺ περισσότερα καὶ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ὀρθοῦνται ἐνώπιόν μας εἶναι πολὺ μικρότερα ἐκείνων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ ἴδια. Δὲν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν, ὅτι

ἡμεῖς θὰ ὑστερήσωμεν ἀπὸ ἀπόφωτος θείας ἐνισχύσεως.

Ὁ Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ Αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἠλλαξαν εἶμεθα ἡμεῖς. Ἄς ἐπανέλθωμεν λοιπὸν εἰς τὸν δρόμον αὐτὸν τοῦ Ἀποστόλου, ἢ μᾶλλον εἰς τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος εἶχε καὶ τότε θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἡ κατάστασις ἀμέσως μεταβάλλεται. Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν θὰ ἔχομεν ἐνώπιόν μας θὰ εἶναι πολὺ λαμπρότερα. Καὶ τὸ ξεκίνημα θὰ εἶναι πολὺ ἐυκολώτερον καὶ πολὺ ἀποδοτικώτερον. Ἄς τὸν παρακαλέσωμεν νὰ στέκεται πάντοτε κοντὰ μας. Νὰ φωτίξῃ τὴν διάνοιάν μας. Νὰ καθαρῶσιν τὸ βλέμμα μας, διὰ τὰ μὴ τυφλούμεθα, νὰ μὴ σκοτιζώμεθα, ἀλλὰ μὲ ἐμπιστοσύνην νὰ ἀπενίζωμεν εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει πάντοτε ὁ ἴδιος, καὶ εἰς τὴν βοήθειάν Του, τὴν ὁποίαν πάντοτε παρέχει. Ἄς προχωρήσωμεν. Καὶ ὅπως ἐμνήσθη προηγουμένως ὁ Σεβασμιώτατος ποιμενάρχης σας, καὶ ὄλιγον πρότερον ὁ κ. Δήμαρχος, ὁ τόπος αὐτὸς, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἡ ἀφειρησία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ τόπος αὐτὸς εἶναι δυνατόν καὶ πάλιν νὰ ἀποτελέσῃ ἀφειρητικὸν πολιτισμὸν, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος ὄλων τῶν σκιερῶν ἐκείνων σημείων, τὰ ὁποῖα ἔχει σήμερον, καὶ θὰ εἶναι κεκοσμημένος ἀπὸ ὄλας τὰς λαμπρὰς καὶ φωτεινὰς ἐκείνας σελίδας, αἱ ὁποῖαι ἀρμόζον εἰς ἓνα πράγματι χριστιανικὸν πολιτισμὸν.

Ὅλοι ἡμεῖς ἄνευ οὐδεμίας ἐξαιρέσεως, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ ἐνήλικες, εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελέσωμεν τοὺς ἐργάτας καὶ συνεργάτας εἰς τὸ μέγα αὐτὸ ξεκίνημα. Ἄς μὴ δειλιάσωμεν. Ἄς διαθέσῃ ἕκαστος τὸν ἑαυτὸν του, ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκειται, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου πατεῖ. Νὰ γίνωμεν ὄλοι ὑμιπέται, οὐρανοβάμονες, ὅπως ἦτο καὶ Ἐκεῖνος, ἀλλὰ ταυτοχρόνως παραμένοντες καὶ ρεαλισταὶ ἐν συνεχεί ἐπαφῇ μὲ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν καλούμεθα καὶ νὰ ἐξυψώσωμεν καὶ νὰ ἐξαγιασώμεν. Νὰ τὴν παρουσιάσωμεν πράγματι χριστιανικῆν, (μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ρυτίδα).

Μὲ τὴν προσευχὴν αὐτὴν καὶ μὲ τὴν παράκλησιν, ὅπως προσπαθήσωμεν ὄλοι νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν φάλαγγα τῶν συνεργατῶν τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου, ἄς παρακαλέσωμεν καὶ πάλιν τὸν ἴδιον νὰ εἶναι συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως ὁ ἐμπνευστὴς μας, ὁ βοηθὸς μας, ὁ θερμὸς πρὸς τὸν Κύριον ἐκέτης, ὁ ὁποῖος θὰ δέεται συνεχῶς οἱ μιμηταὶ του νὰ μὴ ἔχον οὐδεμίαν ἀπόστασιν ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ νὰ εἶναι πλησίον του θεοειδεῖς, ὅπως Ἐκεῖνος, καὶ ἔτοιμοι νὰ θυσιάσωμεν καὶ νὰ θεωρήσωμεν σκόβαλα τὰ πάντα, ὅπως Ἐκεῖνος τὰ ἐθεώρει. Ἄρκει νὰ ἐξυπηρετηθῇ ἡ δόξα τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Ἄρκει νὰ προχωρῶμεν πρὸς τὴν δόξαν, ὄχι μόνον τὴν ἐπίγειον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπουράνιον, τὴν αἰωνίαν δόξαν, πρὸς τὸν στέφανον, τὸν ὁποῖον Ἐκεῖνος ἀπέλαβε καὶ τὸν ὁποῖον εἶπε ὁ Κύριος νὰ χαρίσῃ εἰς πάντας ἡμᾶς.

Ὁ μεστός ὑψηλοῦ περιεχομένου λόγος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἐνεποίησε ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πυκνὸν ἐκκλησιαστικόν.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Καβάλας, ὁ Μακαριώτατος κ. Ἱερώνυμος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μακα-

ριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τέως Ἀθηνῶν καὶ ἄλλοτε Μητροπολίτην Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Χρυσόστομον τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«*Εὐδοκία Θεοῦ καὶ εὐχαίς Ὑμετέρας σεπτῆς μοι Μακαριότητος, εὐρισκόμενος εἰς θεόσωστον Μητροπόλιν Φιλίππων, ἦν ἐπὶ ἡμῖνον περίπου αἰῶνος ἐποίμανεν αὐτῆ θεοφιλῶς καὶ καρποφόρος, ἐπικαλοῦμαι καὶ αὐθις θεοπειθεὶς αὐτῆς εὐχὰς ὑπὲρ εὐδοώσεως ὑπολοίπου ἡμετέρας ἀνὰ τὰ παραμεθόρια περιοδείας. Τὸ ἔργον Ὑμῶν συνεχίζεται ὑπὸ ἐπαξίου διαδόχου Ὑμετέρας Μακαριότητος, βαδίζοντος ἐπὶ τὰ ἴχνη Ὑμῶν, ἅπερ ἀνεξιτήτως ἐχαράξατε. Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης καὶ σύμπας αὐτοῦ ὁ Κληρὸς μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου, μμνησκόμενοι ἐγγνωμόνως Ὑμῶν, ἐπικαλοῦνται Ὑμετέρας εὐλογίας».*

Εἰς τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἀπήντησε λίαν συγκεκινημένος ὁ Μακαριώτατος πρῶν Ἀθηνῶν, εὐχαριστῶν θερμότατα καὶ εὐχόμενος πᾶσαν εὐλογίαν εἰς τὴν συνεχιζομένην περιόδειαν τοῦ Μακαριωτάτου.

Εἰς ΞΑΝΘΗΝ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΝ

Τὴν 28 Αὐγούστου ὁ Μακαριώτατος ἐπεσκέφθη τὰ χωρία Νέα Καρβάλη, Ποντολίβανον, Πέρνη, Γραβούνα καὶ Τύμπανον καὶ τὴν 29 μ.μ. ἔφθασεν εἰς τὴν Ξάνθη. Παρὰ τὴν πίπτουσαν βροχὴν καὶ τὸν πνέοντα ἄνεμον, πλήθη κόσμου ἀνέμενον καὶ ὑπεδέχθησαν τὸν Μακαριώτατον μὲ συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις. Εἰς τὴν ὑποδοχὴν παρέστησαν ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Ξάνθης κ. Ἀντώνιος, αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ καὶ ὁ μουφτῆς Ξάνθης. Μετὰ προσφώνησιν τοῦ δημάρχου κ. Μπέκιου, ὁ Μακαριώτατος ἐχοροστάτησεν εἰς τὸν Μέγαν Ἑσπερινόν, ὁ ὁποῖος ἐψάλη εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἡ εἰκὼν τοῦ ὁποίου ἐλιτανεῦθη βραδύτερον εἰς ἀτμόσφαιραν βαθείας θρησκευτικῆς κατανύξεως μέχρι τῆς πλατείας τῆς πόλεως, ὅπου ὁ Μακαριώτατος ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν εἰς τὸν Μέγαν «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» Προφήτην καὶ Πρόδρομον τοῦ Κυρίου μας.

Τὴν πρῶταν τῆς 29 Αὐγούστου ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος ἐτέλεσε τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου καὶ Ξάνθης κ. Ἀντωνίου. Τὴν θείαν Λειτουργίαν παρηκολούθησαν ὁ νομάρχης Ξάνθης κ. Καραπιτέρης, ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ πλῆθος κόσμου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας Λειτουργίας, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνεχώρησε, κατευθυνόμενος εἰς τὸ στρατιωτικὸν φυλάκιον Γλαύκης, ὅπου ἀφίκετο τὴν 12ην μεσημβρινήν. Ὁ Μακαριώτατος ἐπεθεώρησε τοὺς παρατεταγμένους ἄνδρας τοῦ φυλακίου, ἐπεσκέφθη τοὺς κοιτῶνας καὶ τὸ κέντρον ψυχαγωγίας, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ παρατηρητηρίου καὶ ἠλόγησε τὸν σκοπὸν στρατιωτῆν.

Ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν ἠγχαρίστησε διὰ τὴν ἐπί-

σκεψιν τοῦ ἀκριτικοῦ φυλακίου, ὁ Μακαριώτατος εἶπεν, ὅτι ἀντιθέτως, ἡμεῖς πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμεν τὰ στρατευμένα παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα φρουροῦν τὰ σύνορά μας εἰς τὴν ἀκριτικὴν αὐτὴν περιοχὴν, οὕτω δὲ ἡμεῖς οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰ μετόπισθεν αἰσθανόμεθα ἡσυχοὶ καὶ ἀσφαλεῖς.

Τὸν Μακαριώτατον ἐπεσκέφθη καὶ ἐχαιρέτισεν ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος Νίκης κ. Μπασᾶ Ἀχμέτ, ὁ ὁποῖος τὸν ἠγχαρίστησε διὰ τὴν ἐπίσκεψιν, τοῦ ἀνέφερε δὲ χαρακτηριστικῶς, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς εἶναι λίαν εὐγνώμονες καὶ εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν, τὸν Στρατόν, τὴν Χωροφυλακίαν καὶ γενικώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ Κράτους διὰ τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στοργικὴν συμπεριφορὰν των. Μὲ τοὺς συμπατριώτας μας Χριστιανούς, εἶπε, ζῶμεν ἀγαπημένοι καὶ ἀδελφωμένοι.

Ἀπαντῶν ὁ Μακαριώτατος ἠγχαρίστησε τὸν πρόεδρον διὰ τοὺς καλοὺς του λόγους καὶ τοῦ ἐδήλωσεν, «ὅτι καὶ ἡμεῖς σᾶς θεωροῦμεν ὡς ἀδελφούς».

Μετὰ ταῦτα, ὁ Μακαριώτατος ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Ξάνθης καὶ τὸ Οἰκοτροφεῖον Θελέων καὶ τὴν 2.30 μ.μ. ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ξάνθη.

Τὴν 4.30 μ.μ. ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ἀνεχώρησεν ἐκ Ξάνθης διὰ Κομοτηνὴν, ὅπου ἀφίκετο μετὰ δέωρον. Κατὰ τὴν διέλευσιν ἐκ τῶν ἐνδιαμέσων χωρίων ὁ Μακαριώτατος ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων. Εἰς Πόρτο - Λάγο ὁ Μακαριώτατος εἰπὼν πρὸς τὰ συγκεντρωθέντα πλήθη, ὅτι προσεχῶς θὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Κύπρον καὶ ἐρωτήσας τί θέλουν νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς μας Κυπρίους, ἅπαντες ἀνεφώνησαν μὲ μίαν φωνήν : «Θέλομεν τὴν ἑνωσιν».

Εἰς τὰ ὄρια τοῦ νομοῦ Ροδόπης, τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπεδέχθησαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνας κ. Τιμόθεος, ὁ νομάρχης Ροδόπης κ. Ἀλαμάνος, ὁ στρατιωτικὸς διοικητῆς Ὑποδιοικήσεως καὶ ὁ Ἀρμένιος ἱερεὺς.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως ἀνέμενον καὶ ὑπεδέχθησαν τὸν Μακαριώτατον ὁ Δήμαρχος κ. Μπέτσας μετὰ τοῦ ἀντιδημάρχου καὶ τῶν μελῶν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, σύμπας ὁ κληρὸς, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ Ἀρχαί, ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ὀργανώσεων καὶ χιλιάδες λαοῦ.

Τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον προσεφώνησεν ὁ Δήμαρχος, εὐχθεὶς εἰς αὐτὸν τὸ ὡς εὖ παρέστη.

Μετὰ ταῦτα, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνεχώρησε διὰ τὸ ὄχυρον Νυμφαία, ὅπου ἀφίκετο τὴν 7.30 μ.μ. Ἀφοῦ ἐπεθεώρησε τοὺς παρατεταγμένους ἄνδρας τοῦ φυλακίου, ἠλόγησεν αὐτοὺς καὶ διένειμεν εἰς αὐτοὺς εἰκόνας τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ.

Τὴν 8.30 ἔσπερινὴν ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ἐπέστρεψεν εἰς Κομοτηνὴν καὶ ἐχοροστάτησεν εἰς τὴν Δοξολογίαν, ἡ ὁποία ἐτελέσθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς πόλεως. Βαθεῖα συγκίνησις καὶ ἔντονος θρησκευτικῆ ἔξαρσις συνεῖχε τὸ ἐκκλησιαστικόν, τὸ ὁποῖον ἀνεφώνει «ἄξιός, ἄξιός» καὶ «εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Μαρωνας κ. Τιμοθέου, ὁ Μακαριώτατος

ηύχαριστησε διά την ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν καὶ ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του, διότι παρίσταται μεταξύ τοῦ ἀκριτικοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν πρωΐαν τῆς 30 Αὐγούστου καὶ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Κομοτηνῆς, ἐπεσεκέφθησαν τὸν Μακαριώτατον καὶ ὑπέβαλον τὰ σέβη των οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἀρχῶν, ὁ κλῆρος καὶ οἱ προϊστάμενοι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν νομάρχην Ροδόπη κ. Ἀλαμάνον. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπεσεκέφθη τὰς λειτουργούσας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Θρακικῆς Φοιτητικῆς Ἑβδομάδος ἐκθέσεις ζωγραφικῆς, βιβλίου, οἰκοτεχνίας - χειροτεχνίας, ὡς καὶ τὰ οἰκοτροφεῖα ἀρρένων καὶ θη-

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰερώνυμος διανέμων εἰκόνας εἰς τοὺς φρουροὺς τῶν συνόρων μας.

λέων Κομοτηνῆς καὶ τὸ γηροκομεῖον, τὴν δὲ 10.30 π.μ. ἀνεχώρησε κατευθυνόμενος μέσω Σαππῶν εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.

Εἰς Ἀλεξανδρούπολιν

Εἰς τὴν κωμόπολιν Σαππῶν ὁ Μακαριώτατος ἔτυχε θερμῆς ὑποδοχῆς. Πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως τὸν ὑπεδέχθησαν αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ καὶ χιλιάδες λαοῦ. Προσφωνῶν τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ δήμαρχος τῆς πόλεως ἠύχθη εἰς αὐτὸν τὸ ὡς εὖ παρέστη εἰς τὴν πόλιν των καὶ προσέθεσεν, ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς του εἰς τὰς ἀκριτικὰς περιοχὰς ἐξυψώνει τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἔθνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων.

Ἀπαντῶν ὁ Μακαριώτατος ἐτόνισεν, ὅτι εἶναι λίαν συγκεκινημένος ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴν, ἡ ὁποία τοῦ ἐπεφυλάχθη παρὰ τὸ ἐργάσιμον τῆς ἡμέρας, ἠύχθη δὲ εἰς τὰ πλήθη ἀγάπην, ὁμόνοιαν καὶ μακροήμερευσιν.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μακαριώτατος ἀνεχώρησε δι' Ἀλεξανδρούπολιν, ὅπου ἀφίχθη περὶ ὥραν 12.30' μεσημβρινῆν. Εἰς τὰ παρὰ τὴν Μέστην ὄρια τοῦ Νομοῦ προὔπηγθησαν τὸν σεπτὸν Πρωθυεράρχην ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Κωνστάντιος, ὁ νομάρχης Ἐβρου κ. Σαμπατακάκης καὶ ὁ διοικητῆς τῆς XII μεραρχίας.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ πρὸ ἀψίδος τὸν ὑπεδέχθησαν αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ, οἱ ἱερεῖς ὀλοκλήρου τῆς Ἐπαρχίας καὶ πλήθος κόσμου, ἐνῶ ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς καὶ τμήμα στρατοῦ ἀπέδωσε τιμὰς.

Τὸν Μακαριώτατον προσεφώνησεν ὁ δήμαρχος κ. Γεωργιάδης, εὐχῆθεις εἰς αὐτὸν τὸ καλῶς ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν των. Ἀκολούθως ἐσχηματίσθη πομπή, ἡ ὁποία κατηθύνηθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἐψάλη Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριώτατου.

Μετὰ τὴν Δοξολογίαν, προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Κωνστάντιος, ὁ ὁποῖος ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Μακαριώτατου, εἰς τὸ σεπτὸν πρόσωπον τοῦ ὁποίου ὅλοι στηρίζουν τὰς ἐλπίδας διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἅγιος Ἀλεξανδρουπόλεως εἶπε τὰ ἑξῆς :

«Ὅλοι πιστεύομεν, ὅτι μὲ τὴν μεγάλην σοφίαν καὶ πείραν θὰ ὀργανώσετε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ἐπὶ νέων βάσεων, ὥστε ἡ ὑπαρξίς τῆς νὰ γίνῃ αἰσθητὴ ἀπὸ ὅλα τὰ στρώματα τοῦ Λαοῦ, ἀπὸ πιστοὺς καὶ ἀπίστοις, καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, εἰς τὴν γενικὴν ἠθικὴν κρίσιν καὶ σύγχυσιν νὰ εὗρουν τὸν δρόμον τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ δοξασθῇ τὸ ὑπερῶμνητον Ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Ὅλα τὰ πιστὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, Μακαριώτατε Πάτερ, τείνομεν χεῖρας ἱκετίδας πρὸς τὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ θέμενον χρόνον καὶ καιροὺς Κύριόν μας καὶ ἀπὸ βάθους τῆς καρδίας παρακαλοῦμεν Αὐτὸν, ἵνα μηκύνῃ τὰ ἔτη τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς χαρὸς ἀγμυαῖαν ὑγείαν καὶ ἀντοχήν, ὥστε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ μέγα καὶ βαρὺ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπωμίσθη.

Παρακαλοῦμεν δὲ νὰ ὑψώσετε καὶ Ὑμεῖς τὰς θεοφόρους χεῖρας Σας εἰς εὐλογίαν καὶ νὰ εὐλογήσετε τὴν ἀμπελον ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐφάντευσεν ἡ Δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου, καὶ τὸν ἀκριτικὸν καὶ ἡρωϊκὸν αὐτὸν λαὸν τοῦ Ἐβρου, διὰ νὰ προκόπη εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ».

Ἀπαντῶν ὁ Μακαριώτατος καταλλήλως, ἀπηύθυνε παραινήσεις πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα καὶ ἐζήτησε πίστιν, ἐγκαρτέρησιν καὶ ἀγῶνα διὰ τὴν δημιουργίαν ἐνὸς καλυτέρου αὐρίου διὰ τὸ ἔθνος καὶ τὴν Πατρίδα μας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ.

Μετὰ ταῦτα, ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη εἰς τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον τοὺς ἐκπροσώπους τῶν ἀρχῶν

και άφοϋ παρεκάθησεν εις γεϋμα εις την Στρατιωτικήν Λέσχη, την 4 μ.μ. άνεχώρησε δια Σουφλί και Διδυμότειχον, συνοδευόμενος υπό του Σεβασμ. Μητροπολίτου 'Αλεξανδρουπόλεως κ. Κωνσταντίου και του νομάρχου 'Εβρου κ. Σαμπατακάκη.

ΕΙΣ ΣΟΥΦΛΙ ΚΑΙ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΝ

'Ο λαός τής άκριτικής περιοχής του νομού 'Εβρου έπεφύλαξεν εις τον Μακαριώτατον θερμήν και έγκάρδιον υποδοχήν, διαδηλώσας αύτω την πίστιν του εις τά έλληνοχριστιανικά ιδανικά και την άγάπην του προς τον Προκαθήμενον τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος.

'Ο Μακαριώτατος μετέβη εις τó στρατιωτικόν φυλάκιον Κήπων, παρά τά έλληνοτουρκικά σύνορα, όπου ηύλόγησε τους άνδρας και διένειμεν εις αυτούς εικόνας τής Θεομήτορος και του Χριστού. Κατόπιν μετέβη εις την γέφυραν, ή οποία ένώνει την 'Ελλάδα με την Τουρκίαν και ηύλόγησε τον επί τής διαχωριστικής γραμμής 'Ελληνα φρουρόν.

Κατά την άφιξίν του εις Σουφλί, ó Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών έγένετο άντικείμενον θερμοτάτων έκδηλώσεων έκ μέρους τών κατοίκων. Τόν ύπεδέχθησαν άπασαι αί άρχαι, με επί κεφαλής τον δήμαρχον, ó όποιος προσφωνών τον Μακαριώτατον ηύχθη εις αυτόν τó ως εϋ παρέστη.

Βραδϋτερον, ó Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος μετέβη εις τó Δημαρχείον, από του έξώστου του όποιου άμίλησε προς τά συγκεντρωθέντα πλήθη, τά όποια και ηύχαρίστησε δια την έγκάρδιον υποδοχήν και δια την πίστιν των προς τον Θεόν και τον έλληνοχριστιανικόν πολιτισμόν, ó όποιος άποτελεεί την βάση και τó θεμέλιον του 'Ελληνισμού.

'Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος άνεχώρησεν έν συνεχεία εις Διδυμότειχον, όπου άφικετο την 8.30' έσπερινήν. Εις τó κέντρον τής πόλεως τον ύπεδέχθησαν ó Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου κ. Κωνσταντίνος, ó δήμαρχος κ. Χατζηευστρατίου, ó στρατιωτικός διοικητής, ó κλήρος, αί λοιπαί άρχαι τής πόλεως και χιλιάδες κόσμου. Τόν Μακαριώτατον προσεφώνησεν ó δήμαρχος και έν συνεχεία έψάλη Δοξολογία εις τον μητροπολιτικόν ναόν, χοροστατούντος του Μακαριωτάτου.

Την πρωίαν τής 31 Αυγούστου, τελευταίας ήμέρας τής περιόδου του εις τās άκριτικές περιοχάς τής Βορείου 'Ελλάδος, ó Μακαριώτατος έδέχθη εις τά γραφεία τής 'Ιεράς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου τους εκπροσώπους τών άρχών και του λαού και έν συνεχεία έπεσκέφθη τó οικοτροφείον και τó νοσοκομείον, περιήλθε τους θαλάμους τών άσθενών, συνωμίλησε πατριώτατα μετά τών νοσηλευομένων και τους διένειμεν εικόνας τής Θεομήτορος και του Χριστού.

ΕΙΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ

'Ακολουθως, την 9.40' π.μ. ó Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος άνεχώρησεν εις 'Ορεστιάδα, συνοδευόμενος υπό του Σεβ. Μητροπολίτου Διδυμοτείχου κ.

Κωνσταντίνου, του νομάρχου 'Εβρου και άλλων έπισήμων.

Την 10.30' π.μ. ó Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος άφικετο εις 'Ορεστιάδα, όπου του έπεφυλάχθη παλαιική υποδοχή υπό του λαού τής πόλεως και τών κατοίκων τής περιφέρειας. Εις την κεντρικήν πλατείαν και πρό μεγαλοπρεπούς άψίδος τον Προκαθήμενον τής 'Ελληνικής 'Εκκλησίας ύπεδέχθησαν ó Δήμαρχος κ. Χατζηνικολάου μετά τών δημοτικών συμβούλων, ó κλήρος και άπασαι αί πολιτικά και στρατιωτικά άρχαι τής πόλεως.

Τόν Μακαριώτατον προσεφώνησεν, ευχθεις εις αυτόν τó ως εϋ παρέστη εις την πόλιν τής 'Ορεστιάδος, ó Δήμαρχος κ. Χατζηνικολάου. 'Απαντών ó Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος ηύχαρίστησε θερμώς δια την υποδοχήν και ηύχθη εις τον λαόν άγάπην και όμόνοιαν.

Κατόπιν, ó Μακαριώτατος έπεσκέφθη τó στρατόπεδον τής 'Αγίας Βαρβάρας, όπου τον ύπεδέχθησαν ένθουσιωδώς οι άξιωματικοί, ύπαξιωματικοί και όπλίται, τους όποιους ηύλόγησε και διένειμεν εις αυτούς εικόνας τής Θεομήτορος και του Χριστού.

'Ο Μακαριώτατος έπεσκέφθη τó έντός του στρατοπέδου παρεκκλήσιον τής 'Αγίας Βαρβάρας, θεμελιωτής και κτήτωρ του όποιου ύπήρξεν ó ηδη ύπουργός Προεδρίας Κυβερνήσεως συνταγματάρχης κ. Γ. Παπαδόπουλος.

Μετά ταϋτα, ó Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος μετέβη εις τó στρατιωτικόν φυλάκιον Καστανεών, παρά τά 'Ελληνοτουρκικά σύνορα, έπεθεώρησε τους άνδρας αυτού και τους διένειμεν άναμνηστικάς εικόνας τής Θεομήτορος και του Χριστού.

Κατά την παραμονήν του εις τó στρατιωτικόν φυλάκιον, προσήλθε και έχαιρέτισε τον Μακαριώτατον, ó άξιωματικός του Τουρκικού φυλακίου, όστις είπε, ότι είναι εύτυχής πού του δίδεται ή εύκαιρία να τον χαιρετίση. 'Ο Μακαριώτατος ηύχαρίστησε τον Τουρκικόν άξιωματικόν και ηύχθη εις αυτόν, όπως ó Θεός τον βοηθή πλουσίως.

'Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος, άπευθυνόμενος προς τους στρατιώτας του φυλακίου, είπε μεταξύ άλλων τά εξής :

«Κόριε Διοικητά, κύριοι άξιωματικοί, ύπαξιωματικοί και όπλίται τής μονάδος ταύτης, την στιγμήν αυτήν εκπροσωπείτε όλόκληρον τον 'Ελληνικόν στρατόν, επί του όποιου ή 'Ελλάς και ό 'Ελληνικός λαός έχουν έναποθέσει την ασφάλειαν και την τιμήν των. Σās εύχαριστούμεν θερμότατα, σās εδγνωμονούμεν και βεβαιούμεν, ότι δέν δυνάμεθα με λόγια να εκφράσωμεν την εδγνωμοσύνην μας προς σās, διότι προσεφέρατε και εξακολουθείτε να προσφέρετε πολλά εις την πατρίδα μας. 'Η πρόσφατος παρεμβασίς σας έσωσε τó 'Εθνος και τον 'Ελληνικόν λαόν από την βεβαίαν καταστροφήν».

'Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. 'Ιερώνυμος έγευματίσε μετά τών άξιωματικών και στρατιωτών εις τó φυλάκιον και

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Μεταδοθέν από ραδιοφώνου την 13.9.1967)

Με πολλήν χαράν επικοινωνῶ καί πάλιν διὰ μέσου τοῦ Ραδιοφώνου με τόν ἑλληνικόν λαόν. Εἶμαι εἰς τήν εὐχάριστον θέσιν νά ἀναγγείλω, ὅτι ἡ ἔκκλησις, ἡ ὁποία ἀπηυθύνθη πρὸς τοὺς μορφωμένους ὑποψηφίους κληρικούς καί μάλιστα πρὸς τοὺς Θεολόγους ἤρχισε νά ἀποδίδῃ ἀρκετὰ σημαντικά ἀποτελέσματα. Ἦδη ἔχονν δηλώσει νά χειροτονηθοῦν ἀρκετοί. Καί συνεπῶς ἡ ἀρχή, ἡ ὁποία εἶναι καί τὸ ἥμισυ τοῦ παντός, ἔχει γίνει.

Μία καινοτομία θὰ ἤθελα νά ἀναγγείλω, ὅτι θὰ ἐφαρμοσθῆ προσεχῶς. Θὰ δοκιμάσωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν με δύο κινητὰ παρεκκλήσια νά ἔλθωμεν εἰς στενωτέραν ἐπικοινωνίαν με τὸν λαόν ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ δυνατότης ἐκκλησιασμοῦ, ὅπως π.χ. εἰς ἰδρύματα, τὰ ὁποία δὲν ἔχονν παρεκκλήσια ἢ εἰς χωρία, τὰ ὁποία δὲν ἔχονν ἱερέα. Τὸ μέτρον αὐτὸ εἶναι ἰδιαίτερος χρήσιμον τὸ καλοκαίρι με τὰς κατασκευάσεις, ὅπου οἱ δύο κινητοὶ αὐτοὶ ναοί, πὸν θὰ εἶναι ἐπάνω εἰς ἕνα αὐτοκίνητον, θὰ ἠμποροῦν νά μετακινουῦνται ἀπὸ τὴν μίαν κατασκευήν εἰς τὴν ἄλλην. Καί ἔτσι, τὸ αὐτοκίνητον αὐτό, ἐφοδιασμένον με ὅλα τὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα καί με τὸν ἱερέα του καί ἱεροκήρυκά του, θὰ ἠμπορῆ νά παρέχῃ πνευματικὴν τροφήν εἰς ὅλα τὰ παιδιὰ καί τοὺς νέους, οἱ ὁποιοὶ θὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἀκτίνα τῆς δράσεώς του. Ταυτοχρόνως τὰ ἴδια αὐτὰ αὐτοκίνητα θὰ ἀποτελοῦν μίαν κινητὴν ἔκθεσιν θρησκευτικοῦ καί καλοῦ γενικῶς βιβλίου. Ἔτσι θὰ ἠμπορῆ καθένας με εὐθηνὰς τιμὰς νά εὐρίσκῃ εὐκόλα τὰ βιβλία, πὸν θὰ τὸν εὐχαριστήσουν ἀφ' ἐνός καί θὰ τὸν ὠφελήσουν ἀφ' ἑτέρου. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν τὰ δύο αὐτὰ αὐτοκίνητα θὰ εἶναι πῶς χρήσιμα εἰς ὅλην τὴν περίοδον τοῦ

χρόνου. Διότι θὰ ἠμποροῦν νά κινηθοῦν εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν θὰ προσφέρουν τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἢ ὄχι, εἰς τὰς ἐπαρχίας εἰς τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἱερέων, δὲν ὑπάρχονν δηλαδὴ κενὰ ἐφημεριακά.

Ἄν θέλετε, ἠμποροῦμεν νά ποῦμε καί κἀτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι καί τόσο καινοτομία, ἀλλὰ πάντως καί αὐτὸ θὰ εἶναι κἀτι, τὸ ὁποῖον θὰ παρῶσχη μίαν μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς ξενητεμένους Ἑλληνας. Πρόκειται διὰ τὰ πληρώματα τῶν πλοίων τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου. Φεύγονν οἱ καχημένοι ἀπὸ τὴν πατρίδα, κλείονται μέσα εἰς τὸ πλοῖον καί μάλιστα τώρα, με τὰς νέας εὐκολίας πὸν ἔχονν εἰς τὸ φόρτωμα καί τὸ ξεφόρτωμα, ταξιδεύονν σχεδὸν συνεχῶς καί ἔτσι στεροῦνται τῆς δυνατότητος νά αἰσθανθοῦν καί αὐτοὶ τὴν μεγάλην ἑορτὴν ἢ καί τὴν Κυριακὴν ἀκόμη. Δι' αὐτό, ἐν συνεννοήσει με τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας θὰ ἀρχίσωμεν νά ἐφοδιάζωμεν ὅλα τὰ πλοῖα με δίσκους γραμμοφώνου, οἱ ὁποιοὶ θὰ ἔχονν ἀποτυπωμένην τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν καί ὠρισμένας Ἀκολουθίας. Ἔτσι, π.χ. τὰ Χριστούγεννα, θὰ νοιώσουν τὴν ἑορτὴν αὐτὴν τὰ ξενητεμένα μας παιδιὰ καί θὰ καταλάβονν καί αὐτοί, ἔστω καί τόσο μακριὰ εὐρισκόμενοι ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας, ὅτι εἶναι ἡ μεγάλη αὐτὴ ἡμέρα τῶν Χριστογέννων.

Ἐπιλαμβάνομαι τῆς εὐκαιρίας νά ἐπαναλάβω τὴν ἔκκλησιν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν εἶχα κάνει στὰς 29 Ἰουνίου πρὸς ὄλους τοὺς Θεολόγους μας. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ, πὸν ἔγινε, νά συνεχισθῆ με γοργότερον ρυθμὸν. Καί ἐκεῖ πὸν ἀκούομεν κάθε Κυριακὴν νά γίνεται μία χειροτονία, νά συνεχισθῆ με δύο καί τρεῖς καί πέντε καί δέκα χειροτονίας τὴν ἑβδομάδα, εἰς τρόπον ὥστε ὄχι

ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς τὸ πρὸ τοῦ Διδυμοτειχοῦ ἀεροδρόμιον, ὅπου ἐπεβιβάσθη στρατιωτικῶς ἀεροσκάφους καί ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Ἀθήνας.

Ὑπεριπτάμενος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Ἱερὰν Κοινότητα Ἁγίου Ὁρους
Καρνάς

Ἐπιστρέφων ἐν περιουσίᾳ ἀνὰ τὰ βόρεια σύνορα καί ὑπεριπτάμενος ἱερᾶς περιοχῆς Ἀγιωνόμου Ὁρους, ἐπικαλοῦμαι θεοπαθεῖς προσευχὰς πάντων ὑμῶν πρὸς Κυρίαν Θεοτόκον ὑπὲρ κλήρον καί λαὸν Ἐκκλησίας Ἑλλάδος καί Προκαθημένου αὐτῆς.

† Ὁ Ἀθηναίων ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ»

Ληξάσης τῆς περιουσίας του ἀνὰ τὰ βόρεια σύνορα τῆς πατρίδος μας, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκο-

πος Ἀθηναίων καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας, τῶν ὁποίων τὰς ἐπαρχίας ἐπεσκέφθη, τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Ἐπὶ τῇ λήξει τῆς περιουσίας ἡμῶν εἰς τὰς μαρτυρικὰς ἀκριτικὰς περιοχὰς τῆς ἐνδόξου ἡμῶν πατρίδος εὐλογοῦμεν τὸν Ὑψιστον Θεόν, καταξιώσαντα ἡμᾶς ἐπικοινωνῆσαι μετὰ τοῦ πιστοῦ Χριστοπαιωνίου Αὐτοῦ Λαοῦ καί γνωρίσαι τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ καί ἀφοσίωσιν εἰς τὰ ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδανικά. Συγκινημένοι δὲ εἰσέτι ἐκ τῆς ἐγκαρδιωτάτης ὑμετέρας ἀδελφικῆς ὑποδοχῆς καί ξενίας, ὡς καί τῶν ἀθρομήτων ἐκδηλώσεων πρὸς ἡμᾶς τοῦ Λαοῦ, εὐχαριστοῦμεν θερμότατα καί παρακαλοῦμεν διαβιβάσητε τὰς εὐχαριστίας καί διαπύρους ἡμῶν εὐχὰς εἰς τὰς Ἀρχὰς καί τὸν φιλόχριστον Λαὸν τῆς ὑμετέρας ἐπαρχίας.

† Ὁ Ἀθηναίων ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ».

ΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΒΑΤΙΚΑΝΕΙΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΜΑΣ

Γ'.

ΠΟΙΑΙ ΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΜΑΣ

1. Ἡ χωρίζουσα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἀπόστασις μεγάλη.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐμφαίνεται σαφῶς, ὅτι πᾶν ἄλλο ἢ ἐγγὺς παρουσιάζεται ἢ μετὰ τῆς Ἀντικῆς Ἐκκλησίας ποθητὴ ἔνωσις. Ἡ μεγάλη πρὸς τὴν διοίκησιν διάστασις, ἣτις κυρίως προεκάλεσε τὸ σχίσμα, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἀπαραμειώτος καὶ εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεκάθεν εὐρίσκετο. Καὶ ἤλλαξε μὲν ἡ στάσις τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι ἡμῶν, ὅπως καὶ ἀπέναντι τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας κόσμου. Ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν βεβαίως ὡς συγχρονισμόν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἀποτελοῦσα ὄργανισμόν συγκεκροτημένον κινεῖται καὶ δοῦν ὡς ἐνιαῖον στράτευμα. Δὲν ἰσχυρίζομαι βεβαίως, ὅτι τὸ στράτευμα τοῦτο δὲν κινεῖται καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ Ἐδωγγελίου καὶ τοῦ φωτός τῆς πίστεως. Ἀλλ' ἀδιαμφισβητήτως ὁ σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι συνένωσις πάντων τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ εἰς μίαν ποιμνίαν ὑπὸ ἑνα βιβάριον τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπὸ ἑνα ὄρατον ἀρχιποίμενα καὶ μίαν ὄρατὴν Κεφαλὴν, τὸν Πάπαν. Διαθέτει δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἄριστα ὀργανωμένην καὶ μετὰ πολλῆς ἐμπειρίας καὶ ἀφθόνων χρηματικῶν μέσων κινουμένην πολυσύνθετον καὶ πολύμορφον ὑπηρεσίαν ἱεραποστολῆς καὶ προπαγάνδαν προσηλυτισμοῦ. Ἡ ἀλλαγὴ λοιπὸν αὕτη τῆς στάσεως τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ἂν μὴ ἐξ ὀλοκλήρου, τὸνλάχιστον ἐν βαθμῶ τινι καὶ ὡς ἀλλαγὴ τακτικῆς τῆς ἐδελίκτου πολιτικῆς τοῦ Βατικανοῦ ἐν τῇ βεβαιότητι, ὅτι τῶν νέων τούτων σχέσεων τῆς ἀγάπης καὶ τῆς στενοτέρας προσεγγίσεως πρὸς τοὺς πάντη ἀνοργανώτους Διαμαρτυρομένους ἐξ ἑνός, καὶ πρὸς τὰς πολλὰς αὐτοκεφάλους καὶ ἐν χαλαρῇ πειθαρχίᾳ διατελούσας Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ πρὸς τὰς πολλὰν τὴν ἀσθένειαν ἐμ-

μόνον νὰ συμπληρώσωμεν τὰ κενά, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐπαρχίας, ἀλλὰ καὶ νὰ πληρώσωμεν καὶ ὅλας τὰς σπουδαίας καὶ ἐπιτελικὰς θέσεις, ποὺ χρειάζεται νὰ ἔχη μίαν ὀργανωμένην καὶ ζωντανὴν Ἐκκλησίαν. Ἐχομεν μίαν τόσο μεγάλην παράδοσιν εἰς ὅλα τὰ χρόνια τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὰ τὴν δοῦσιν τῆς καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῆς μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν, ὥστε σήμερον δὲν πρέπει νὰ μείνωμεν οὕτε ἑνα βῆμα πίσω.

Ἐδωριστὸν πάρα πολὺ διὰ τὴν εὐκαιρίαν, ποὺ μοῦ ἐδόσατε καὶ εὐχομαι κάθε φορὰν νὰ ὑπάρχη καὶ κατ'εὐχάριστον νὰ ἀναγγέλλωμεν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

φανίζουσας ἄλλας Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς ἐξ ἐτέρου, ὁ ἀμητὸς ἔσεται δαμιλέστερος¹.

2. Ἐπικίνδυνος ὁ ἀλόγιστος Διάλογος τῆς ἀγάπης.

Ἐὰν ἀλόγιστως καὶ ἀμέτρως ἠθέλομεν παρασυρθῆ εἰς τὸν ὅπως ἐχαρακτηρίσθη «Διάλογον τῆς ἀγάπης» μὲν πρόγραμμα, ὅπως ἀποφενχθῆ καὶ ἡ ἐλάχιστη ἀντιλογία καὶ ψυχρότης ἐκ τῶν περὶ τὰ δόγματα συζητήσεων τῶν θεολόγων, διατρέχουσαν ἀσφαλῶς τὸν κίνδυνον νὰ δημιουργηθῆ κλίμα καὶ ἀτμόσφαιρα ἀδιαφορίας περὶ τὰς διακρίσεις καὶ τὰς διαφορὰς τοῦ δόγματος, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας οἱ ἰσχυρότεροι καὶ πολυαριθμότεροι καὶ περισσότερον συγκεκροτημένοι καὶ ὀργανωμένοι θὰ ἀπορροφήσουν ἠρέμα καὶ ἀνεπαισθήτως τοὺς ὀλιγαριθμότερους καὶ ἀσθενέστερον ὀργανωμένους. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀνταπατώμεθα νομίζοντες, ὅτι εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ὀργανωμένοι ὡς ἐκεῖνοι, ἢ ὅτι διαθέτομεν ὄργανα ἠσκημένα περὶ τὸν προσηλυτισμόν, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς μὲν δὲν διεξηγάγομεν μέχρι σήμερον καὶ εἴμεθα ὅλως ἄπειροι περὶ τὴν χρῆσιν τῶν μεθόδων αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ πρὸ αἰῶνων ὅλων διενεργοῦντες τοῦτον, ἔχουν ἀναγάγει εἰς ἐπιστήμην καὶ διαθέτουν οὐ μόνον μεθόδους δεδοκιμασμένας πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μέσα ὄλιγα ἄφθονα, ἐναντι τῶν ὁποίων συγκρινόμενα τὰ ὅσα πρὸς ἐκκλησιαστικ-

1. Παρατήρησεν ἤδη κληρικὸς ἐπὶ σειράν ἐτῶν μετασχὼν τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ θεολογικῆς κινήσεως καὶ ζωῆς τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅτι αἱ ἐκεῖ Ὁρθόδοξοι νέοι συζοῦν ἀρμονικῶς εἰς Ἀμερικανικὴν κοινωνίαν ὡς ἀξιόλογοι παράγοντες ἐν μέσῳ τεσσαράκοντα ἐκατομμυρίων καὶ πλέον Ρωμαιοκαθολικῶν Ἀμερικανῶν. Ἀπὸ τῆς νηπιακῆς τῶν ἡλικίας φοιτοῦν εἰς τὰ αὐτὰ δημόσια σχολεῖα, σπουδάζουν εἰς τὰ αὐτὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήσια καὶ τὰ Πανεπιστήμια, συνάπτουν μικτοὺς γάμους καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσουν διατρέχουν τὸν κίνδυνον τοῦ ἐξαμερικανισμοῦ. Ἄν τώρα εἰς τὸν κίνδυνον αὐτὸν προστεθῆ καὶ ὁ κίνδυνος τῆς θρησκείας, καθίσταται λίαν εὐνόητον, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀμερικῆς κινδυνεύει πολυτρόπως νὰ χαθῆ». (Ἀρχ. Ι. Α. Παπαδοπούλου τ. Διευθυντοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βοστώνης, Περὶ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Νὰ ἀποφύγωμεν τὴν σύγχυσιν. Περιοδικὸν «Ἐκκλησία» 1 Μαρτίου 1967 σελ. 127). Ὡς πρὸς δὲ τὸν κίνδυνον τῆς θρησκείας παραπέμπει ὁ αὐτὸς κληρικὸς εἰς ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Σ. Ἀγουρίδου (Ἐν Ἐφημ. «Καθημερινῇ» Ὀκτώβρ. 12, 1966), ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ διάλογος μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Διασποράς», γραφέν ἐξ ἀφορμῆς τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας, τὴν ὁποίαν ὡς ἐνωτικὸν κρίκον καὶ ὡς ἐκδήλωσιν ἀγάπης προσφέρει ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Εἰς αὐτὸ ἀναφέρεται μεταξὺ ἄλλων καὶ ὅτι, ὡς δι' ἐπιστολῆς πληροφορεῖ τὸν ὡς ἄνω καθηγητὴν φίλος τοῦ τις φυσικός, ἡ ἐνορία του, ὅπως συνηθίζεται τώρα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, προσεκληθῆ ἐπισήμως ἀπὸ τὴν παραπλευρῶς Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, νὰ συμπαραστοῦν εἰς τὴν λατρείαν αὐτῆς. Πράγματι δὲ οἱ ἰδιοὶ μας μετέβησαν ἐκεῖ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἱερέα των. Καὶ κατὰ τὴν ὄραν τῆς θείας κοινωνίας, πολλοὶ ἰδιοὶ μας ἐκοινώνησαν. Ὅταν δὲ ἐτελείωσεν ἡ ἐπίσκεψις καὶ ἐπανῆλθον οἱ ἡμέτεροι εἰς τὸν ἰδικόν μας ναόν, ὁ ὀρθόδοξος ἱερεὺς διεμαρτυρήθη διὰ τὸ γενόμενον. Καὶ οἱ κοινωνήσαντες ἀπεκρίθησαν: Τότε διατὶ μᾶς ὠδήγησες ἐκεῖ;

κούς σκοπούς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν ἡμεῖς θὰ ἐχαρακτηρίζοντο ὡς ψυχία ἀνάξια ὑπολογισμοῦ.

Ἐπειτα καὶ μόνον ἀπλοῦν τι βλέμμα ἐὰν ρίψωμεν εἰς τὰ ἐννέα Διατάγματα, τὰς τέσσαρας δογματικὰς Διατάξεις καὶ τὰς τρεῖς Διακηρύξεις, εἰς τὰ ὁποῖα συμποσοῦται ἡ συγκομιδὴ, ἡ προελθοῦσα ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς Β' Βατικανείου συνόδου, θὰ μᾶς πείσῃ παρευθός, ὅτι ἐκεῖνοι, ἂν μὴ προτάσσουν τοῦ Διαλόγου τῆς ἀγάπης τὸν Διάλογον τοῦ δόγματος καὶ τῶν παραδόσεων τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦλάχιστον ὅμως παραλλήλως πρόσκεινται εἰς ἀμφοτέρους τοὺς Διαλόγους τούτους, καὶ ἐνῶ μὲ τὰ χεῖλη καὶ μὲ τὰς διαχύσεις τοῦ προσώπου παρουσιάζονται θερμοὶ τῆς ἀγάπης θιασῶται, συγχρόνως τὰ βλέμματα αὐτῶν δὲν ἀποσπῶνται οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπὸ τὸν κανόνα τῆς δογματικῆς τῶν παραδόσεως. Πλήθος παραπομπῶν θὰ ἴδητε εἰς τὰς τύποις δημοσιευθείσας πράξεις ταύτας τῆς Βατικανείου Συνόδου, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ μὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, πλείοται δὲ εἰς Ἐγκυκλίους καὶ Βούλλας τῶν παπῶν καὶ εἰς ἄλλα ἔγγραφα διερμηνεύοντα τὴν μεταγενεστέραν Παράδοσιν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Θὰ εἶμεθα πολὺ ἀφελεῖς ἡμεῖς, ἐὰν παραμερίσωμεν τὸν ὄπισθον τῆς Δογματικῆς μας Παραδόσεως, ἥτις εἶναι ἡ Παράδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ τῶν ἐννέα πρώτων αἰώνων, ἡ Παράδοσις δηλαδὴ τῆς Μιᾶς, Ἀγίας καὶ Ἀδιαίρετον Ἐκκλησίας, καὶ προχωρήσωμεν εἰς τὰς μετὰ τῶν ρωμαιοκαθολικῶν ἐπαφάς μας μὲ μόνον τὰ ὄπλα τῆς ἀγάπης, λησμονοῦντες, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι μόνον ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ πίστις καὶ ὅτι ὁ θεὸς ἀπόστολος διεκήρυξεν, ὅτι «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἰσχύει» οὐχὶ «ἀγάπη διὰ πίστεως» ἀλλὰ «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργοῦμένη» (Γαλ. ε', 6).

3. Ἡ ἐν τοῖς θεολογικοῖς γράμμασι πτωχεία μας.

Ἄλλὰ διατὶ νὰ μὴ ὁμολογῶμεν καὶ τὴν ἐν τοῖς θεολογικοῖς γράμμασι πτωχείαν μας; Δὲν ἐννοῶ νὰ διαμφισβητήσω τὰς φιλοτίμους προσπάθειάς τοῦ καθ' ἡμᾶς θεολογικοῦ κόσμου καὶ νὰ μὴ ἀναγνωρίσω τὰς συντελουμένας παρὰ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν γλίσχρα μέσα προόδους μας ἐν τῇ Θεολογίᾳ. Ἄλλὰ θὰ ἠρώτων πρωτίστως ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἡ πληθὺς τοῦ θεολογικοῦ κόσμου, ἡ καὶ ἐν τῇ ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσα, πληθὺς δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον, διὰ νὰ μὴ εἶπω καὶ κατὰ τὸ σύνολον ἀγάμων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς σιδηρᾶς πειθαρχίας τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἐργαζομένη, μὲ τὴν ἀφθονίαν τῶν μέσων, ἅτινα εἰς αὐτοὺς παρέχονται; Διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπάντησις ὁπωσδήποτε ἀκριβῆς, ἃς ληφθῇ ὅπ' ἄρην, ὅτι διὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν καὶ τελικὴν διαμόρφωσιν τῆς περὶ θείας Λειτουργίας Διατάξεως εἰργάσθησαν πρῶτον ἡ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1960 συσταθεῖσα, ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ καρδινάλιου Cicognani προπαρασκευαστικῆ Ἐπιτροπῆ, ἥτις περιελάμβανεν ὡς μέλη ἑπτὰ ἐπισκόπους καὶ δεκαπέντε εἰδικούς, ὡς συμβούλους δὲ πέντε ἐπισκόπους καὶ τριά-

κοντα εἰδικούς. Ἐν αὐτῇ θὰ εἴρισκῃ τις τὸ πλεῖστον τῶν διασημοτέρων συγχρόνων λειτουργιολόγων. Τὸ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης παρασκευασθὲν σχέδιον εἰσήχθη πρὸς συζήτησιν εἰς τὴν Σύνοδον κατὰ τὰς πρώτας συνεδρίας τοῦ Ὀκτωβρίου - Νοεμβρίου 1962. Καὶ ἐσημειώθησαν τριακόσαι εἴκοσιν ἕξ παρεμβάσεις προφορικαὶ καὶ πλεόν τῶν ἑξακοσίων γραπτῶν παρατηρήσεων. Ὡς ἐκ τούτου ἐσχηματίσθη νέα Ἐπιτροπὴ πρὸς διόρθωσιν καὶ τελικὴν διαμόρφωσιν τοῦ σχεδίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ καρδινάλιου Zagari, ἐπειδὴ ὁ καρδινάλιος Cicognani εἶχεν ἐν τῷ μεταξῷ ἀποθάνει. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη περιελάμβανε πέντε καρδινάλιους καὶ ἐκ τῶν εἴκοσι καὶ πέντε μελῶν τῆς δεκαεὸς ἐξελέγησαν ὑπὸ τῆς Συνόδου, ἐννέα ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ ἕξ αὐτῶν πάντων μόνον ἕξ εἶχον λάβει μέρος καὶ εἰς τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐπιτροπὴν. Ἡ νέα αὕτη ἐπιτροπὴ ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν εἴκοσι πέντε εἰδημόνων, ἐκ τῶν ὁποίων περὶ τοὺς δεκαπέντε εἶχον ἐργασθῆ καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ἐπιτροπὴν. Ἐρωτῶ: ἔχομεν ἡμεῖς τὴν πληθῶραν ταύτην τῶν εἰδημόνων; Καὶ ἔχομεν ἐπισκόπους θεολογούντας, τῆς ὀλικῆς δὲ καὶ δυνάμειος πανεπιστημιακῶν διδασκάλων; Τοιαύτην λοιπὸν παράταξιν θὰ ἀντικρῶσωμεν, ἀφ' ὅπου προηγουμένως παραμερίσωμεν καὶ τοὺς ὀλίγους θεολογούντας, τοὺς ὁποίους ἔχομεν φράσσοντες τούτων τὰ ἀσθενῆ στόματα διὰ νὰ ἀκούηται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας πλευρὰν μόνον ἡ γλῶσσα τῆς ἀγάπης; Ἄλλὰ τοῦτο πλεόν θὰ ἦτο πλήρης προδοσία τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ θὰ ἰσοδυναμῆ τοῦτ' αὐτὸ πρὸς αὐτομόλησιν καὶ πρὸς ἄνευ ἀντιστάσεώς τινος ὀλοκληρωτικὴν παράδοσιν πρὸς τὸν Ὑψιστον Ποντίφηκα τῆς Ρώμης.

4. Δὲν πρέπει νὰ ἔχη ὄρια καὶ ἡ ἀγάπη;

Νὰ δεῖξωμεν ἀγάπην. Δὲν θὰ τὸ ἀρνηθῶ. Ἄλλ' ἕως ποῦ καὶ μέχρι τίνος ὄριον; Τόσαι ἀδικίαι, τόσαι καταπιέσεις, τόσοι διωγμοὶ συνοδενόμενοι καὶ μὲ σκληρὰς αἱματοχυσίας ἐσημειώθησαν εἰς βάρος τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ μέρους τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐλησμονήθησαν, παρεδόθησαν εἰς τὴν λήθη. Αὐτό, τὸ ἀνάθεμα τοῦ 1054 δὲν ὑπῆρξεν ἀδικος καὶ ἀθάλατος ἐπίθεσις τοῦ καρδινάλιου Οὐμβέρτου κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου καὶ τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου; Ὁ Μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος ἀνεφέρθη εἰς πρόσφατον δημοσίευσμά του² εἰς κρίσιν, τὴν ὁποῖαν περὶ τῶν κατὰ τὸ ἀνάθεμα τοῦτο γεγονότων ἐξήνεγκεν εἰς ἐκ τῶν συντηρητικωτέρων Λατίνων ἱστορικῶν τοῦ αἰῶνος, ὁ Μαρτὲν Ζουγκκὴ, ὅστις χαρακτηρίζων τὴν τότε συμπεριφορὰν τῶν παπικῶν ἀπεσταλμένων γράφει, ὅτι «Ἡ θεατορικὴ χειρονομία τῶν Παπικῶν Λατίνων ἦτο ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἀξιοθρήνητος». Καὶ ἐξηγεῖ πῶς διὰ πολλοὺς λόγους ἦτο ἀξιοθρήνητος, ἀλλὰ καὶ ἀνεφάρμοστος καὶ ἀνεδαρική ἡ πράξις τῶν ἐκείνη. Διὰ δὲ τὸ ἀνάθεμα, ὅπερ ἀντέταξεν εἰς ἀπάντησιν ὁ Κηρουλάριος, ἰδοὺ πῶς ὁ Λατῖνος ἱστορικὸς ἀποφαίνεται: «Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπλῶς μέτρον ἀντιποίνων ἐναντίον τῶν ἀθαδῶν

2. Περιοδικὸν «Ὁ Ποιμὴν» Μαρτίου 1967, σελ. 70.

ξέρον, οἱ ὁποῖοι ἐτόλμησαν νὰ ἐγείρωσι κατὰ τοῦ Κηρουλαρίου καὶ τοῦ κλήρου του τὰς πλέον φαντασιώδεις κατηγορίας».

Νὰ ἀναφέρωμεν ἐξ ἄλλου τὰς βεβηλώσεις καὶ τὰ ἀνήκουστα ἔκτροπα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν διατελούντων ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Πάπα σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κων/λεως τῷ 1204 καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ὑπὸ τῶν Φράγκων κατὰ κτησιν τῶν περισσοτέρων κτήσεων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους; Εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἐξεδιώχθησαν οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἀντικατασταθέντες ὑπὸ λατίνων καὶ μόνον εἰς Κεφαλληνίαν, Λευκάδα καὶ Κόθηρα ἐπετροπή ἢ ἐγκατάστασις ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, εἰς τὰς ἄλλας δὲ νήσους ὑπῆρχον μόνον πρωτοπαπάδες. Ἦτο δὲ ὑποχρεωμένος ὁ ὀρθόδοξος κληρὸς μὲ πλήρη λειτουργικὴν ἀμφίεσιν νὰ ὑποδέχεται ἐρχόμενον τὸν Λατίνον ἱεράρχην καὶ νὰ συνακολουθῇ εἰς τὰς ἐπισήμους τελετὰς καὶ λιτανείας, οἷα ἢ τῆς ἀγίας Λωρεᾶς. Εἰς πολλοὺς δὲ ναοὺς τῶν ὀρθοδόξων καὶ εἰς ἰδιωτικὸν ἔτι, εἶχον κτισθῆ ἄλτάρια λατινικά, ὅπου ἐλειτούργουν ρωμαιοκαθολικοὶ κληρικοί, ὡσάντι αὐτοὶ θὰ ἤθελον. Ἐφθασαν δὲ καὶ μέχρι τοῦ νὰ ἐγκαταστήσων καὶ τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν³. Ἐτι χεῖρονα συνέβησαν ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἐξεδιώχθησαν ὅλως οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι καὶ ἐγκατεστάθησαν πρωτοπαπάδες εἰς Χάνδακα, Ρέθυμιον καὶ Σητεῖαν, ὁ δὲ ἐφημεριακὸς ὀρθόδοξος κληρὸς ἐχειροτονεῖτο ὑπὸ ἐπισκόπων εἴτε τῆς Πελοποννήσου εἴτε τῆς Δωδεκανήσου, εἴτε τῶν Κυθῆρων, ἀφοῦ οἱ πρὸς χειροτονίαν ὑποψήφιοι ἐλάμβανον τὴν ἄδειαν ὑπὸ τῶν Ἐνετικῶν ἀρχῶν, αἰτνες ἔδιδον ταύτην, ἐφ' ὅσον καὶ οὗτοι ὑπισχυοῦντο πλήρη ὑποταγὴν εἰς τοὺς λατίνους ἐπισκόπους. Παράμοια συνέβησαν καὶ ἐν Κύπρῳ, ὅπου αἱ δεκατέσσαρες ἐπισκοπαὶ τῶν ὀρθοδόξων περιορίσθησαν εἰς τέσσαρας μόνον, οἱ δὲ ἐπίσκοποι τούτων ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποταχθῶν εἰς τοὺς τέσσαρας Λατίνους ἐπισκόπους, εἰς τοὺς ὁποῖους παρεδόθη ὁλόκληρος ἡ Κύπρος.

Ποίας δὲ πείσεις ὑπέστη τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐκ τῆς Λατινικῆς Προπαγάνδας, ἀροῦν νὰ τὸ μαρτυρήσων αἱ ἐπανειλημμέναι ἐκθροονίσεις τοῦ Λουκάρεως καὶ ὁ σκληρὸς θάνατος αὐτοῦ. Πεντάκις ἐξεθροονίσθη ὁ πατριάρχης ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἰησουϊτικῆς προπαγάνδας, ἐξ οὗ καὶ ἐξηναγκάσθη νὰ ἀναζητήσῃ στήριγμά τι καὶ εἰς τοὺς Καλβινικοὺς, ἕως οὗ ἐστραγγαλίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων δωροδοκηθέντων ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς Ρώμης. Ἐξ ἄλλου αὐτὸς ὁ Jugie ἀναγράφει ὅτι ἐν ἔτει 1755 ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος Ε', ἐξοργισθεὶς ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς προπαγάνδας ἐν Ἀνατολῇ προσέβη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἵνα οἱ παπισταί, ἐπειδὴ εἶναι ἀπιστοὶ, ἀναβαπτίζωνται⁴. Τοῦτο ὁ Jugie ἀναφέρει ἐπικρίων τὸν πατριάρχην, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνεται, ὅτι παρασύρεται εἰς τὴν ὁμολογίαν, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπάλαυε κατὰ δεινοῦ τυράννου ἐπαπειλοῦντος μὲ ἐξισλα-

μισμὸν τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἀντιμετώπιζε συγχρόνως καὶ τὸν κίνδυνον ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς προπαγάνδας. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαριθμῶμεν καὶ ἄλλα οὐδὲ χρειάζεται νὰ κατέλωμεν εἰς λεπτομερείας, αἰτνες δύνανται νὰ προκαλέσων φρίκην καὶ ἀγανάκτησιν. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ ἐτάφησαν βαθέως εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τείνουν νὰ καταποθοῦν εἰς τὸν βυθὸν τῆς λήθης διὰ σπόγγου ἰσχυροῦ καὶ δραστηικοῦ ἀπορροπαντικοῦ ἐξαλειφόμενα. Ἐτείνωμεν πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας, ἀντηλλάξαμεν τὸν ἐν Κυρίῳ ἀσπασμὸν καὶ συγκατετέθημεν πανηγυρικῶς εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἄρσιν τοῦ ἀναθήματος.

5. Ἡ ἄρσις τοῦ ἀναθήματος πλεονέκτημα ὑπὲρ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπεὶ τίνος ἢ ἄρσις αὕτη δημιουργεῖ τὰ πλείονα ἢ μᾶλλον τὰ πραγματικὰ καὶ δύναιται νὰ εἴπω ἀποκλειστικὰ πλεονεκτήματα; Ἐπεὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ποῖαι ἦσαν αἱ κατηγορίαι, διὰ τὰς ὁποίας ὁ Οὐμβέρτος καὶ οἱ συνοδοὶ αὐτοῦ ἀνεθεματίσων τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ; Ὅτι οἱ κληρικοὶ τῶν ὀρθοδόξων ἔτρεπον πάγωνα καὶ δὲν ἐξυρίζοντο ὡς οἱ ἐν Ρώμῃ ὅτι δὲν μετέδιδον τὴν θείαν Εὐχαριστίαν εἰς τὰς ἐν λοχεῖα καὶ ἐν ἐμμηρῷ ροῇ διατελοῦσας γυναῖκας ὅτι δὲν ἐβάπτιζον τὰ θνήσκοντα νήπια, ἐὰν δὲν εἶχε παρέλθει ἡ ὀγδόη ἡμέρα ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν (ἀνακριβές)⁵ ὅτι ἐβαπτίζοντο καὶ ἐδέχοντο τὴν θείαν κοινωνίαν ἀπὸ ἐγγάμων ἱερεῖς ὅτι κατηγόρον τοὺς ἐν τῇ Δύσει ὡς ἀζυμίτας, ἀτε χρησιμοποιοῦντας ἄζυμα ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ ὅτι κατέκρινον σφοδρῶς τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως προσθήκην τοῦ Filioque καὶ τὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ τηρουμένην ὑπ' αὐτῶν νηστείαν. Ἐρωτῶμεν Τίς ὀρίπων καὶ ἀπλοῦν τι βλέμμα εἰς τὸν κατάλογον τούτων τῶν κατηγοριῶν δὲν θὰ ἐκίνει ἐξ οἴκτου καὶ ἀγανακτήσεως τὴν κεφαλὴν εἰς βῆρος τῶν κατηγῶρων, τῶν ἀποτολμησάντων μάλιστα ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτων ἀβασίμων καὶ οὐδὲν τὸ μεμπτὸν ἢ ἐπιλήψιμον ἐνεχουσῶν αἰτιῶν νὰ ἐξαπολύσων ἀνάθεμα κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ πρώτου τῶν Πατριαρχεῶν τῆς Ἀνατολῆς; Ἡ Ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ καὶ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἐμμένῃ ἀπυρεγκλίτως τηροῦσα πάντα τὰνωτέρω, διὰ τὰ ὁποῖα ἀνεθεματίσθη ὑπὸ τοῦ Οὐμβέρτου. Τίς θὰ ἐτόλμα νὰ μεμφθῇ αὐτὴν ὡς κακόδοξον δι' αὐτὰ ἢ νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς πραγματικὴν πλάνην, ἔστω καὶ ἀνόδυνον καὶ μὴ καίριον τι δόγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ θίγουσαν, καὶ μίαν ἔστω ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν; Τί θὰ ἐσήμαινε λοιπὸν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἐὰν δὲν ἤρετο ὀλοτελῶς τὸ κατ' αὐτῆς ὑπὸ αὐθάδους τινὸς καρδιναλίου ἐξαπολυθὲν γελοῖον τοῦτο καὶ ὅλως ἀσθηρικὸν καὶ ἀνεδαφικὸν ἀνάθεμα;

Διὰ τὴν ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν ὁμοῦς τὸ ἀνταποδοθὲν ὑπὸ τοῦ Κηρουλαρίου ἐστηρίζετο εἰς συγκεκριμένους πλάνας, οἷαι ἢ τοῦ Filioque καὶ ἢ

3. Σπ. Ἀβούρη, Ἰόνιοι νῆσοι ἐν Ὀρθοκρυτ. καὶ Ἡθικ. Ἐγκυκλ. τομ. 6, σελ. 910.

4. M. Jugie, Grecque ἄρθρον ἐνθ' ἀνωτ. στήλῃ 370.

5. Ἐκτὸς ἄλλων ἱστορικῶν τεκμηρίων ἔχομεν λειτουργικοὺς κώδικας, εἰς τὰς διατάξεις τῶν ὁποίων ὡς πρὸς τὸ βάπτισμα παρέχονται ὁδηγίαι διαψεύδουσαι τὴν κατηγορίαν.

χοήσις τῶν ἀζύμων ἐν τῇ Ἐὐχαριστίᾳ καὶ ἡ ἀναγκα-
στικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου καὶ τὸ ξένον πρὸς τὸ πνεῦμα
τοῦ Ἐὐαγγελίου ἀξιούμενον πρωτεῖον τοῦ πάπα. Ἐἴτα
δὲ κατὰ τὰς μετέπειτα ἀποπείρας πρὸς ἔνωσιν διεπι-
στάθησαν καὶ νέαι πλάναι οἰαὶ τοῦ καθαρτηρίου πυ-
ρός, τῆς πρὸ τῆς δευτέρας παρουσίας καὶ παγκοσμίου
κρίσεως μακαριότητος τῶν ἁγίων, τῆς ἀποστερήσεως
τῶν λαϊκῶν ἀπὸ τοῦ ποτηρίου τῆς Ἐὐχαριστίας, τῆς
ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου, τοῦ ἀλαθῆτον τοῦ
Πάπα, τῆς μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου κ.λ.π. Ἡ ἄρσις
λοιπὸν τοῦ ἀναθέματος, καθ' ὃν χρόνον ἡ Ἀντικὴ Ἐκ-
κλησία ἐμμένει ἀνευδότως εἰς τὰς πλάνας ταύτας, ἀπο-
τελεῖ ἀναγνώρισην ἡμῶν ἐκ μέρους ἡμῶν, ὅτι αἱ
πλάναι αὗται δὲν εἶναι ἄξιοι βαρείας κατακρίσεως.
Δὲν ἐπροχωρήσαμεν λοιπὸν ἡμεῖς πάρα πολὺ εἰς ἐκ-
δηλώσεις πραγματικῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἀντικὴν
Ἐκκλησίαν; Καὶ δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ σταματή-
σωμεν περιμένοντες καὶ ἐκ μέρους ἐκείνης ἴσης ἀγά-
πης ἐκδηλώσεις;

Καὶ εἶναι ἐπεὶ τὸ Βατικανὸν νὰ ἄρῃ ἐκ μέσου
μῖαν ἄκανθα, ἣ ὅποια πάντοτε ἐδηλητηρίασε τὰς σχέ-
σεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ὁποίας ὑπαρχούσης
πάσα ἀπόπειρα πρὸς πραγματικὴν συμφιλίωσιν αὐτῶν
θὰ πῆσῃ εἰς τὸ κενόν. Καὶ ἡ ἄκανθα αὕτη εἶναι ἡ Οὐ-
νία. Αἱ ἐπισκέψεις τοῦ Μαξίμου Δ' Οὐνίτου πατριάρ-
χου Ἀντιοχείας καὶ τοῦ ἑλληνοκαθολικοῦ Ἀρχιεπι-
σκόπου τῆς Γαλιλαίας Hakim εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν
Πατριάρχην εἰς Κων/πολιν, ὑποχρεωμένον ἕνεκα λό-
γων καλῆς συμπεριφορᾶς, μάλιστα ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ
τῆς καλλιτερέσεως τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλη-
σιῶν, νὰ φιλοξενήσῃ αὐτούς, ἀπετέλεσεν ἀδιάκριτον
πρόκλησιν, τείνονσαν μᾶλλον νὰ κινήσῃ τὴν ἀγανά-
κτησιν τῶν συντηρητικωτέρων ὀρθοδόξων, διαβλε-
πόντων εἰς τὰς ἐπισκέψεις ταύτας πλεκτάνην ἀπο-
βλέπουσαν εἰς νομιμοποίησιν καὶ ἀναγνώρισην ἐπί-
σημον τῆς θέσεως τῶν Οὐνιτῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἡμετέ-
ρας Ἐκκλησίας⁶. Ποῖαν ὅμως παράξινωσιν τῶν σχέ-
σεων ὀρθοδόξων καὶ ρωμαιοκαθολικῶν ὑποδαυλίζου-
σιν οὗτοι διὰ τῶν προσηλυτιστικῶν τῶν ἐνεργειῶν δύ-
ναται τις νὰ συμπεράνῃ καὶ ἐκ μόνου τοῦ γεγονότος,
ὅτι ἐν τῇ Τρίτῃ Πανορθόδοξῳ Διασκέψει τῆς Ρόδου
οἱ μετὰ πικρίας πολλῆς ἀντιταχθέντες κατὰ πάσης

ἐπαφῆς μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρ-
ξαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Πο-
λωνίας, Τσεχοσλοβακίας, Σερβίας, Ρουμανίας καὶ τοῦ
Πατριαρχείου Ἀντιοχείας ἀναφερόμενοι ἀκριβῶς εἰς
ὅσα ἐκ τῶν προσηλυτιστικῶν κινήσεων καὶ τῶν δι-
ωγμῶν τῶν οὐνιτῶν εἶχον ὑποστῆ.

6. Αἱ ὑποχρεώσεις μας.

Διὰ σκληρῶν διήλθε δοκιμασιῶν μετὰ τοῦ ἔθνους
ἡμῶν καὶ ἡ κατὰ Ἀνατολὰς Ὀρθόδοξος Καθολικὴ
Ἐκκλησία. Ἐξερριζώθη σχεδὸν ὀλόκληρος ὁ ἀκμά-
ζων ἄλλοτε Χριστιανισμὸς τῶν Πατριαρχείων Ἀντιο-
χείας, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων καὶ αὐτῆς τῆς
Κων/λεως καταλιπὼν μόνον λείψανά τινα μαρτυροῦν-
τα τὴν ἀκμὴν τοῦ παρελθόντος διὰ τῶν θλιβερῶν καὶ
δι' ἀφθόνου αἵματος βαφέντων ἐρειπίων, εἰς τὰ ὅποια
κατὰ τὸ πλεῖστον κατέληξεν αὕτη. Ἄλλ' ἰδοῦ, ὅτι
ἐφηρμόσθη εἰς ἡμᾶς ὅ,τι πάλαι ποτὲ καὶ εἰς τοὺς ἁγίους
ἀποστόλους: «ὡς παιδενόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι,
ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοῦ ζῶμεν» (Β' Κοριν. στ', 9).
Καθ' ὃν χρόνον εἰς τὴν Δύσιν διεξήγοντο αἱ μεγάλαι
αὐταὶ ζυμώσεις, ἐκ τῶν ὁποίων προήλθον ἡ ρωμαιο-
καθολικὴ Ἐκκλησία τῆς μεγάλης Συνόδου τοῦ Τρι-
δέντου καὶ τὸ πλῆθος τῶν προτεσταντικῶν κοινοτή-
των καὶ Ἐκκλησιῶν, εἶχεν ἀρχίσει δι' ἡμᾶς ἡ δευτὴ
περίοδος τῶν αἱματηρῶν καὶ ἐξοντωτικῶν δοκιμασιῶν,
ἣ καταλήξασα εἰς τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δου-
λείας. Καὶ ἐνῶ ἐφαίνετο, ὅτι ἐπιρᾶχτο ὀλονὲν ἐγγύ-
τερον ὁ κίνδυνος τοῦ ἐξαφανισμοῦ ἢ τῆς πλήρους ἐκ-
βαρβαρώσεως τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν,
ἡ θεία Πρόνοια ἐν μέσῳ τοῦ κοχλάζοντος ἡφαιστείου,
ὅφ' οὐ κατεκαύμεθα, διετήρηε ἡμᾶς ὡς ἄλλοτε τοὺς
ἐν Βαβυλῶνι τρεῖς παῖδας ἐν τῇ φλογὶ τῆς καμίνου,
μεμονωμένους ἀπὸ τοῦ Ἀντικοῦ κόσμου, ξένους ὅλως
ἀπὸ τῶν ἐκεῖ θρησκευτικῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν
καὶ φιλοσοφικῶν ζυμώσεων, αἵτινες τόσον ἠλλοίωσαν
ἐν τῇ Δύσει τὸν Χριστιανισμὸν τῶν ὀκτῶ πρώτων
αἰῶνων τῆς ἀδιαρέτου Ἐκκλησίας, πτωχοῦς, ἐρή-
μους, καθημαγμένους, φροροῦς ὅμως καὶ ζηλοτύ-
πους φύλακας τῆς ὑπὲρ πᾶν χρυσίον καὶ ἀργύριον πο-
λυτιμότερας παρακαταθήκης τῆς Ἀποστολικῆς Παρα-
δόσεως. Ἐπεφύλαξεν εἰς ἡμᾶς τὴν μεγάλην, τὴν ὑψη-
λήν, τὴν τοῦτ' αὐτὸ ἀποστολικὴν κλήσιν νὰ εἴμεθα οἱ
δεῖκται τῶν ἀμετακινήτων ὀρίων, τὰ ὅποια ἐχάραξαν
οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐπεσήμαναν δι' ἑμφανῶν ὁροσῆ-
μων αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἣ
ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων αἰῶνων διαφylaχθεῖσα ἀνό-
θευτος ὑπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς καὶ ἀδιαρέτου Ἐκκλη-
σίας Παράδοσις, καὶ πρὸς τὰ ὅποια πρέπει ἀπαρα-
τήτως νὰ ἐπανέλθουν πάλιν πάντες οἱ εἰς Χριστὸν
πιστεύοντες. Εἴμεθα οἱ δεῖκται, ἐὰν θέλετε οἱ φάροι,
οἱ μονίμως καὶ ἀμετακινήτως ἐγκαθιδρωμένοι ὑπὸ
τῆς θείας Προνοίας, διὰ νὰ πληροποροῦν πάντα πι-
στεύοντα εἰς Χριστὸν καὶ θέλοντα νὰ προσαρμωσθῆ
πρὸς αὐτόν, ποῦ ἀπλανῶς θὰ κατευθῆνῃ τὸ ἀκάτιον
αὐτοῦ. Τὴν θέσιν ταύτην ἐπλήρωσαν διὰ ποταμῶν αἰ-
μάτων οἱ πρόγονοι ἡμῶν. Ἀκριβῶν, δυσνοπολόγηστον
τὸ ὑπ' αὐτῶν καταβλήθῃν τίμημα. Δὲν ἐπιτρέπεται

6. Συμποσούμενοι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος
κατὰ τὸν F. Kattenbusch (ἴδε ἄρθρον Roman-Catholic ἐν The
New Schaff—Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge
τόμ. 10. σελ. 75 β—77α) εἰς πέντε καὶ ἡμισυ ἑκατομύρια
κατενέμοντο οἱ Οὐνίται ὡς ἑξῆς: Περὶ τὰς 50.000 ἐν Κα-
λαβρία καὶ Σικελίᾳ, τρία ἑκατομύρια Ρουθῆνιοι ἐν τῇ Γαλικίᾳ
καὶ ἡμισυ ἑκατομύριον ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ. Ἐν ἑκατομύριον ἐν
τῇ Τρανσυλβανίᾳ· περὶ τοὺς 15000 εἰς Βουλγαρίαν· ὑπὸ τὸν
οὐνίτην πατριάρχην τῶν ἐν Κιλικίᾳ Ἀρμενίων οὐτίνος ἔδρα ἡ
Κων/λις περὶ τὰς 100.000· ὑπὸ τὸν Ἑλληνομελίτην πατριάρ-
χην Ἀντιοχείας περὶ τοὺς 120.000· ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Συρο-
Μαρωνιτῶν Ἀντιοχείας περὶ τὰς 250.000 ὁπαδοὺς· ὑπὸ τὸν Σύ-
ρον πατριάρχην Ἀντιοχείας (ἔδρα Mardin πλησίον Διαρβεκίρ)
περὶ τὰς 20.000· ὑπὸ τὸν Πατριάρχην τῶν ἐν Βαβυλῶνι Χαλ-
δαίων (ἔδρα Μοσοῦλη) περὶ τὰς 70.000 καὶ ὑπὸ τὸ Κοπτικὸν
οὐνιτικὸν Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας περὶ τοὺς 21.000.
Ἡ ὅλη προσηλυτιστικὴ αὕτη κίνησις ἣ διὰ τῶν οὐνιτῶν διεξ-
γομένη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐν Ρώμῃ Congregatio de propa-
ganda fide διαθέτουσαν τεραστίους οικονομικοὺς πόρους.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ

14. Ἀμφίσεις καὶ ἐν γένει ἐμφάνισις τῶν κληρικῶν.

Δὲν εἶναι μικρᾶς σημασίας ἡ ἐν γένει ἐμφάνισις τῶν κληρικῶν ἐν τῇ κοινωσίᾳ. Τὸ περίοπτον ἱερατικὸν ἀξίωμα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ περίοπτον ἱερατικὸν σχῆμα ἐπιβάλλουσιν ὠρισμένας ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς φορεῖς αὐτῶν.

Γενικῶς εἰπεῖν εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ εὐπρεπὴς περιβολὴ καὶ ἐμφάνισις παντὸς κληρικοῦ. Ἡ εὐπρέπεια αὐτῆ δέον νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβέστερον. Διότι δὲν πρόκειται ἀπλῶς περὶ τῆς ἀψόγου καθαρότητος, ἣτις δέον νὰ συνοδεύη πάντοτε τὸν περιβεβλημένον μελανά καὶ εὐπαθῆ εἰς τὰς κηλίδας ἐνδύματα. Οὐτε ἀρκεῖ νὰ μὴ εἶναι τις οὐδαμῶς ἀτημέλητος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἔνδυσιν καὶ τὴν ὑπόδησιν καὶ τὴν κόμην καὶ τὸν πώγωννα. Εἶναι αὐτονομία ταῦτα. Καὶ ἐάν ποῦ ἐμφανίζωνται ἀτημέλητοι τινες κληρικοί ἢ μὴ εὐαίσθητοι εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀπαστραπούσης καθαριότητος περὶ τὴν ὄλην ἐμφάνισιν αὐτῶν, τοῦτο θεωρεῖται ἀπᾶδον καὶ ἀπρεπὲς καὶ λίκαν ὑποτιμητικὸν διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτῶν.

Ἄλλ' ὁ λόγος εἶναι μᾶλλον περὶ τῶν ὀρίων τῆς φιλοκαλίας καὶ τῆς σεμνότητος ἅμα ἐν τῇ ἐμφάνισι τῶν κληρικῶν.

Ἡ φιλόκαλος ἐμφάνισις, ἡ ἐν πᾶσιν ἄψογος καὶ ἐπιβλητικὴ, δὲν σημαίνει πολυτέλειαν καὶ ἐξεζητημένας ἐπιτηδεύσεις. Μᾶλλον δὲ πρόκλησιν ἀποτελεῖ ἡ πολυτέλεια καὶ δὲν οἰκοδομεῖ τοὺς χριστιανούς. Καὶ δὲν ἐλλείπουσιν οἱ ἔτοιμοι νὰ κατηγορήσωσιν ἡμᾶς ὡς ἐνδεδυμένους πορφύραν καὶ βύσσον, ἐνώπιον πολλῶν στερουμένων καὶ γυμνητευόντων. Ὡσαύτως οὐκ ὀλίγοι σχολιάζουσι σήμερον δυσμενῶς, ὅτι, παρὰ τὴν λιτότητα καὶ ἀπλότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ «μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν» καὶ ἐπιτηδεύουσι τὴν ἀμφίεσιν αὐτῶν. Παραβλέποντες τὴν ἱεροκατήγορον διάθεσιν πολλῶν τοιοῦτων ἐπικριτῶν, ἃς μὴ δίδωμεν πάντως ἐγκοπὴν τῷ Εὐαγγελίῳ. Καὶ ἃς ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀπλότης καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς πολυτελείας, ἐφ' ὅσον θὰ συνδυάζη τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν ἄψογον καθαρότητα καὶ

τὴν ἐπιμελετημένην φροντίδα, ἐνέχει μεγαλοπρέπειαν. Καὶ ἀποτελεῖ πλήρως ἀξιοπρεπῆ ἐμφάνισιν τοῦ κληρικοῦ. Ἀκριβέστερον δέ, ἐκφράζει τὴν ἱεροπρέπειαν αὐτοῦ.

Μετὰ τὰ γενικὰ ταῦτα, ἃς ἐπιτραπῆ νὰ παρατηρήσωμεν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀμφίεσιν τῶν κληρικῶν, τὰ ἐπόμενα*

α) Ἡ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ περιβολὴ τοῦ κληρικοῦ δέον νὰ εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου μέλαινα. Τὰ χρωματιστὰ ἐσώρασα, (φερόμενα εἴτε ὑπὸ νεαρῶν διακόνων, εἴτε καὶ ὑπὸ πολιῶν πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων), δὲν εἶναι σύμφωνα πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου «μελανειμονοῦντες» ἐχαρακτηρίζοντο οἱ κληρικοί, τ.ἔ. πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῆς διαμορφώσεως τοῦ σημερινοῦ ἱερατικοῦ σχήματος (ράσου). Δὲν συνάδει δὲ πρὸς τὴν σεμνότητα τοῦ κληρικοῦ ἡ ποικιλόχρωμος αὕτη περιβολὴ. Δὲν ἔχει τὴν σοβαρότητα τὴν ὁποίαν προσδίδει τὸ μαῦρον ἔνδυμα. Ἐάν καὶ οἱ κοσμικοὶ, ἐν ἐπισήμοις ὥραις, φέρωσι μαῦρον ἔνδυμα, πολλῶ μᾶλλον τοῦτο ἀρμόζει εἰς τοὺς κληρικούς. Ἐπὶ τέλους, ἓνα βαθὺ φαῖδον θὰ ἠδύνατο νὰ δικαιολογηθῇ κατὰ τὸν θερινὸν καύσωνα. Καὶ οὐδὲν πέραν τούτου. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐμφάνισεως, «καὶ γέλωσ ὀδόντων καὶ βῆμα ποδός», καὶ τὸ ἔνδυμα οὐχὶ ὀλιγώτερον, «ἀναγγέλλει περὶ τοῦ ἀνθρώπου», κατὰ τὸν σοφὸν τῆς Π. Διαθήκης.

β) Ἄλλο εἶναι τὸ θέμα τῆς συζητουμένης διαρρυθμίσεως καὶ ἀπλοποιήσεως τοῦ ἱερατικοῦ ἐνδύματος. Δὲν ἀποδεχόμεθα μὲν τὴν ὑποστηρικθεῖσαν ἄποψιν, καθ' ἣν, καταργουμένου τοῦ ράσου, θὰ ἐκλείψη δῆθεν τὸ σοβαρῶτερον ἐμπόδιον, διὰ νὰ προσέλθωσι πλεῖστα μεμορφωμένα καὶ ἱκανὰ στελέχη εἰς τὸν κλῆρον. Ὁ ἔχων ζῆλον καὶ ἱερατικὴν κλίσιν καὶ κλῆσιν δὲν θὰ ἐμποδισθῇ ποτε ἀπὸ τὸ ράσον προκειμένου νὰ ἱερωθῇ. Ὅσοι δὲ δὲν ἔχουσι τὴν διάθεσιν οὐδὲ αὐτὴν τὴν παραμικρὰν θυσίαν νὰ ὑποστῶσι, τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνδύματος καὶ τοῦ σχήματος τοῦ ἱερατικοῦ, χάριν τοῦ Χριστοῦ, προδίδουσι παντελεῖ ἄλλειψιν αὐταπαρνήσεως καὶ ἀποστολικῆς φρονήματος. Ὅθεν εἶναι ἀκατάλληλοι καὶ ἄχρηστοι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅταν ὁ Κύριος ἐσταυρώθῃ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μάρτυρες καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐκακοπάθησαν δεινῶς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀνάξιον νὰ προβάλλεται ὡς ἀνασχετικὸν ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης τὸ ὑφιστάμενον ἱερατικὸν σχῆμα. Ἐλάχιστος κόκκος ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν διὰ τῆς Ἐκκλησίας δόξαν Αὐτοῦ ἐμπνέει καὶ ἐπιβάλλει πολὺ μεγαλυτέρας θυσίας. Ὅθεν ἃς μὴ προβάλλεται τὸ τιμημένον ράσον ὡς ἐπικάλυμμα τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς ἀπροθυμίας πρὸς ἱερωσύνην.

νὰ δειχθῶμεν καὶ ἡμεῖς κατώτεροι ἐκείνων, οἵτινες κατέβαλον τὸ τίμημα αὐτό. Θὰ εἴμεθα κατάπτυστοι καὶ ἐπαισχυντοί, ἐὰν ἠθέλομεν προδώσει τὴν θέσιν μας καὶ ἐὰν εἰδενόμεθα χαλαροὶ καὶ ἀδιάφοροι περὶ τὴν περιφρούρησιν τῆς παραδοθείσης εἰς ἡμᾶς ἀτιμότητος καὶ τοῦτ' αὐτὸ θεοσδότον παρακαταθήκης.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝ. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

Ἄλλὰ καὶ δὲν ἀποκλείομεν, δι' ὧν προείπομεν, πᾶσαν διαρρύθμισιν καὶ ἀπλούστευσιν τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος. Ἀρνούμενοι τὰς ἀκρότητας (διότι ἀκρότης εἶναι ἢ πλήρης ἐκκοσμίκευσις τοῦ ἱερατικοῦ ἐνδύματος καὶ ἢ ἐξομοίωσις αὐτοῦ πρὸς τὸ τῶν λαϊκῶν), καὶ ἐμμένοντες εἰς τὴν καὶ διὰ τοῦ ἐνδύματος διάκρισιν τῶν κληρικῶν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν, (ὡς θεωρεῖται ἀναγκαῖον νὰ διακρίνεται ὁ στρατιωτικός ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ πολίτου), εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμεν, δι' ἀποφάσεως τῆς ἀρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, εἰς ἀπλουστεύσεις τινάς, αἵτινες ἡμεῖς τοῦλάχιστον δὲν θεωροῦμεν ὅτι δύνανται νὰ ἐκταθῶσι πέραν τῆς ἐξομοιώσεως τοῦ ράσου πρὸς τὸ «κοντόρρασον» ἢ τοῦ περιορισμοῦ εἰς μόνον τὸ ἐσώρρασον (ἀντερὶ) διὰ τὸ θέρος, μετὰ διαφοροποιήσεως καὶ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς (ἐκτὸς τοῦ ναοῦ). Καὶ δὲν νομίζομεν πάντως ὅτι ταῦτα εἶναι ἐπείγοντα καὶ πρωτεύοντα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Προηγῶνται πολλὰ «βαρύτερα τοῦ νόμου». Καὶ θὰ ἀπαιτηθῆ νὰ προηγηθῆ ἢ καλλιέργεια τοῦ λαοῦ εἰς βάθος, ἵνα ἔλθῃ ἢ σειρὰ διὰ τοιαύτης φύσεως ἐξωτερικὰ καὶ δευτερεύοντα θέματα. Ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα σπουδὴ οὔτε συνετῆ εἶναι οὔτε ἀδιάβλητος. (Ὅμιλοῦμεν περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι συνθηκῶν, καὶ δὲν ἀναφερόμεθα εἰς τὰ κρατοῦντα εἰς τὸ ἐξωτερικόν).

γ) Διὰ τὴν λειτουργικὴν ἀμφίεσιν τῶν κληρικῶν ἀπαιτεῖται ἔτι μεγαλυτέρα φροντίς. Ἡ εὐπρέπεια τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἔξαρσις τῶν ἐν αὐτῷ τελεσιουργουμένων ἐπιβάλλει ὅπως τὰ ἱερὰ ἄμφια, δι' ὧν περιβάλλονται οἱ λειτουργοὶ τοῦ ἱερῶν μυστηρίων, μὴ εἶναι ἐφθαρμένα ἢ ἀσιδέρωτα καὶ παρημελημένα ἐξ ἐπόψεως καθαρότητος. Δικαιολογεῖται δὲ (χωρὶς βεβαίως νὰ εἶναι ἀπαραίτητος) καὶ πολυτελεστέρα ποιότης τούτων, καὶ πλουσιωτέρα εἰς ἀριθμὸν καὶ ποικιλίαν προμήθεια αὐτῶν, καὶ ἀνάλογος πρὸς τὰς ἐκάστοτε περιστάσεις (ἐπισήμους ἑορτάς, πενθίμους ἡμέρας κ.τ.τ.) ἐναλλαγὴ αὐτῶν, διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἱεουργίας, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ματαιοδοξίαν τοῦ φέροντος ταῦτα. Ἐνδείκνυται μάλιστα ὅπως, ὅπου εἶναι δυνατόν, οἱ ἱ. ναοὶ διαθένωσιν ὁμοιομόρφους στολὰς διὰ πάντας τοὺς ἐν αὐτοῖς ὑπηρετοῦντας ἐφημέριους, καὶ συνολικῶς πάντες οἱ ναοὶ ἀνά μίαν τοῦλάχιστον ὁμοίωμορφον στολὴν διὰ πάντας τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους ἐκάστης μητροπολιτικῆς περιφερείας, διὰ τὰς κοινὰς ἐμφανίσεις τοῦ ἱ. κλήρου ἐν συλλειτουργίαις, ἐπισήμοις τελεταῖς, λιτανείαις κλπ. Δὲν θὰ ἀρκεσθῶμεν βεβαίως εἰς τὴν διὰ μόνης τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως δημιουργίαν ἐντυπώσεων καὶ ἀτμοσφαιρας ἑορτασίμου (ὡς πράττουσιν τινες περὶ τὰ τοιαῦτα ἀπλῶς μεριμνῶντες καὶ τυρβαζόμενοι), ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραμελῶμεν τὴν ἀξίαν πρὸς τὸ λειτούργημα ἱεροπρεπῆ, ἐπιβλητικὴν ὅσον καὶ σεμνήν, ἐμφάνισιν ἡμῶν.

★

Συναφές εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τῆς κόμης καὶ

τοῦ πώγωνος τῶν κληρικῶν. Διὰ τὴν θεωρητικὴν τοποθέτησιν τοῦ ζητήματος, ἐν σχέσει πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἱστορίαν, παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν πλήρως ἐνημερωτικὴν καὶ ἀρτίως θεολογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν διαπραγματεύσιν τοῦ θέματος παρὰ τοῦ ἀοιδίου πρωτοπρεσβυτέρου Κων. Καλλινίκου, ἐν τῷ περισπουδάστῳ ἔργῳ αὐτοῦ «Ὁ χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ» (βλ. κεφ. «Ἡ κόμη τῶν κληρικῶν»). Ἐν τῇ πράξει δὲ θεωροῦμεν ὅτι ὁ συγκερασμὸς τῶν δύο φερομένων ἀπόψεων εἶναι ὁ ἐνδεδειγμένος. Ἦτοι ἢ διατήρησις μὲν τοῦ πώγωνος ἀθίκτου, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχαιοπρεπῆ καὶ ἀνδροπρεπῆ παράδοσιν, ἢ κουρὰ δὲ τῆς κόμης, ἀνδροπρεπῶς ὡσαύτως, κατὰ τὴν γνωστὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀπ. Παύλου («ἀνὴρ ἐὰν κομᾶ...» Α' Κορ. ια' 14) καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἀποστολικὴν δὲ παράδοσιν καὶ ἱστορίαν ρητῶς μαρτυρεῖ ὁ αὐτὸς θεὸς Ἀπόστολος, ἐπιλέγων «εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν (τηρήσεως ἀνδρικής κόμης) οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ» (αὐτόθι· στίχ. 16).

Ὅ,τι ἔχει σημασίαν ἐν προκειμένῳ εἶναι ἢ ἀποφυγὴ τοῦ κομψεύεσθαι. Ἄλλως, καὶ ἢ μακρὰ κόμη τῶν συντηρητικωτέρων καὶ ἢ ἀνδροπρεπῆς κουρὰ ταύτης ὑπὸ τῶν εἰδότην καὶ κατανοούντων τὴν ἀληθῆ παράδοσιν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀγούσιν εἰς ἕξ ἴσου ἀποδεκτὴν κατάστασιν, ἐφ' ὅσον προϋποτίθεται ἢ θεοφιλῆς διάθεσις καὶ τὸ ἀποστολικὸν φρόνημα «... εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε» (Α' Κορ. ι' 31).*

(Συνεχίζεται) † Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

* Ὁ γράφων εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθῆ τὸ ζήτημα τῆς περιβολῆς καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ κληρικῶν καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Διετήρησε δὲ τὸν πώγωνα καὶ ἐν Ἀμερικῇ, παρὰ τὸν ἐκεῖ ἰσχύοντα γενικὸν κανόνα τῶν ἐξυρισμένων, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ μύστακος, κληρικῶν. Ὅθεν εἶναι εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσῃ ἐγκύρως ὅτι οἱ ἱεροπρεπεῖς καὶ ζηλωταὶ κληρικοί, μεθ' ὅσης ἀπλότητος ἀποδέχονται ἐνίοτε (λόγω τοπικῶν συνθηκῶν) τὴν ἀποβολὴν τοῦ ράσου ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας περιβάλλονται ἐκ νέου τοῦτο, εὐθὺς μόλις εὐρεθῶσιν ἐν Ἑλλάδι, μὴ στέργοντες μηδὲ νὰ ἐξέλθωσιν κἂν τοῦ ἀεροπλάνου καὶ πατήσωσι τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ πατρῖου ἐδάφους ἀνευ ράσου. Ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ εὐχάριστος σπεύδοντες πρὸς κοσμικὰς προσαρμογὰς ἐπιζητοῦσιν ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐξωτερικόν, καὶ ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ μικρὸν ἢ μέγα χρονικὸν διάστημα, ἐνασμενίζονται νὰ κυκλοφορῶσι μὲ τὸ «κοστοῦμι» τῶν λαϊκῶν (ἐνίοτε οὐδὲ κἂν μαῦρο) καὶ ἀσκεπεῖς, ἀπαξιούντες νὰ ἐνδυθῶσι τὸ ράσον καὶ τὸ καλυμαύχιον, τινὲς δὲ ἀποφεύγοντες καὶ αὐτὸ τὸ μέλαν ἐπιστήθιον, μὲ τὸ λευκὸν «κολλάρο», διακριτικὸν τοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κληρικῶν. Προφανῆς ἢ διάθεσις καὶ τὸ φρόνημα ἐκατέρων. Πάντως δὲ ἢ ἑλλειψις ἱερατικῆς περιβολῆς καὶ ἔτι μάλλον ἢ ἑλλειψις παντὸς ἱερατικοῦ διακριτικοῦ (ὡς ἐν Τουρκίᾳ) οὐδ' αὖτως ἀπέβη ἐποικοδομητικὴ τοῦ φρονήματος τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κληρικῶν. Ἀκουέτωσαν ταῦτα καὶ οἱ παρ' ἡμῖν νοσταλγοὶ τῶν τοιούτων μεταβολῶν.

ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἐνωρίτατα ἀντεμετώπισε λειτουργικά προβλήματα, ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἐκρύπτετο ὁ δισταγμὸς τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ πνεύματος τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὴν ὄλην θρησκευτικὴν ζωὴν. Οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σαββάτου διὰ τῆς Κυριακῆς, δὲν κατώρθωσαν νὰ συλλάβουν τὸ βαθύτερον νόημα τῆς σημασίας τῆς Κυριακῆς. Τὸ Σάββατον ἐτιμᾶτο ἀπὸ τὸν Ἰσραηλίτην διότι ὑπενθύνιζε τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου. Ἦτο ἡ ἐβδόμη ἡμέρα. Ἐνῶ τώρα εἶναι ἡ βασιλὶς καὶ κυρία ἑορτῶν ἑορτῆ καὶ πανήρυρις πανηγύρεων !

Ἐὰν ὁ Βαρνάβας πολεμῇ τοὺς Ἰουδαίζοντας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, οἱ ὅποιοι ἐπέμενον νὰ ἑορτάζουν τὸ Σάββατον, ὠφείλετο εἰς τὴν διάφορον τοποθέτησιν τῆς ἀργίας καὶ τοῦ ἑορτασμοῦ. Ἡ λατρεία των εἶχε πολὺ στενὴν ἐσχολογικὴν προοπτικὴν. Μὲ ζωντανὰ χρώματα ὑπογραμμίζει τὴν ὑπεροχὴν τῆς καινῆς κτίσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ὕλικου κόσμου.

Ἐν πρώτοις ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν νέας ζωῆς, «καινῶν γεγονότων πάντων ὑπὸ Κυρίου». Συναθροίζομεθα οἱ πιστοὶ τὴν Κυριακὴν, «ὅ ἐστιν ἄλλου κόσμου ἀρχὴν. Διὸ καὶ ἄγομεν τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδόην εἰς εὐφροσύνην, ἐν ἧ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ φανερωθεὶς ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς» (Ἐπιστολὴ ιε').

Δι' ἡμᾶς ἡ Κυριακὴ εἶναι συγχρόνως ἑορτὴ ἱστορική, ἐσχολογική, ἐμπειρική, πραγματικὴ καὶ ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὴν λατρείαν τὸ παρελθὸν καὶ ὁ μέλλον κόσμος ἐμφανίζονται ἐμπρὸς μας. Ἡ ἐπηγγελμένη βασιλεία μὲ τὸν βασιλέα ἤδη μᾶς προσφέρεται. Προσευχόμεθα ἰσάμενοι ἐπὶ τοῦ ἀδιασπᾶστου αὐτοῦ τριπόδου : τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως, τῆς μυστικῶς ἐπαναλαμβανομένης αὐτὴν τὴν στιγμὴν Ἀναστάσεως καὶ τῆς προσδοκωμένης Ἀναστάσεως καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐμφανίζεται εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας κατ' ἀρχὴν ὡς δόγμα, ὡς ἠθικὴ ἢ λατρεία μόνον, ἀλλ' ὡς πίστις βεβαία εἰς ἕνα γεγονός μεγίστης σημασίας, εἰς μίαν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης διὰ τοῦ Υἱοῦ του. Ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ἐκπηγάζει ἄλλης βιοτῆς αἰωνίου ἀπαρχῆς, μίαν νέαν κατάστασιν εἰς τὸν κόσμον. Ἐνας νέος κόσμος βαδίζει πρὸς τὸν Σωτῆρα. Αἱ προσδοκίαι των καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προσδοκίων των φαίνονται σαφέστατα εἰς τὰ πρῶτα λειτουργικά κείμενα.

Ἡ Ἐκκλησία γίνεται τὸ ἔδαφος τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνησύχου τότε ἀνθρώπου μὲ τὸν βίον τοῦ Χριστοῦ. Κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸ μυστήριον τῆς λειτουργικῆς συνάξεως ὁδηγεῖ εἰς πλήρη κοινωνίαν μὲ τὴν Ἀνάστασιν Του, μὲ τὴν Νίκην καὶ μὲ τὴν δόξαν. Ἀπὸ

τῆς στιγμῆς ἐκείνης νέον αἷμα καὶ νέοι ἐνθουσιασμοὶ μεταγγίζονται. Ὁ πιστὸς ἀποκτᾷ συνείδησιν τῆς λυτρώσεως ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πέριξ κόσμου. Ὅτι ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς νίκης κατὰ τοῦ κακοῦ. Ὅτι ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ συγκληρονομία του μὲ τὸν «πρωτότοκον ἀδελφόν του» τοῦ ἀνήκουν.

★

Ὁ α' αἰὼν ἦτο αἰὼν ἀποκαλύψεως. Ὁ β' ἄς θεωρηθῆ αἰὼν τῆς παραδόσεως. Ἡ δοθεῖσα δηλ. Ἀποκάλυψις γίνεται βίωμα καθημερινόν. Διεσπύει εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ νέου δηλ. Λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Τὰς ἐνδείξεις ἔχομεν εἰς τὰ διασωθέντα λειτουργικά κείμενα ἢ πρωτοχριστιανικά μνημεῖα. Παντοῦ διακρίνει τις τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως, τὸ ἄσμα τοῦ θριάμβου.

Ὁ πιστὸς εἶναι τέκνον τῆς ἐκπληρωθείσης ἐλπίδος. Ὁ Ἰουδαῖος ἦτο καὶ εἶναι ἀκόμη λαὸς τῆς προσδοκίας. Ἀλλ' ὁ Ἐθνικὸς ἦτο ἀντιθέτως ἄνευ ἐλπίδος. (Ἐφ. β' 12, Α' Θεσ. δ' 13).

Εἰς ἕνα κόσμον θλιβερὰ ἀπογοητευμένον ἀνηγγέλθησαν τὰ εὐχάριστα νέα τοῦ Χριστοῦ. Πράγματι ἀποτελοῦν εὐαγγελισμόν. «Χαρὰς εὐαγγέλια» ὀνομάζονται αἱ πρῶται βιογραφίαι τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεὸς ὑπόσχεται ἄμεσον σωτηρίαν ἀπὸ τὰ δεινὰ του. Δὲν μετέβη ὁ ἀρχαῖος κόσμος πρὸς τὴν ἐλπίδα. Ἡ ἐλπίς ἦλθε, κατῆλθε εἰς αὐτοὺς καὶ συγκατώκησε μὲ αὐτοὺς. Πρὸς τί λοιπὸν ὁ φόβος καὶ ἡ ἀμφιβολία ;

Ὅτι ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη, τὸ ἐκτελεῖ. Ὑπεσχέθη λύτρωσιν. Ἰδοὺ τὸ ἔκαμε. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Υἱοῦ του τὸ ἀποδεικνύει. Ἐν τῇ Ἀναστάσει τοῦ Υἱοῦ του, ὁ Πατὴρ ἀρχίζει νὰ ἐκδηλῶνῃ τὴν συνεπῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεών του. Ὅτι ὁ ἴδιος ἤρχισεν, ὁ ἴδιος θὰ τὸ συνεχίσῃ. Ὅτι ἤρχισεν ἀνασταίνων τοὺς νεκροὺς μας, θὰ τὸ ὀλοκληρώσῃ εἰς τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος τούτου.

Τὸ θέμα τῆς Ἀναστάσεως ἐμποτίζει χαρὰν εἰς τὴν λειτουργίαν. Ὁ πιστὸς δίδει ἄλλο νόημα εἰς τὴν λατρείαν του ἀπὸ ἐκείνης εἰς τὸν Ἰουδαισμόν. Κατὰ Ἰγνάτιον τὸν Ἀντιοχείας, ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ ὁ πιστὸς εἰς τὴν πραγματικότητα μετέχει τῆς αἰωνιότητος. Λαμβάνει «φάρμακον ἀθανασίας» (Ἐφ. κ' 2). Ἡ τροφή αὐτὴ μᾶς καθιστᾷ ἀθανάτους, ἐνῶ ὁ μὴ κοινωνῶν ἀποθνήσκει, ἀποκοπτόμενος ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς. Ὁ Ἰγνάτιος ἐρωτᾷ : «Πῶς δυνασόμεθα ζῆσαι χωρὶς αὐτοῦ» ; Καὶ ἀπαντᾷ ὑπεδεικνύων ὠρισμένους Κανόνας.

★

Σήμερον ἡ Κυριακὴ καταντᾷ ν' ἀποφιλωθῆ ἀπὸ τὸ μυστικὸν θρησκευτικὸν τῆς νόημα καὶ νὰ καταντῆσῃ ἡμέρα ἀργίας, ἀναπαύσεως, ἐξόδου εἰς τὴν

ὑπαιθρον καὶ διασκεδάσεων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς κατήντησε νευρικός, μελαγχολικός, μηχανικός, ἀνυπόφορος. Λείπει ἡ γαλήνη καὶ ἡ ἡρεμία. Θόρυβος ἐντὸς μας καὶ ἐκτός. Οἱ πλείστοι αἰσθάνονται περισσοτέραν κούρασιν καὶ ἀνησυχίαν τὴν Κυριακὴν, παρὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας. Αὕτῃ ἀκριβῶς ἡ ἐκτροπὴ ἐκδηλώνεται εἰς τὰ ἀνησυχητικὰ συμπτώματα τῆς θλίψεως, τοῦ ἀνικανοποίητου καὶ τῆς διαβρώσεως τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Οὕτω ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἀπελπισίας καὶ τῆς ἀφηρημένης ἠθικῆς τῆς ἀρχαίας εἰδωλολατρίας.

Ἡ σκιά τῆς μελαγχολίας διεδόθη περισσότερον εἰς τὴν Δυτικὴν σκέψιν, ἀκριβῶς διότι ἡ θεολογία ὑπερετόνισε τὸ δραματικὸν μέρος τοῦ Θεανθρώπου καὶ ἐπεσκίασε τὸ χαρμόσυνον. Ἡ ἀνατροπὴ τῆς ἰσορροπίας εἶχε ἀναποφεύκτως ἀντίκτυπον καὶ εἰς τὴν ὅλην νοοτροπίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἀποτόκου τῆς Λατινικῆς Θεολογίας.

Ὁ ὑπερτονισμὸς τοῦ μελαγχολικοῦ τμήματος, τῆς ἀνθρωπίνης μάλλον πλευρᾶς, ἐν τῇ Δύσει, τοῦ θανάτου καὶ τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ, ὡς εἰκός, ἐπηρέασε καὶ τὴν Θεολογίαν, τὸ ἑορτολόγιον, τὴν Τέχνην καὶ τὸ πνευματικὸν ἦθος. Κατήφεια, θλίψις καὶ λατρεία τῶν δακρύων τῆς Καρδίας, τοῦ πάσχοντος θύματος. Ἀντιθέτως εἰς τὴν Ἀνατολὴν κυριαρχεῖ ὁ Νικητῆς, ὁ Βασιλεὺς καὶ Ζωοποιὸς φωτουργός. Τὰ πάθη καὶ αἱ ταπεινώσεις τοῦ Θεανθρώπου δὲν κατῶρθωσαν ν' ἀλλοιώσουν τὴν ἰσορροπημένην θεολογίαν τοῦ Θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως.

Αἱ ἀκρότητες ὅπωςδῆποτε περὶ τὸν τονισμὸν τῶν δύο αὐτῶν πόλων πρέπει ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ τονισθῆ, παρετηρήθησαν ἐνωρίτατα. Ἦδη οἱ Ἀπόστολοι ἐθαμβοῦντο καὶ ἐφοβοῦντο πρὸ τῶν προλεγομένων παθημάτων ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπίστευον εἰς Μεσσίαν ἀπαθῆ, ἀπειρον τῆς *via dolorosa*. Δὲν εἶχον ἀκόμη τὴν ἔλλαψιν ἐκείνην νὰ διακρίνουν, διὰ τοῦ ὀδυνηροῦ στενοῦ δρόμου τοῦ Γολγοθᾶ, τὸ τελικὸν σημεῖον τῆς θριαμβευτικῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ θριάμβου.

Ὡστε ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς ταπεινώσεως τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦτο ἡ Σταύρωσις. Ἀλλοίμονον ἐὰν ἐδῶ ἴστατο τὸ ἀπολυτρωτικὸν Του ἔργον. Πάντα ταῦτα ἔδει γενέσθαι, ἵνα ὀδηγήσουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν, εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πεσόντος Ἀδάμ. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν Μ. Ἑβδομάδα ἐκτίθεται σαφῶς ἡ τελικὴ πρᾶξις τῆς τραγωδίας, συνισταμένης εἰς τὴν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς μακαριότητος.

Οὕτω εἰς τοὺς αἶνους τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Νυμφίου, ἀφοῦ ἠρέμως προεῖπεν ὁ Ἰησοῦς τὰ τοῦ ἔκουσίου πάθους του καὶ καλοῦνται οἱ πιστοὶ νὰ συσταυρωθοῦν καὶ νεκρωθοῦν ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς... ἐνθαρρύνων προσθέτει «ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου... καὶ συνανυψῶ ὑμᾶς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ...» (εἰς τὰ ἀπόστιχα τῆς Μ. Πέμπτης, ἑσπέρας).

Καὶ ἀλλαχοῦ συντετριμμένη ἡ Θεομήτωρ, μὴ ὑποφέρουσα τὸν ἀδίκως σταυρούμενον ἱκετεύει: «Σπεῦσον ἀνάστηθι, ὅπως ἴδω κἀγὼ σου τὴν ἐκ νεκρῶν τριήμερον ἐξανάστασιν».

Καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Θ' Ὠδὴν πρὸ τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου τῆς Μητρὸς του καὶ τῶν ἀγγέλων ἀπαντᾷ ὁ Παθών:

«Ἀγαλλιάσθω ἡ κρίσις,
εὐφραϊνέσθωσαν οἱ πάντες γηγενεῖς...

Ὁ ΓΑΡ ΕΧΘΡΟΣ ἐσκύλευται Ἀδης.

Μετὰ μύρων γυναικες προσυπαντάτωσαν.
Τὸν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὐφ. λυτροῦμαι παγγενῆ.
Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐξαναστήσομαι».

Καθίσταται φανερόν ὅτι εἰς τὴν σκοτεινότεραν περιόδον τῆς ζωῆς του ὁ Κύριος ἀντικρῦζει τὸν θρίαμβον, τὴν Νίκην, τὴν ὑποταγὴν τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων εἰς τὴν κυριότητά του.

Αὕτῃ ἦτο καὶ ἡ ἀφετηρία καὶ ἡ κινητήριος δύναμις κάθε θρησκευτικῆς ἐκδηλώσεως εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὡς εἰκάζεται ἀπὸ τὴν προτροπὴν Ἰγναντίου τοῦ Θεοφόρου:

«Ἐκαστος ὑμῶν σαββατίζετω πνευματικῶς, μελέτη νόμου χαίρων, οὐ σώματος ἀνέσει, δημιουργίαν Θεοῦ θαυμάζων, οὐχ ἔωλα ἐσθίων, καὶ χλιαρὰ πίνων, καὶ μεμετρημένα βαδίζων, καὶ ὀρχήσει καὶ κρότοις νοῦν οὐκ ἔχουσι χαίρων.

Καὶ μετὰ τὸ σαββατίσαι, ἑορταζέτω πᾶς φιλόχριστος τὴν Κυριακὴν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασιλίδα, τὴν ὑπατον πασῶν τῶν ἡμερῶν... ἐν ἧ καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν ἀνέτειλε, καὶ τοῦ θανάτου γέγονε νίκη ἐν Χριστῷ...» (Ἰγναντίου πρὸς Μαγνησίους, Θ' 35-40).

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος φαίνεται ἡ κυριαρχοῦσα ἰδέα εἰς τὰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῶν πιστῶν, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὴν Κυριακὴν σύναξιν πέριξ τῆς θ. Εὐχαριστίας. Δὲν πρόκειται κατ' αὐτὴν νὰ ἑορτασθῆ πενθίμως ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀγρία σταύρωσις τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιθέτως θὰ ἐξαρθῆ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἡ νίκη Του, ἡ κατατατρόπωσις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ λύτρωσις δι' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Χαρμόσυνον, κατὰ συνέπειαν, τὸ ἐκκλησίασμα, ἀναστάσιμα τὰ ψαλλόμενα, αἰσιόδοξον τὸ πνεῦμα καὶ ἀναπτερωμένον τὸ φρόνημα τῶν χριστιανῶν. Δὲν θὰ πτοηθοῦν ἀπὸ τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς καὶ τοὺς διωγμούς. Δὲν εἶναι μόνοι εἰς τὸν ἀγῶνα. Μετ' αὐτῶν διαρκῆς συνοδοιπόρος καὶ συναγωνιστῆς εὐρίσκεται ὁ αἰώνιος Νικητῆς Ὅστις καινοποιεῖ τὰ πάντα, μεταγγίζει δὲ τὸν ἥρωισμὸν καὶ τὴν βεβαιότητα τοῦ τελικοῦ θριάμβου καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἀγωνιζομένους «ἀδελφούς του».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΚΑΤΗΧΗΤΩΝ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Μετ' ἰδιαίτερας χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν ἐνεργῶς μετεχόντων τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον τῶν ἐκτιμῶντων καὶ ὑποστηρίζοντων τοῦτο, ἡ ἀναγγελία τῆς ἀποφάσεως τῆς σεβαστῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ συγκλήσεως συνεδρίου κατηχητῶν τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον ἐν Ἀθήναις.

Καὶ τοῦτο, διότι τὸ συνέδριον τοῦτο τῶν κατηχητῶν, ὡς πιστεύομεν, θὰ δώσῃ τὴν δυνατότητα ἐπισημάνσεως, μελέτης, καί, ἂν μὴ ἀμέσως λύσεως πάντως, ὀρθῆς τοποθετήσεως τῶν συγχρόνων παρ' ἡμῶν κατηχητικῶν προβλημάτων καὶ καθορισμοῦ τῶν βασικῶν ἐνεργειῶν πρὸς ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν αὐτῶν. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, ὡς γνωστόν, κατὰ τὰς ἡμέρας μας εὐρίσκεται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐν καταπτώσει καὶ συνεχῶς, ὡς λίαν χαρακτηριστικῶς ἐτονίσθη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερωνύμου ἐν τῷ ἐνθρονιστηρίῳ λόγῳ αὐτοῦ «δυστυχῶς φυλλορροεῖ»¹. Δεδομένου δὲ ὅτι εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη θρησκευτικὴ ἅμα καὶ ἐθνικὴ «ἡ νεολαία μας νὰ ἐπανεύρῃ τὸν δρόμον τῆς πρὸς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, ἂν θέλωμεν νὰ ἐμπεδώσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς τῆς εὐπλάστου νεότητος χαρακτῆρα ἀδαμάντινον καὶ φρόνημα χριστιανικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ δύναται νὰ οἰκοδομηθῇ ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς μας πολιτισμὸς»², πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ἄμεσος προσεκτικὴ μελέτη καὶ ριζικὴ ἀντιμετώπισις τῶν συγχρόνων κατηχητικῶν προβλημάτων.

Διὰ τοῦ κατηχητικοῦ συνεδρίου, καταλλήλως ὀργανουμένου, θὰ δοθῇ ἡ δυνατότης τόσον εἰς τοὺς ὑπευθύνους τῆς κατηχητικῆς ἐργασίας νὰ προσφέρωσι τὴν πολύτιμον πεῖραν τῶν ἐκ τῆς μακροχρονίου κατηχητικῆς δράσεώς των, ὅσον καὶ εἰς πάντας τοὺς κατηχητὰς καὶ κατηχητρίδας³ καὶ δὴ καὶ εἰς τοὺς νέους ἐξ αὐτῶν νὰ ἐκθέσωσι τὰ ἐνώπιον αὐτῶν προβαλλόμενα γενικῆς φύσεως ζητήματα τῶν Κατηχητικῶν καὶ τοὺς κατ' αὐτοὺς δυνατοὺς τρόπους ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν. Οὕτω διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς πείρας ἐκάστου, ὅσον βεβαίως ἐπιτρέπει τοῦτο ὁ περιορισμένος χρόνος τοῦ συνεδρίου, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ προέλθῃ ἐποικοδομητικὸν ἀποτέλεσμα διὰ τὴν ὅλην κατηχητικὴν προσπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

★

¹ Ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ δὲν πρόκειται νὰ ἐκθέσωμεν πάντα τὰ ἀπασχολοῦντα τὸ κατηχητικὸν ἔργον προβλήματα, οὐδὲ νὰ ὑποδείξωμεν τὰς ἐνδεειγμένας λύσεις αὐτῶν. Ἀπλῶς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπισημάνωμεν τινὰ

1. «Ἐκκλησία» 44 (1967) 342.

2. Αὐτόθι.

3. Ἐφεξῆς θὰ χρησιμοποιῶμεν τὴν λέξιν «κατηχητῆς» νοοῦντες δι' αὐτῆς κατηχητὰς καὶ κατηχητρίδας.

ἐξ αὐτῶν σημειοῦντες καὶ τινὰς τῶν, καθ' ἡμᾶς, τῶν ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἀσχολουμένων μετὰ τῆς κατηχητικῆς ἐργασίας θὰ διατυπώσωσι τὰς ἑαυτῶν σκέψεις βάσει τῆς προσωπικῆς ἑκαστος πείρας.

⁴ Ἦδη πρὸ τετραετίας εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ 1-3 Ἰουνίου 1963 συγκληθὲν ὑπὸ τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων Γ' Πανελλήνιον Θεολογικὸν Συνέδριον, ἔχον ὡς ἀθέμα Χριστιανισμὸς καὶ σύγχρονος Ἑλληνικὴ παιδεία», εἶχον ἐπισημανθῆ ὑπὸ τοῦ εἰσηγηθέντος τοῦ ἐπὶ μέρους θέμα «Τὸ αἷτημα τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου παρ' ἡμῶν» Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Εὐαγγέλου Θεοδώρου οὐ μόνον ἡ ἀνάγκη ἀναγεννήσεως τῶν Κατηχητικῶν, ἀλλὰ καὶ βασικὰ προβλήματα αὐτῶν⁴. Ἡ ἐμπεριστατωμένη ἐκείνη εἰσήγησις, ἥτις παρεῖχεν ὠμὴν τὴν σύγχρονον κατηχητικὴν πραγματικότητα, τὴν μὴ οὐσιαστικῶς μεταβληθεῖσαν κατὰ τὴν διαρροῦσασαν τετραετίαν, δὲν περιορίζετο εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν προβλημάτων, ἀλλὰ καί, θίγουσα τὰ αἷτια τῆς δημιουργίας αὐτῶν, προέβαλλε καὶ τρόπους ἀντιμετωπίσεως τούτων⁵. Ἄλλ' αἱ τόσον πολῦτιμοι ἐκείναι ὑποδείξεις τοῦ Καθηγητοῦ—Εἰσηγητοῦ τοῦ θέματος παρέμειναν ὑποδείξεις, οὐδενὸς ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον ριζικοῦ μέτρου ληφθέντος ὑπὲρ τῶν Κατηχητικῶν, παρὰ τὴν κατὰ καιροὺς ὑψωσιν σχετικῶν φωνῶν ἀγωνίας καὶ ζῶηράν ἐπισήμανσιν τῆς ἀνάγκης ἀναμορφώσεως τῶν Κατηχητικῶν⁶.

⁵ Ἐκ τῶν πολλῶν προβλημάτων καὶ θεμάτων, τὰ ὁποῖα χρῆζουσιν ἀμέσου ἀντιμετωπίσεως καὶ μελέτης, περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ἐναυθὰ τέσσαρά τινα. Πρῶτον τὴν ἀνάγκην ἐπιτακτικῆς πνεύματος συνεργασίας μεταξὺ α) τῶν φυσικῶς προϊσταμένων τῶν Κατηχητικῶν ἱερέων καὶ τῶν κατηχητῶν καὶ β) τῶν κατηχητῶν πρὸς ἀλλήλους. Δεύτερον τὴν ἀνάγκην ὑπάρξεως ἐιδικῆς αἰθούσης διὰ τὰ Κατηχητικά παρ' ἐκάστῳ Ἱερῷ Ναῷ καταλλήλου καὶ πρὸς ψυχαγωγίαν. Τρίτον τὴν κατάλληλον κατηχητικὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν κατηχητῶν καὶ δὴ τῶν νεωτέρων, διακρατουμένου ἀπαραιτήτως τοῦ ἐθελοντικοῦ καὶ ἀμίσθου χαρακτῆρος

4. Βλέπ. τὴν εἰσήγησιν ταύτην ἐν Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων, Γ' Πανελλήνιον Θεολογικὸν Συνέδριον, «Χριστιανισμὸς καὶ σύγχρονος Ἑλληνικὴ Παιδεία» 1—3 Ἰουνίου 1963, (Πρακτικά). Ἐπιμελεῖα Ἐπισκόπου Θυμακοῦ Χρυσοστόμου—Ἰωάννου Τιμαγένης, Ἀθήναι, (ἄ. ἔ.), σ. 91—102.

5. Ἡ ἔλλειψις ἔστω καὶ μικροῦ διαθέσιμου χρόνου—σημειωτέον ὅτι τὸ περὶ τῶν Κατηχητικῶν θέμα ἦτο ἐν τῶν ἐξ ἐπὶ μέρους θεμάτων τοῦ συνεδρίου—δὲν εἶχεν ἐπιτρέψει εὐρυτέραν συζήτησιν καὶ ἀνταλλαγὴν ἐποικοδομητικῶν ἀπόψεων ἐπὶ τοῦ θέματος.

6. Βλέπ. π.χ. Ἀρχιμ. Παντ. Μπαρδάκου, Ἡ ἀξία τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, Ἀθήναι 1966.

τῶν ἐν τοῖς Κατηχητικοῖς ἐργαζομένων. Τέταρτον τὴν εἰδικὴν κατάρτισιν τῶν κατηχητῶν εἰς τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ ἐπὶ τῶν σημείων, εἰς ἃ ὑφίστανται διαφοραὶ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, ἀπαραίτητον εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τῶν ἐν τῷ πλαισίῳ αὐτῆς διαχριστιανικῶν ἐπαφῶν τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὡς καὶ τὴν γνωριμίαν τοῦ ὑγιοῦς ὀρθοδόξου οἰκουμενικοῦ πνεύματος⁷.

★

Ἡ συνεργασία, ἢ τοῦλάχιστον ἡ ὑπαρξίς πνεύματος συνεργασίας, μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τῶν κατηχητῶν ἀποτελεῖ πρωταρχικὸν παράγοντα ἐπιτυχίας τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ αἰσθάνηται τὸν κατηχητὴν ὡς τὸν ἄμεσον συνεργάτην αὐτοῦ εἰς τὸ ποιμαντικὸν του ἔργον καὶ δὴ τὸν βασικὸν τομέα τῆς ἐν Χριστῷ διαπλάσεως τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας. Διὸ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ παρέχῃ εἰς αὐτὸν πᾶσαν διευκόλυνσιν πρὸς ἐπιτυχήν ἐπιτέλεσιν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου, ἀναπτύσσων ἅμα καὶ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν συμβούλιον, ἔτι δὲ καὶ εἰς τοὺς νεωκόρους τοῦ Ναοῦ πνεῦμα ἐξυπηρετήσεως τῶν κατηχητῶν. Παράλληλως ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ ἀσκήσῃ μετ' ἰδιαζούσης λεπτότητος καὶ τὴν οὐσιαστικὴν ἐποπτεῖαν τοῦ συντελουμένου ἔργου. Ἰδιαίτερώς ἐπιβάλλεται νὰ παύσῃ ὁ ἱερεὺς νὰ βλέπῃ τὸν κατηχητὴν ὡς τὸ πρόσωπον τὸ ἀφαιροῦν ἀπ' αὐτοῦ ὥρας, αἵτινες ἠδύνατο νὰ διατεθῶσι διὰ τὴν τέλεσιν μυστηρίων, πολλῶν δὲ μᾶλλον νὰ παύσῃ καθορίζων τὴν τέλεσιν αὐτῶν ὥρας λειτουργίας τῶν Κατηχητικῶν, ἐφ' ὅσον ταῦτα λειτουργοῦσιν ἐντὸς τοῦ Ναοῦ⁸. Ὡσαύτως δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἀδιαφορῇ ὁ ἱερεὺς διὰ τὸ κατηχητικὸν ἔργον ἢ νὰ βλέπῃ τὸν κατηχητὴν διὰ βλέμματος συμπαθείας μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκτιροῦν θεωρῶν αὐτὸν «ταλαίπωρον ματαιοπονοῦντα». Τέλος δὲν ἐπιτρέπεται οἱ ἱερεῖς καὶ μάλιστα οἱ ἐκάστοτε νέοι προϊστάμενοι τῶν Ἱ. Ναῶν ἐν τῇ, ἐκ καλῆς προαιρέσεως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν πρὸς ἀνακρίνισιν τῶν πάντων νὰ ἐκδιώκωσι

7. Χρησιμοποιοῦμεν τὴν ἔκφρασιν «ὀρθόδοξον οἰκουμενικὸν πνεῦμα» οὐχὶ διότι δεχόμεθα ὅτι πρέπει ἢ ἀκόμη ὅτι δύναται καὶ νὰ διακρίνηται τὸ οἰκουμενικὸν πνεῦμα, ἐνιαῖον ὡς οἰκουμενικὸν ὄν, εἰς ὀρθόδοξον, ρωμαιοκαθολικόν, προτεσταντικὸν κ.λ.π., ἀλλὰ πρὸς διάκρισιν τοῦ ὑγιοῦς, τοῦ καὶ ὀρθοδόξου, οἰκουμενικοῦ πνεύματος ἀπὸ τῶν παντοίων ἰδεῶν καὶ ἀντιλήψεων, αἵτινες οὐχὶ σπανίως κρύπτονται παρὰ τοῖς διαφόροις διαμαρτυρομένοις θεολόγοις καὶ μάλιστα τοῖς τῶν ἄκρων τοῖς καὶ ἀρνηταῖς βασικῶν δογμάτων τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὑπὸ τοὺς ὄρους οἰκουμενικὸν πνεῦμα καὶ οἰκουμενισμός, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπ' ἐσχάτων παρὰ τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναπτυσσομένου «ἰδιοτύπου ρωμαιοκεντρικοῦ οἰκουμενισμοῦ». (Βλέπ. Ἰ. ω. Κ α ρ μ ῖ ρ η, Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός, τευχ. I, Ἀθῆναι 1964, σ. 97—120, τευχ. II, Ἀθῆναι 1965, σ. 231. 249. Εἰδικώτερον περὶ τῆς ἐνοίας τοῦ ὀρθοδόξου οἰκουμενισμοῦ βλέπ. αὐτόθι, τευχ. I, σ. 114—119.

8. Διὰ τῆς δημιουργίας εἰδικῆς αἰθούσης διὰ τὰ Κατηχητικά, περὶ ἧς κατωτέρω ποιούμεθα λόγον, ὁ Ναὸς θὰ εἶναι ἐν εὐθερος διὰ τὴν τέλεσιν μυστηρίων, ἐν μὴ καθ' ὅλας τὰς ὥρας, διότι μία αἴθουσα δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν λειτουργίαν πάντων τῶν τύπων Κατηχητικῶν, ἐν τινι Ναῷ καὶ συγχρόνως χρησιμοποιοῦσιν αὐτῆς καὶ διὰ ψυχαγωγίαν, πάντως κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας.

τοὺς παλαιοὺς κατηχητὰς καὶ νὰ τοποθετῶσι νέους ἄνευ σοβαροῦ λόγου, παραγνωρίζοντες ὄχι μόνον τὸν ψυχικὸν τραυματισμὸν τῶν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐνίοτε προσφερόντων ἑαυτοὺς θυσίαν χάριν τοῦ Κατηχητικοῦ κατηχητῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν δυσμενῆ ἀντίκτυπον ἐπὶ τῶν μαθητῶν τῶν Κατηχητικῶν καὶ τῆς καθόλου περαιτέρω προόδου αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν κατηχητῶν ἐπιβάλλεται νὰ ὑπάρχῃ πνεῦμα συνεργασίας μετὰ τῶν ἱερέων. Δέον νὰ μὴ λησμονῆται ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπεύθυνος διὰ τὸν ἐν Χριστῷ καταρτισμὸν τῶν ἐνοριτῶν αὐτοῦ καὶ ἔργον τοῦ ἱερέως εἶναι ἡ κατήχησις. Συνεπῶς ὁ κατηχητὴς εἶναι βοηθὸς καὶ συνεργάτης τοῦ ἱερέως εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος μετ' αὐτοῦ συνεργασία καὶ ἡ ἐν γνώσει αὐτοῦ ἐπιτέλεσις πάσης ἐν τῷ Κατηχητικῷ δραστηριότητος. Ἰδιαίτερώς οἱ ἀνήκοντες εἰς χριστιανικὰς κινήσεις κατηχηταί, οἵτινες καὶ ἀποτελοῦσι τὴν πλειοψηφίαν τῶν κατηχητῶν, δέον νὰ μὴ παραθεωρῶσι τοὺς ἱερεῖς, λαμβάνοντες κατευθύνσεις καὶ «ἐντολάς» ἐκ τῆς ὀργανώσεώς των καὶ μόνον. Ἀναμφιβόλως αἱ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν κινήσεων, εἰς ἃς ἀνήκουσιν οἱ κατηχηταί, γενικαὶ κατευθύνσεις εἶναι λίαν χρήσιμοι καὶ ἐν πολλοῖς ἀναγκαῖαι δ.ἀ τὸ κατηχητικὸν ἔργον. Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ κατηχηταὶ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λησμονῶσι τὸ πνευματικὸν των κέντρον, τὸ συνήθως παρέχον εἰς αὐτοὺς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὰ ἐφόδια διὰ τὴν κατηχητικὴν ἐργασίαν, οὐδὲ νὰ χαλαρώνωσιν ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τὸν ὑγιᾶ μετ' αὐτοῦ σύνδεσμόν των. Τὰ ἀνωτέρω ὅμως οὐδόλως ἐμποδίζουν, ὅπως αἱ γενικαὶ αὐταὶ κατευθύνσεις ἐφαρμόζονται ὑφ' ἐκάστου κατηχητοῦ ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνθηκῶν ἐκάστης ἐνορίας, τῶν ὁποίων προφανῶς κατ' ἐξοχὴν γνώστης, καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ρυθμιστῆς, εἶναι ὁ ἱερεὺς. Ὅπως δὲ ποτε δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον αἱ γενικαὶ αὐταὶ κατευθύνσεις νὰ ἀποβαίνωσιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ των εἰς βάρος τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τῶν Κατηχητικῶν.

Γενικῶς, ἐπαναλαμβάνομεν, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ καὶ ἐκ τῶν δύο πλευρῶν (ἱερέως—κατηχητοῦ) εὐλικρινῆς διάθεσις πρὸς συνεργασίαν, ἥτις, ὅπου ὑπάρχει, εὐκόλως ρυθμίζει τὰς λεπτομερείας ἐν τῷ κατηχητικῷ ἔργῳ⁹.

Ἀλλὰ καὶ ἡ μετὰ τῶν κατηχητῶν καὶ γενικώτερον τῶν παραγόντων ἐκάστου Κατηχητικοῦ συνεργασία εἶναι ἀπαραίτητος. Πρῶτον μὲν μετὰ τῶν Κατηχητικῶν τοῦ αὐτοῦ Ναοῦ καὶ δεύτερον μετὰ τῶν Κατηχητικῶν τῶν διαφόρων Ναῶν καὶ δὴ τῶν πλησίον ἀλλήλων εὐρισκομένων. Εἶναι ἀπαράδεκτον κατηχηταὶ τοῦ αὐτοῦ Ναοῦ νὰ μὴ γνωρίζωσιν ἀλλήλους ἢ νὰ μὴ ὑπάρχῃ συνεργασία μετὰ τῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ πλέον ἀπαράδεκτον εἶναι τὸ φαινόμενον τοῦ ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ, δυνάμεθα νὰ εἴπομεν, μετὰ τῶν μερικῶν

9. Εἶναι λίαν ἐνθαρρυντικὴ, ἰδίᾳ διὰ τοὺς κατηχητὰς, ἡ εἰς οὐχὶ ὀλίγους Ναοὺς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν οὐ μόνον ἀγαθὴ συνεργασία ἱερέων καὶ κατηχητῶν, ἀλλὰ καὶ πολὺτιμος ἐνεργὸς συμπαράστασις τῶν ἱερέων εἰς τὸ κατηχητικὸν ἔργον.

Κατηχητικῶν γειτονικῶν Ναῶν. Χαρακτηρίζομεν δὲ οὕτω τὸ φαινόμενον, διότι, ἐνῶ εὐγενῆς τις ἀμιλλα μεταξύ δύο ἢ πλείονων Κατηχητικῶν οὐ μόνον ἐπιτρέπεται, ἀλλ' εἶναι καὶ ὀφείλιμος, οὐχὶ σπανίως κατηχηταὶ Ναῶν τινων ἢ συνηθέστερον μέλη τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς κατηγοροῦσι τὰ Κατηχητικά τῶν πλησίον Ἱερῶν Ναῶν (ὁσάκις συμβαίνει οἱ κατηχηταὶ νὰ εἶναι ἄλλης ὀργανώσεως) καὶ πολυτρόπως βιάλλουσι κατ' αὐτῶν. Ὡσαύτως ἀνάγκη νὰ ἐκλίπῃ ἢ ἐκ μέρους εὐσεβῶν μὲν πλὴν τυφλῶν ὀπαδῶν ὀργανώσεών τινων καθηγητῶν ἢ διδασκάλων σύστασις ἢ μᾶλλον ἐπιβολή, ὅπως παρακολουθῶσιν οἱ μαθηταὶ τῶν τῶ Κατηχητικῶν ὄρισμένων καὶ μόνον Ναῶν. Εἰς σχετικὴν μὲ τὰ Κατηχητικά ἐκδοθησομένην ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων—καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι κατὰ τὸ νέον κατηχητικὸν ἔτος καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν καθόλου προσπαθειῶν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ γενικώτερον τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν διαπαιδαγωγῆσιν τῆς νεολαίας, θὰ ζητηθῇ παρὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν νὰ συμπαρασταθῶσιν εἰς τὸ ἔργον τῶν Κατηχητικῶν—θὰ πρέπῃ νὰ τονισθῇ ὅτι οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσι νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ Κατηχητικὸν τῆς ἐνορίας αὐτῶν. Κυρίως ὁμῶς ἢ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ ἀνάγκη, ὅπως ὑπενθυμίσῃ καὶ αὐστηρῶς ἀξιῶσιν παρὰ τῶν ἐφημερίων νὰ μὴ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὰ Κατηχητικά μαθηταὶ ἐξ ἄλλων ἐνοριῶν¹⁰.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὁ καθορισμὸς κοινῶν συγκεντρώσεων ἀνὰ δίμημον ἢ τρίμηνον περίπου¹¹ τῶν κατηχητῶν τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κατὰ προτίμησιν κατὰ περιφερείας, πλὴν τῶν ἄλλων εὐεργετικῶν ἀποτελεσμάτων, θὰ δώσῃ τὴν δυνατότητα ψυχικῆς ἐπαφῆς μεταξύ τῶν κατηχητῶν, ὥστε νὰ παύσῃ, ἢ ἔστω κατ' ἀρχάς μειωθῇ, ὁ μεταξύ αὐτῶν ἀνταγωνισμὸς. Ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκέντρωσις τῶν κατηχητῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἐκπρόσωπον τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας θὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν ἀντιμετωπίσεως καὶ τῶν διαφορῶν ἐπὶ μέρους ἀναφουμένων προβλημάτων. Αἱ συγκεντρώσεις αὐτὰν περιλαμβάνουσαι ὁ λ ι γ ο λ έ π τ ο υ ς μεστὰς περιεχομένου εἰσηγήσεις ἐπὶ διαφορῶν ἐκάστοτε θεμάτων καὶ ἐν συνεχείᾳ εὐρεῖαν ἀνταλλαγῆν ἀπόψεων μεταξύ τῶν κατηχητῶν, θὰ καταστήσῃ καὶ πλέον ἐντονον καὶ ἐνεργὸν τὴν παρουσίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας μεταξύ τῶν κατηχητῶν ἐνισχυομένου οὕτω καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος αὐτῶν.

10. Ἐὰν βεβαίως δὲν λειτουργῇ εἰς ἐνορίαν τινὰ εἰς τύπος Κατηχητικοῦ, οἱ μαθηταὶ τῆς ἐνορίας ἀσφαλῶς πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὸ Κατηχητικὸν τῆς πλησιεστέρας ἐνορίας. Ἐνταῦθα δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἐφαρμοσθῇ αὐστηρῶς ἢ ἀπὸ ἐτῶν ἰσχύουσα ἀπαγορευτικὴ λειτουργία εἰς ἐκάστην ἐνορίαν ἐτέρων πλὴν τῶν κανονικῶν ἐνοριακῶν Κατηχητικῶν, ὡς εἰς Σχολεῖα ἢ ἄλλαχοῦ.

11. Δὲν συνιστῶμεν εἰς πυκνότερον χρονικὸν διάστημα συγκεντρώσεις κατηχητῶν, ἐνεκα ἐλλείψεως διαθέσιμου χρόνου, δεδομένου ὅτι οἱ κατηχηταὶ εἶναι ἢ σπουδασταὶ ἢ ἐργαζόμενοι ἢ καὶ τὰ δύο συγχρόνως. Ἐπὶ πλέον ἀπασχολοῦνται οἱ πλείστοι χάριν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς κινήσεις τῶν ὁποίων εἶναι μέλη.

Ἡ δημιουργία εἰδικῆς αἰθούσης διὰ τὰ Κατηχητικά παρὰ ἢ ὑπὸ τὸν Ναόν, διαμορφουμένη καὶ εἰς αἴθουσαν ψυχαγωγίας, εἶναι ἀναγκαῖα ἅμα καὶ δυνατὴ. Ἐφ' ὅσον ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δύνανται, τοῦλάχιστον εἰς τὰς περισσότερας τῶν ἐνοριῶν, νὰ δημιουργηθῶσιν ἐνοριακὰ κέντρα νεότητος, περὶ τῶν ὁποίων προβλέπει τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα διὰ τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς ὃ ἀσφαλῶς πρέπει νὰ κατευθύνῃ τὰς προσπάθειάς της ἢ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία, ἢ δημιουργία ἔστω καὶ διὰ στοιχειωδῶν μέσων ψυχαγωγίας ἐξωπλισμένης αἰθούσης τοῦ Κατηχητικοῦ εἶναι ἀναγκαῖοτάτη. Εἶναι δὲ συγχρόνως καὶ δυνατὴ, καθ' ὅτι ἐν ἡ δύο τραπέζια (σκάκι κλπ.), ὡς καὶ στοιχειώδης βιβλιοθήκη εἶναι σχετικῶς εὐκόλον νὰ διατεθῶσιν διὰ τὰ Κατηχητικά εἰς ἐκάστην ἐνορίαν. Ἀρκεῖ τοῦτο νὰ τονισθῇ παρὰ τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πρὸς τοὺς προϊσταμένους τῶν Ἱ. Ναῶν, βοηθουμένων παρ' αὐτῆς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, τῶν τυχόν πτωχῶν ἐνοριῶν. Ὅταν πέρηξ, ἐνίοτε παραπλεύρως, τῶν Ἱερῶν Ναῶν λειτουργοῦσι διάφοροι ἀμφιβόλου ἡθικότητος ψυχαγωγικαὶ αἰθουσαι (ποδοσφαιράκια κλπ.)¹², πῶς νὰ προσελκυσθῇ ὁ νέος¹³ εἰς τὸ Κατηχητικόν; Κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν φράσιν φίλου κατηχητοῦ («τὸ Κατηχητικὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποκτήσῃ τὸ ἀντι—ποδοσφαιράκι του»).

Ἡ εἰδικὴ αἴθουσα τοῦ Κατηχητικοῦ εἶναι ἀπαραίτητος καὶ διὰ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος, ὡς προβολὴν φωτεινῶν εἰκόνων κλπ., καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν μορφωτικοῦ ψυχαγωγικοῦ χαρακτῆρος γενικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Κατηχητικοῦ, ὡς μουσικοφιλολογικῶν ἀπογευματινῶν, κινηματογραφικῶν προβολῶν, ἐκθέσεων χειροτεχνίας ἢ βιβλίου καὶ ἄλλων δυναμένων μὲ μικρὰν προσπάθειαν νὰ πραγματοποιηθῶσιν συναφῶν ἐκδηλώσεων. Ἐν προκειμένῳ ἐπιβάλλεται ἢ ἐκ περιτροπῆς διάθεσις ὑπὸ τῆς παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ Διευθύνσεως Κατηχητικῶν Σχολείων ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας καὶ ψυχαγωγικῶν μέσων (ὡς κινηματογραφικῆς μηχανῆς καὶ ταινιῶν, μαγνητοφώνου, πικ—ἄπ, ταινιῶν μὲ μαγνητοφωνηθέντα σκέτς καὶ συναυλίας χορωδιῶν κλπ.).

Διὰ τῆς εἰδικῆς αἰθούσης τοῦ Κατηχητικοῦ ἐπιτυγχάνεται προσέτι καὶ ὁ στενότερος σύνδεσμος τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸ Κατηχητικόν, οἰκειότερου πρὸς αὐτὸν καθισταμένου, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατηχητοῦ καὶ τῶν συν-

12. Εὐτυχῶς ὅτι χάρις εἰς τὰ δραστήρια μέτρα τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ἐκλείσθησαν πολλὰ ψυχοθῦρα κέντρα δῆθεν ψυχαγωγίας τῆς νεολαίας. Ἐνταῦθα θὰ ἦτο παράλειψις νὰ μὴ σημειωθῇ καὶ ἡ τόσον εὐεργετικὴ διὰ τὴν νεότητα, ἀλλ' εἰς μικρὰν ὀπωσδήποτε κλίμακα οὕσα, προσφορὰ τῶν διαφορῶν κέντρων νεότητος καὶ παιδικῆς χαρᾶς τῆς Βασιλικῆς Προνοίας, τῶν Δήμων κ.λ.π., εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ εὐρῆ ἢ νεολαία ὑγιᾶ ἀπασχολῆσιν κατὰ τὰς ἐλευθέρως ὥρας αὐτῆς.

13. Ἄν καὶ πλέον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ ὑπαρξίς τῆς αἰθούσης ψυχαγωγίας τοῦ Κατηχητικοῦ διὰ τοὺς περισσότερον χρόνον συνήθως ἐκτὸς τῆς οἰκίας τῶν εὐρισκομένων ἄρρενας κατηχητόπαιδας ἢ τὰ κοράσια, οὐχ ἤττον λίαν χρήσιμος καὶ προφανῶς ἀναγκαῖα εἶναι καὶ διὰ τὰς μαθητρίδας τῶν Κατηχητικῶν.

εργατών του πρὸς τοὺς μαθητάς, ὡς καὶ ἡ εὐχέρεια γνωριμίας τοῦ αὐθορμήτως ἐκδηλουμένου κατὰ τὴν ψυχαγωγίαν ψυχικοῦ κόσμου τῶν μαθητῶν, ἀπαιτήτου οὐσῆς διὰ τὴν ἐπιτυχή ἐργασίαν τοῦ κατηχητοῦ. Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ παραθεωρῆται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ὑπαρξίς τῆς αἰθούσης τοῦ Κατηχητικοῦ παρουσιάζει καὶ τὸ οὐχὶ τόσον εὐκόλον πρόβλημα τῆς λειτουργίας αὐτῆς. Ἡ ὑπαρξίς ὑπευθύνων προσώπων (τοῦ κατηχητοῦ ἢ προτιμότερον τῶν βοηθῶν ἢ ἄλλων συνεργατῶν, οὐχὶ ὅμως μεγάλης ἡλικίας ἀτόμων) κατὰ τὰς ὥρας λειτουργίας εἶναι ἐπιβεβλημένη. Εἶναι ἀνάγκη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Κατηχητικοῦ νὰ ἐπικρατῆ εὐπρέπεια καὶ τάξις καὶ συνεργασία μεταξὺ τῶν κατηχητοπαίδων, ἧτις δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερῆς καὶ δὴ ἐν τῇ ψυχαγωγίᾳ καὶ μάλιστα, ὅταν ἐλλείπωσιν ἐπαρκῆ μέσα πρὸς σύγχρονον ἀπασχόλησιν ὄλων τῶν μαθητῶν. Μὴ λησμονῆται ἄλλως τε καὶ τὸ ὅτι πολλοὶ ἔρχονται εἰς τὸ Κατηχητικὸν τὸ διαθέτον ψυχαγωγικὰ μέσα μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ψυχαγωγίαν. Ἐντεῦθεν καὶ ἰδιαίτερα προσοχὴ καὶ ἰκανότης χρειάζεται τόσον διὰ τὴν προσοικειώσιν αὐτῶν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Κατηχητικοῦ ὅσον καὶ τὴν μὴ ἀρνητικὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων μαθητῶν ἐπίδρασιν αὐτῶν.

★

Ἡ κατάλληλος κατηχητικὴ μόρφωσις καὶ ἐπιμόρφωσις τῶν κατηχητῶν καὶ ἡ διατήρησις τοῦ ἀμίσθου καὶ ἐθελοντικοῦ χαρακτῆρος τοῦ λειτουργήματος τοῦ κατηχητοῦ ἀποτελοῦσιν ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις ἐπιτυχοῦς λειτουργίας τῶν Κατηχητικῶν.

Ἡ ἀνάγκη μορφώσεως καὶ ἐπιμορφώσεως τῶν κατηχητῶν διὰ τῶν συγχρόνων ἐφοδίων, θεωρητικῶν τε καὶ πρακτικῶν, εἶναι μεγάλη. Ἡ γνώσις τῶν συγχρόνων προβλημάτων τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας καὶ γενικώτερον τῶν διαφερόντων τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀπαραίτητος. Οὐχὶ σπανίως παρατηρεῖται ὅτι κατηχηταὶ λησμονοῦσιν ὅτι ἀπευθύνονται εἰς νέους τοῦ β' ἡμίσεως τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Διὸ καὶ ἀπαιτεῖται ἡ ἐπισήμανσις ὑπὸ τοῦ κατηχητοῦ τῶν διαφερόντων τοῦ μαθητοῦ καὶ δὴ τῶν προβλημάτων καὶ ἐρωτηματικῶν αὐτοῦ, ὥστε νὰ δυναθῆ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν γλῶσσάν του (ἐν τῇ εὐρείᾳ τῆς λέξεως ἐννοία) καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν ψυχὴν του. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται καὶ κατάλληλος καταρτισμὸς τῶν κατηχητῶν. Ἡδὴ ἡ παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος λειτουργοῦσα κατ' ἔτος Σχολὴ Κατηχητῶν προσφέρει πολλὰ καὶ παρέχει τὰ βασικὰ καὶ πολὺτιμα ἐφόδια εἰς τοὺς νέους κατηχητάς διὰ τὴν ἐπιτυχή ὑπ' αὐτῶν ἐνάσκησιν τοῦ κατηχητικοῦ λειτουργήματος, πολυτίμων ἐφοδίων παρεχομένων καὶ ὑπὸ τῶν κατηχητικῶν φροντιστηρίων καὶ σχολῶν τῶν διαφόρων χριστιανικῶν κινήσεων. Νομίζομεν ὅτι ἡ προσφορὰ εἰς τοὺς νέους κατηχητάς, ὡς καὶ εἰς τοὺς παλαιότερους, καὶ νέων συγχρόνων θεμάτων, ὡς εἶναι ἡ εἰσαγωγή εἰς τὸ ὀρθόδοξον οἰκουμενικὸν πνεῦμα μετὰ τῆς ἀπαραιτήτου πλέον ἀποβάσεως ἕνεκα τῶν διομολογιακῶν ἐπαφῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, γνώσεως τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποκλίσεων τῶν ἑτεροδόξων, εἶναι

ἀναγκαιοτάτη. Ἡ δυσκολία ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἔλλειψις ἐπαρκοῦς διαθέσιμου χρόνου. Καὶ διὰ μὲν τοὺς νέους κατηχητάς δὲν θὰ εἶναι ἴσως μεγάλη ἐπιβάρυνσις ἢ προσθήκη τριῶν ἕως τεσσάρων μαθημάτων ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θεμάτων εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς Κατηχητικῆς Σχολῆς. Διὰ τοὺς ἤδη ὅμως κατηχητάς βεβαρημένους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ πολλῶν προσωπικῶν ἐργασιῶν καὶ ἀσχολιῶν, τὰς ὁποίας ἡ σημερινὴ ἠϋξημένων ἀπαιτήσεων ζωὴ καθιστᾷ πολλαπλάς, ἡ δυσκολία εἶναι ἔτι μεγαλύτερα. Μὴ λησμονώμεν ὅτι διὰ τὸν κατηχητὴν ἡ κατηχητικὴ ἐργασία εἶναι πρόσθετος ἀπασχόλησις, διὰ τὴν ὅποιαν ἀφαιρεῖται συνήθως πολυτιμὸς χρόνος ἐκ τῶν ὡρῶν ἀναπαύσεως καὶ ψυχαγωγίας. Ἴσως εἰς τὰς κατὰ δέμηνον ἢ τρίμηνον ἀνωτέρω προτεινομένας κατὰ περιοχὰς συγκεντρώσεις τῶν κατηχητῶν θὰ ἠδύναντο νὰ γίνωνται καὶ εἰσηγήσεις ἐπὶ τῶν συγχρόνων γενικῶν θεμάτων τῶν ἐνδιαφερόντων τοὺς κατηχητάς, πλὴν τῶν ἐιδικῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν. Καλλίτερον ὅμως εἰς γενικὰς τινὰς ἀπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους συγκεντρώσεις τῶν κατηχητῶν ἢ κατηχητικὰ συνέδρια θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθῶσι τοιαῦτα θέματα.

Πάντως δὲν πρέπει νὰ παραθεωρῆται τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἀναφερομένη κατηχητικὴ ἐπιμόρφωσις ὡς καὶ ὁ καθόλου καταρτισμὸς τῶν κατηχητῶν, παρὰ τὴν χρησιμότητά καὶ ἀναγκαιοτήτητα αὐτῶν, οὐδόλως δύνανται νὰ βοηθήσωσι τὸν κατηχητὴν, ἂν δὲν συνοδεύωνται ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ κατηχητοῦ διὰ τὸ Κατηχητικόν, τῶν ἀπὸ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἀπορροέντων. Ἡ προσφορὰ τοῦ κατηχητοῦ εἶναι αὐθόρμητος ἐκδήλωσις τοῦ πληρώματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τοὺς κατηχητόπαιδας, ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν ἐν Χριστῷ διάπλασιν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν καὶ κατὰ βάσιν, παρὰ τοὺς ἐκάστοτε τρόπους καὶ τὰ μέσα προσφορᾶς, ἡ προσφορὰ εἶναι ἡ αὐτῆ, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ προσφερόμενος Χριστὸς εἶναι (χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας)¹⁴. Τοῦτων λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν εἶναι προφανές ὅτι οὐδόλως ἐνδείκνυται ἡ ὑπὸ τινων συνιστωμένη θέσπισις θέσεων ἐμμίσθων κατηχητῶν, ὥστε οὗτοι καὶ καταρτισμοῦ ἐιδικοῦ καὶ πολυμεροῦς νὰ τυγχάνωσι καὶ ἐπαρκῆ χρόνον διὰ τὸ κατηχητικὸν ἔργον νὰ διαθέτωσι. Δὲν παραγνωρίζομεν βεβαίως τὸ ὅτι ὁ καλὸς ἐμμισθὸς διδάσκαλος τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν δύναται πολλὰ νὰ προσφέρῃ¹⁵. Ὅταν δὲ κατορθωθῆ νὰ δημιουργηθῶσι τὰ «ἐνοριακὰ κέντρα νεότητος», ἴσως παραστῆ ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἐμμισθα πρόσωπα συνεργάται τοῦ κατηχητοῦ, τὰ ὁποῖα ὡς κυρίαν

14. Ἐβρ. 13, 8. Βλέπ. καὶ Ν. Ε. Μητσόπουλον, Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ κηρύγματος χθὲς καὶ σήμερον ἡ αὐτῆ, ἐν «Καινῇ Κτίσει» 44 (1967) 3094.

15. Ἄλλως τε ἂν παρεθεωροῦμεν τοῦτο, θὰ παρεθεωροῦμεν καὶ τὴν πολὺτιμον προσφορὰν τῶν ἐκπαιδευτικῶν, θεολόγων καὶ μὴ τῶν ἐπαξίως διδασκόντων τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἐν τε τῇ μέσει καὶ τῇ στοιχειώδει ἐκπαίδευσί, τοῦ ὁποίου τὴν ἀξίαν τῆς διδασκαλίας πλείστοι παιδαγωγοὶ ἔχουσιν ἐξάρει καὶ ὁποῖα διδασκαλία ἔχει ἀνάγκην περαιτέρω ἐνισχύσεως καὶ ἀπὸ πλευρᾶς διδασκομένης ὕλης καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ὡρῶν διδασκαλίας καὶ ἀπὸ πλευρᾶς διδασκόντος προσωπικοῦ.

έργασίαν των θά ἔχωσι τὴν εἰς τὰ κέντρα ταῦτα ἀπασχόλησιν. "Ὅμως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτη νομίζομεν ὅτι ὁ κυρίως κατηχητής δ' ἐν πρέπει νὰ εἶναι ἔμμισθος¹⁶. Εἶναι ψυχολογικῶς ἀναγκαιότατον τὸ ἐθελοντικὸν καὶ ἄμισθον τοῦ κατηχητοῦ τόσον διὰ τοὺς μαθητὰς ὅσον καὶ δι' αὐτὸν τὸν κατηχητήν. Καὶ εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἐξηκριβωμένον ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἐθελοντὴν ἄμισθον κατηχητήν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλὰ κατηχητικὰ διελύθησαν ἢ ἔστω παρήκμασαν, ὡς ἂν ἀνέλαβον αὐτὰ κατηχηταὶ ἐμμέσως μόνον ὑποχρεωθέντες πρὸς τοῦτο (λόγῳ παραμονῆς των εἰς θρησκευτικὰ οἰκοτροφεῖα κλπ.), χωρὶς νὰ ἔχωσιν οἱ ἴδιοι τὴν διάθεσιν καὶ κλίσιν καὶ κλήσιν διὰ τὴν κατηχητικὴν ἐργασίαν. Ὁ κατηχητής ὁ ὁποῖος, πτωχὸς ἴσως φοιτητῆς αὐτός, βιά διαθήσῃ μετὰ χαρῶς καὶ ἐκ περισσείας προσφοράς καρδίας τὸ δεκάδραχμον ἢ εἰκοσάδραχμον, τὸ ὁποῖον ἴσως μόνον αὐτὸ ἔχει διὰ τὴν ψυχαγωγίαν τῆς Κυριακῆς, ἂν μὴ τὸ ἐξοικονομῇ καὶ αὐτὸ ἀφαιρῶν ἐκ τῆς καθημερινῆς τροφῆς του, διὰ νὰ ἀγοράσῃ «εἰκονίτσες» διὰ τὰ «παιδιά του» τοῦ Κατηχητικοῦ¹⁷, ἔστω καὶ ἂν δὲν διαθέτῃ κατὰ πάντα ἐπαρκῆ μὲρψωσιν ἢ δὲν ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον διὰ τὴν κατηχητικὴν ἐργασίαν διαθέσιμον χρόνον, ἀναμφιβόλως θὰ προσφέρῃ πολὺ περισσότερα—καὶ ἢ μέχρι τοῦδε κατηχητικὴν πραγματικότητος πολλαχῶς ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο—παρὰ ὁ πλεόν ἐμπειρος καὶ ἄριστα κατηχητισμένος (ὅσον καὶ νὰ πιστεῦῃ εἰς τὸ λειτούργημα τῆς ἐργασίας του) ἐπαγγελματίας θεολόγος κατηχητής.

★

Ἄς ἔλθωμεν ὅμως, τέλος, καὶ εἰς τὸ τέταρτον πρὸς ἐπισήμανσιν, τὸ κατ' ἐξοχίαν σύγχρονον κατηχητικὸν πρόβλημα, τὸ πρόβλημα τῆς καλλιέργειας τοῦ ὀρθοδόξου οἰκουμενικοῦ πνεύματος καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν βασικῶν δογματικῶν τῆς πίστεως ἀληθειῶν, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὰς ἀντιστοίχους κακοδοξίας τῶν ἑτεροδόξων.

Ὡς γνωστὸν ζῶμεν εἰς ἐποχὴν στενῆς ἐπαφῆς καὶ

ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν διαφόρων λαῶν, καθημερινῶς δὲ προάγονται αἱ οἰκουμενικαὶ ἐπαφαὶ μεταξύ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν. Ἡ διομολογιακὴ αὕτη ἐπικοινωνία, οὐ μόνον ἐπιβεβλημένη οὕσα διὰ τὸν ὀφείλοντα νὰ παρέχῃ πρὸς πάντας μαρτυρίαν τῆς ἑαυτοῦ πίστεως ὀρθόδοξον, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦσα ἤδη πραγματικότητά μὴ δυναμένη νὰ ἀμφισβητηθῇ καὶ ὑπὸ τῶν πλεόν ἐπιφυλακτικῶν ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἐπιβάλλει τὴν κατάλληλον προπαρασκευὴν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ὀρθὴν τοποθέτησιν ἐντὸς αὐτῆς τῆς πραγματικότητος.

Καὶ ὅσον ἀπαραίτητον εἶναι νὰ ὑπάρξῃ ἡ κατάλληλος προετοιμασία τῶν θεολογικῶν δυνάμεων τῆς Ὀρθοδόξιας πρὸς ἐπιτυχή διεξαγωγὴν τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, τοσοῦτον ἀπαραίτητος τυγχάνει καὶ ἡ κατάλληλος προπαρασκευὴ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ καλλιέργεια παρ' αὐτῷ ὑγιούς ὀρθοδόξου οἰκουμενικοῦ πνεύματος. Παρὰ τὴν ἀλλοτρίαν δὲ πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος τοῦτου μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας προβάλλει καὶ ἡ ἀναγκαιότης, ὅπως ταῦτα γνωρίσωσι πλεόν λεπτομερῶς ἢ ἄλλοτε τὰ δόγματα τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ μάλιστα ἐν τοῖς σημείοις ἐκείνοις, ἐν οἷς ὑφίσταται ἀπόκλισις ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῶν ἑτεροδόξων καθὼς καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν πλάνας τῶν τελευταίων, ὅπως ἐπίσης συναισθανθῶσι τὴν σημασίαν τῆς ἀκριβείας τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων καὶ τὴν ἀνάγκην διακρατήσεως αὐτῶν ἀπαραχαράκτων. Ἀκριβῶς εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ ἔργον τῶν κατηχητῶν σήμερον εἶναι λεπτόν καὶ δυσχερές. Καλοῦνται οἱ κατηχηταὶ καὶ δὴ οἱ τῶν Ἀνωτέρων, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν Μέσων, μερικῶς δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Κατωτέρων, νὰ προσφέρωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς των τὸ ὑγιὲς ὀρθόδοξον οἰκουμενικὸν πνεῦμα καὶ νὰ γνωρίσωσιν εἰς τοὺς μεγαλυτέρους ἐξ αὐτῶν καὶ τὰς διαφορὰς τὰς χωριζούσας ἀφ' ἡμῶν τοὺς ἑτεροδόξους. Δὲν ἐπιτρέπεται ὁ κατηχητής νὰ ἐκφράζῃται περιφρονητικῶς διὰ τοὺς ἑτεροδόξους ἀδελφούς μας καὶ νὰ ὀμιλῇ περὶ αὐτῶν ὡς «μεμολυσμένων συγχρόνων αἰρετικῶν», ἀπὸ τῶν ὁποίων πρέπει μακρὰν νὰ ἴσταται ὁ ὀρθόδοξος, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ παραγνωρίζῃ τὰς διαφορὰς τὰς χωριζούσας τοὺς ἑτεροδόξους ἀφ' ἡμῶν λέγων π.χ.· «χριστιανοὶ εἶναι καὶ οἱ Καθολικοὶ καὶ Διαμαρτυρόμενοι· ἔχουμε βέβαια κάτι μικροδιαφορές, ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ ἔχει σημασία εἶναι νὰ ἀγαπᾶμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο· τὰ ἄλλα εἶναι δευτερεύοντα». Κυρίως δὲ πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμος ὁ κατηχητής νὰ παρέχῃ ὀρθὰς ἀπαντήσεις εἰς πᾶσαν σχετικὴν ἐρώτησιν, ἔστω καὶ πληροφορικῶς χαρακτῆρος περὶ τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοῖ ὁ σημερινὸς κατηχητής τί εἶναι Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, τί Παγκόσμιος Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ὁμοσπονδία, τί «Σύνδεσμος» κ.λ.π. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τῶν συγχρόνων μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν οἰκουμενικῶν γεγονότων (συναντήσεις Πάπα καὶ Πατριάρχου, ἄριστοι ἀναθεμάτων, οἰκουμενικὰ συνέδρια, δηλώσεις οἰκουμενικοῦ χαρακτῆρος κ.λ.π.), τὰ ὁποῖα εὐρέως ἀναγγέλλονται καὶ σχολιάζονται εἰς τὰς καθημερινὰς ἐφημερίδας, πολλὰ σχετικὰ

16. Ἐνταῦθα δεῖν νὰ διευκρινισθῇ ὅτι δὲν ἀποκλείομεν τὴν ὑπὸ γενικώτερον ἐκκλησιαστικὸν ἔργον ἐπιτελούντων ἔμμισθων λαϊκῶν θεολόγων παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐργαζομένων, ὡς ἄλλως τε καὶ κληρικῶν καταλλήλων, ἀνάληψιν κατηχητικοῦ ἔργου. Ἡ διακόνισσα π.χ. ἢ ὁ λαϊκὸς θεολόγος ὁ ἐργαζόμενος παρὰ τινι μητροπόλει ἢ ἐνορίᾳ ὡς βοηθὸς καὶ συνεργάτης τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐρέως εἰς εὐρὺ πεδίου ποιμαντικῆς δραστηριότητος ἀσφαλῶς δικαιοῦται ἢ μάλλον ἔχει καὶ ἱεράν ὑποχρέωσιν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἄλης ἐργασίας του νὰ ἐργασθῇ καὶ εἰς τὸν κατηχητικὸν τομέα. Ἐκεῖνο ὅπερ νομίζομεν, καὶ τοῦτο βάζει διδαγμάτων εἰκοσαετοῦς του κατηχητικῆς πείρας, ὅτι πρέπει ἀπολύτως νὰ ἀποκλεισθῇ εἶναι ἡ θέσπισις θέσεων ἔμμισθων κατηχητῶν, ὅπερ καὶ ἐν τῷ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἔθρου μνημονευθέντι Γ' Πανελληνίῳ Θεολογικῷ Συνεδρίῳ εἶχε προταθῆ καὶ ὑπὸ τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Ἀδιορίστων Θεολόγων εἶχεν ἐγγράφως ζητηθῆ, ὡς ἐν τῶν μέσων πρὸς λύσιν τοῦ χρονίζοντος καὶ ριζικῆς ἀντιμετωπίσεως χρήζοντος προβλήματος τῶν ἀδιορίστων θεολόγων.

17. Τοῦτο οὐδῶλος βεβαίως σημαίνει ὅτι δὲν θὰ πρέπῃ οἱ Ἱεροὶ Ναοὶ νὰ παρέχωσιν αὐτοὶ δωρεὰν καὶ τὰς εἰκόνας καὶ τὰ βιβλία καὶ τὰ περιοδικὰ καὶ ἄλλα ἀπαραίτητα ἐφόδια διὰ τὸ Κατηχητικόν, πράγμα τὸ ὁποῖον, σημειωθῆτω ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ὀλίγοι μόνον Ἱεροὶ Ναοὶ πράττουσι.

ερωτήματα υποβάλλονται υπό τῶν μαθητῶν εἰς τοὺς κατηχητάς.

Εἰς εἰσέτι λόγος ἐπιβάλλων τὴν προσφορὰν εἰς τοὺς μαθητάς τῶν Κατηχητικῶν τοῦ ὑγιοῦς οἰκουμηνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ τὸ ὅτι ἐξ αὐτῶν προέρχονται συνήθως καὶ τὰ στελέχη τῶν διαφόρων χριστιανικῶν φοιτητικῶν κινήσεων καὶ γενικώτερον οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ σπουδασταί, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουσιν εἰς διαχριστιανικὰ συναντήσεις καὶ παγκόσμια σπουδαστικὰ συνέδρια διομολογιακοῦ χαρακτῆρος καὶ διεθνεῖς κατασκοπώσεις, ὡς αἱ Κατασκοπώσεις Ἐργασίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τὰ συνέδρια τοῦ Τμήματος Νεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς Παγκοσμίου Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ὁμοσπονδίας, ἐνθα ἀκριβῶς καλεῖται ἡ ὀρθόδοξος νεολαία νὰ παρέχη ὀρθὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως αὐτῆς¹⁸. Προσέτι δὲ ὄχι μόνον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ὀρθὴ μαρτυρία τῆς πίστεως, ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ καταστῇ αἰσθητότερα καὶ οὐσιαστικώτερα ἡ παρουσία τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Ἐκκλησιῶν καὶ ἀποτελεσματικώτερα ἡ μαρτυρία αὐτῆς εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας καὶ ἐκδηλώσεις αὐτοῦ¹⁹, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπιβάλλεται καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας εἰς τὰ διεθνή συνέδρια καὶ τοὺς διαχριστιανικοὺς ὀργανισμοὺς νὰ εἶναι πλέον οὐσιαστικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ καὶ ρυθμιστικὴ, ὅσον ἔνεστι, τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν²⁰.

Γενικώτερον, τέλος, διὰ τῶν Κατηχητικῶν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσέλθῃ τὸ γήσιον οἰκουμηνικὸν πνεῦμα εἰς τὰς οἰκογενεῖας, τὰ μέλη τῶν ὁποίων κατηχηταὶ καὶ μαθηταὶ τῶν Κατηχητικῶν ἀσφαλῶς θὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῶν οἰκειῶν τῶν συντελοῦντες οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ τὰ μέγιστα εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ γενικωτέρου ἐκκλησιαστικοῦ ἐπὶ τοῦ προκειμένου φρονήματος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

18. Εἶναι λίαν θλιβερὸν τὸ γεγονός νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὰς διομολογιακὰς αὐτὰς ἐκδηλώσεις οὐ μόνον δογματικῶς ἀκατάριστοι νέοι, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἀδιάφοροι περὶ τὴν πίστιν, μὴ δυνάμενοι νὰ δώσωσι λόγον περὶ τῆς πίστεως αὐτῶν εἰς τοὺς ζητοῦντας καὶ διψῶντας πολλὰκις νὰ γνωρίσωσι τὴν Ὁρθοδόξιαν ἑτεροδόξους καὶ ὑφιστάμενοι οὐχὶ σπανίως ἑτεροδόξους ἐπιδράσεις λόγῳ τῆς ὑπὸ τῶν τελευταίων κατοχῆς συνήθως τῆς Βιβλίου πεπλανημένης βεβαίως ἐρμηνευομένης. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναγκάζομεθα νὰ θεωρῶμεν προτιμωτέραν τὴν μὴ συμμετοχὴν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας εἰς τοιαύτας διαχριστιανικὰς ἐκδηλώσεις, ἂν καὶ πολλαχῶς εἶναι ἀναγκαῖα ἡ παρουσία τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας εἰς αὐτά, παρὰ τὴν ἀντιπροσώπευσιν ὑπὸ ἀκαταλλήλων προσώπων μὴ ἔχόντων τὸν ἀπαιτούμενον καταρτισμὸν καὶ βεβαίως καὶ χριστιανικὴν ζωὴν. Βλέπ. σχετικῶς καὶ Ν. Ε. Μήτσουλοῦ, Ἐν γνώσει τῆς Ὁρθοδοξίας αἱ οἰκουμηνικαὶ ἐπαφαί, ἐν «Καινῇ Κτίσει» 42 (1965) 2886.

19. Ἰω. Καρμίρη, Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς Κρήτην, ἐν Ἐλευθερῷ Κόσμῳ τῆς 15.8.1967 σ. 2.

20. Ἡ πρόσφατος ἐκλογή ὡς Ἀναπληρωτοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν τοῦ Ἑλλήνου Ὁρθοδόξου Καθηγητοῦ Νικολάου Νησιώτου πιστεύομεν ὅτι θὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν πλέον ἐνεργὸν καὶ καρποφόρον μαρτυρίαν τῆς Ὁρθοδοξίας τόσο ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Ἐκκλησιῶν ὅσον καὶ ἐν τῇ καθόλου συγχρόνῳ Οἰκουμηνικῇ Κινήσει.

Διὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω κρίνομεν ἀναγκαιότατον τὸν καταρτισμὸν τῶν κατηχητῶν εἰς τὰ βασικὰ τοῦλάχιστον δόγματα τῆς πίστεως, ὡς ἐλέχθη, καὶ δὴ τὰ ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων μεταποιηθέντα ὡς καὶ τὰς πλάνας τῶν σὺν τῇ ἀναιρέσει αὐτῶν²¹ καὶ τὴν γνωριμίαν τῆς Οἰκουμηνικῆς Κινήσεως καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς πρωτεύουσας θέσεως τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας²².

★

Συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω διὰ πλειόνων λεχθέντα ἐπὶ συγχρόνων κατηχητικῶν προβλημάτων ἐπισημαίνομεν καὶ αὐθις ὡς ἀπολύτως ἀπαραίτητα καὶ δυνάμενα νὰ ἐπιτελεσθῶσι διὰ τὴν πρόβδον τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου τὰ κάτωθι, οὐδόλως παραγνωριζομένης τῆς ὑπάρξεως καὶ ἄλλων ἐξ ἴσου, ἴσως δὲ καὶ περισσώτερον, σημαντικῶν συγχρόνων κατηχητικῶν προβλημάτων, ὡς ἤδη ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἐσημειώσαμεν.

1. Συνεργασία κατηχητῶν μετὰ τῶν οἰκειῶν ἐφημερίων καὶ τῶν κατηχητῶν πρὸς ἀλλήλους. Σύγκλησις ὑπὸ τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας πρὸς τοῦτο καὶ πρὸς συνεξέτασιν καὶ ἀντιμετώπισιν διαφόρων προκυπτόντων προβλημάτων ἀνὰ δίμηνον ἢ τρίμηνον συγκεντρώσεων ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῶν κατηχητῶν κατὰ περιοχάς· ἀναγκαῖαι αἱ μικραὶ εἰσηγήσεις καὶ ἡ ἐλευθέρη συνεξέτασις τῶν θεμάτων ὑφ' ὅλων τῶν κατηχητῶν. Εἰδικαὶ συστάσεις τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς (καὶ τῶν κατὰ τόπους Μητροπόλεων) πρὸς τοὺς ἐφημερίους διὰ τὴν πατρικὴν συμπεριφορὰν αὐτῶν πρὸς τοὺς κατηχητάς καὶ διευκόλυνσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου αὐτῶν. Ἐγγραφή εἰς τὰ Κατηχητικά μόνον τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐνορίαν (ἢ καὶ τὰς μὴ ἐχούσας τυχὸν Κατηχητικά πλησιεστέρας) μαθητῶν.

2. Δημιουργία εἰδικῆς αἰθούσης παρὰ ἢ ὑπὸ ἑκαστον Ἱερόν Ναὸν διὰ τὰ Κατηχητικά διαμορφουμένης καὶ πλουτιζομένης καταλλήλως διὰ τὴν ψυχαγωγίαν τῶν μαθητῶν. (Βιβλιοθήκη, πίκν—πόγκ, σκάκι κ.λ.π.). Διάθεσις ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰ Κατηχητικά ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας καὶ ψυχαγωγίας ὑπὸ τῆς παρὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Διευθύνσεως Κατηχητικῶν Σχολείων (Κινηματογραφικῆς μηχανῆς, μαγνητοφῶνων, πίκ—ἄπ, ταινιῶν κ.λ.π.)²³.

3. Κατάλληλος μόρφωσις τῶν ὑποψηφίων κατηχητῶν καὶ ἐπιμόρφωσις τῶν ἤδη κατηχητῶν ἀνευ

21. Περιττὸν ἴσως νὰ διευκρινίσωμεν ὅτι δι' ὅσων ἐνταῦθα λέγομεν, οὐδόλως συνιστῶμεν νὰ γίνωσιν οἱ κατηχηταὶ δογματικοσυμβολικοὶ θεολόγοι, ὅπερ ἄλλως τε ἐν τῶν πραγμάτων ἀνεφικτὸν διὰ τοὺς διάφορον τῆς Θεολογίας ἐπιστήμην ἀσκούντας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατηχητάς.

22. Σημειωτέον ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ τήρησις ἐνιαίας γραμμῆς ὅλων τῶν κατηχητῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Οἰκουμηνικῆς Κινήσεως, διδομένης ὑπευθύνου κατευθύνσεως ὑπὸ τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας, ἄλλως ὑπάρχει φόβος ἀντὶ καλοῦ νὰ γίνῃ κακὸν εἰς τὸ Κατηχητικόν. ἀναπτυσσομένων νέων λόγων, καὶ δι' αὐτὴν τὴν πίστιν τῶν κατηχητοπαίδων ἐπικινδύνων, διαμάχης μεταξὺ αὐτῶν.

23. Εὑρίσκειτο ὑπὸ ἐκτύπωσιν τὸ παρὸν ἄρθρον, ὅτε ἐπληροπορήθημεν ὅτι ἤδη ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νικαίας ἔχει προβῆ εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας διὰ τὴν δημιουργίαν εἰδικῶν αἰθουσῶν διὰ τὰ Κατηχητικά παρὰ τοῖς ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Μητροπόλεως.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Σημαντικός σταθμός.

Ἡ πρόσφατος περιοδεία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου εἰς τὰς ἀκριτικές περιοχὰς τῆς Β. Ἑλλάδος ἀποτελεῖ σημαντικὸν σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ περιοδεία αὕτη, ἣτις ἐγένετο ἀμέσως μετὰ τὴν εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας ἀποστολὴν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου πολλῶν ἱερέων, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ συσφιγχθοῦν ἔτι περισσότερον οἱ δεσμοὶ τῶν παραμεθωρίων πληθυσμῶν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Προκαθημένου τῆς παρουσιάσθη εἰς αὐτοὺς ὡς φιλόστοργος μήτηρ, περιθάλλουσα αὐτοὺς ὡς «ἡ ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς» (Ματθ. κγ', 37),

Ἡ ἐπαφὴ τοῦ Μακαριωτάτου μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν καὶ τοῦ ἱ. κλήρου τῆς Βορείου Ἑλλάδος· ἡ συνεργασία του μετὰ τῶν τοπικῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν· αἱ συνομιλίαι του μετὰ τῶν προϋσταμένων τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν προεδρείων τῶν διαφόρων σωματείων καὶ ὀργανώσεων· ἡ ἄμεσος ἐπικοινωνία του μετὰ τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος, ὅπερ πανταχοῦ ἐν πανδήμῳ συναγερωῖ ἠτοιμάζεν εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας μας συγκινητικὴν καὶ ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν· αἱ ἐπισκέψεις του εἰς ὄφρανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα ἰδρύματα· οἱ ὑπ' αὐ-

μεγάλῃς χρονικῆς ἀπασχολήσεως αὐτῶν, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν συγχρόνων ἀπασχολούντων τοὺς παῖδας καὶ τοὺς ἐφήβους προβλημάτων τόσον διὰ τοῦ πλουτισμοῦ τῶν μαθημάτων τῆς παρὰ τῆ Ἀποστολικῆς Διακονίας Σχολῆς Κατηχητῶν ὅσον καὶ δι' ἐιδικῶν εἰσηγήσεων εἰς τὰς προτεινομένας διμηνιαίας ἢ τριμηνιαίας συγκεντρώσεις τῶν κατηχητῶν ἢ τὰς γενικὰς συγκεντρώσεις καὶ συνέδρια τῶν κατηχητῶν, καὶ διακράτησις τοῦ θεσμοῦ τοῦ κατηχητοῦ ὡς λειτουργήματος ἐθελοντικῶς καὶ ἀμισθῶς προσφερομένου, προϊόντος πληρώματος καρδίας καὶ ἐν Χριστῷ ἀγάπης πρὸς τὰ παιδιά, ἀποκλειομένης καὶ πάσης σκέψεως ἀκόμη περὶ θεσπίσεως θέσεως ἐμμίσθων κατηχητῶν.

4. Καταρτισμὸς τῶν κατηχητῶν ὡς πρὸς τὰ βασικὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ ἐκεῖνα, ἀφ' ὧν ὑψίσταται ἀπόκλισις τῶν ἑτεροδόξων, ὡς καὶ ὡς πρὸς τὰς πλάνας αὐτῶν μετὰ τῆς ἀναιρέσεως τούτων, καὶ συνειδητοποιήσις παρὰ τῶν κατηχητῶν τῆς σημασίας τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνάγκης διατηρήσεως αὐτῶν ἀπαρχαράκτων καὶ, τέλος, γνωριμία τῆς συγχρόνου Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τῆς πρωτοπόρου θέσεως ἐν αὐτῇ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς προαγωγὴν μετὰ τῶν κατηχητοπαίδων τοῦ ὑγιοῦς ὀρθοδόξου οἰκουμενικοῦ πνεύματος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΥΘ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

τοῦ ἀπευθυνόμενοι ἐγκάρδιοι λόγοι πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτας καὶ τοὺς φρουροὺς τῶν συνόρων, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν τὸ ὅτι «εἰς τὰ μετόπισθεν κοιμώμεθα ἡσυχῶ καὶ ἀσφαλεῖς» ἢ εἰς αὐτοὺς καὶ πολλοὺς ἄλλους διανομὴ ἀναμνηστικῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος καὶ τοῦ Χριστοῦ—πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα πτυχὰ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς περιοδείας συνετέλεσαν, ὥστε νὰ σφουρηλατηθοῦν νέοι δεσμοὶ ἀγάπης μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ Ἕθνος.

Ὡς ἐσημείωσεν ἐπιτυχῶς ἐφημερίς τῶν Σερρών, «ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας, εἰς μίαν ἄροηκτον ἠθικὴν ἐνότητα καὶ ταυτότητα σκοπῶν καὶ ἰδεῶν, περιώδευσαν, πρωτοβαδίζοντες τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἑλλαδικῆς Ὀρθοδοξίας..., περιερχόμενοι ἀκριτικούς οἰκισμοὺς λησμονημένους ἀπὸ δεκαετιῶν..., προκαλοῦντες τὴν πάνδημον συνάθροισιν, τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν καὶ, ἐπὶ τέλος, τὴν βλάστησιν ἐλπίδων τῶν θαυμασίων αὐτῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῆς ἀκριτικῆς Ἑλλάδος».

Νέος ἄνεμος.

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ Μακαριωτάτου, ὅστις «ἐβάδισε τὰς ἀτραποὺς τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Σμόλικα», δεόν νὰ ἐμπνέη πάντα Ἑλληνα κληρικόν. Ὁρθῶς σχετικῶς σημειοῖ ὁ συντάκτης τοῦ «Ἐλευθέρου Κόσμου» τὰ ἐξῆς: «Ὅτι ἓνας νέος ἄνεμος ἤρχισε νὰ πνέη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἀναταράσῃ τὸ τέλμα τῆς νοθρότητος καὶ τῆς ρουτίνας, τὸ αἰσθανόμεθα διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ γραφεῖα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ νὰ ἀποδοθῆ εἰς μίαν κοπιώδη πολυήμερον περιοδείαν εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα ἐρχόμενος εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοὺς ἀκριτικούς πληθυσμούς. Μετὰ τὸ προσωπικόν του παράδειγμα, ὁ Προκαθημένος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὑπενημίξει ἔτσι εἰς τὸν Κλήρον, ὅτι ἀποστολὴ του εἶναι νὰ μοχθῆ, νὰ μὴ ἀποφεύγῃ τὸν κόπον καὶ τὴν θυσίαν, νὰ πηγαίῃ πρὸς τὸν λαόν, νὰ τὸν ἐμπνέη καὶ νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ».

Ἐκ τῶν συνόρων θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίζῃ.

Τὰ εἰς τὰς δύο προηγουμένας παρατηρήσεις σημειωθέντα γίνονται πλέον εὐχάριστα καὶ ἐλπιδοφόρα, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ διὰ τὰς ἀκριτικές περιοχὰς ἐνδιαφέρον δὲν θὰ περιορισθῆ εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀλλὰ θὰ γενικευθῆ τῇ μερίμνῃ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπεκτεινόμενον καὶ εἰς ἄλλους τομεῖς. Ὡς ὀρθῶς ἐσημειώθη, ἐκ τῶν συνόρων θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίζῃ πᾶσα ἀνορθωτικὴ, ἀναγεννητικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ προσπάθεια (λ.χ. διὰ τὸν φωτισμόν, τὴν ὑδρευσιν, τὴν ὁδοποιίαν, τὴν παιδείαν, τὴν ψυχγωγίαν, τὰ ἐξωραϊστικά ἔργα κ.λπ.).

Ὡς ἐτόνισεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὸ μῆνυμά του πρὸς τὸν Βορειοελλαδικὸν λαόν, οἱ παραμεθόριοι τόποι «ἔχουν καθαγιασθῆ μετ' τὸ τίμιον αἷμα ὄλων τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος». Ὅθεν ἐμπρόκτως δεόν νὰ ἐκδηλώμεν τὴν ἐγγνωμοσύνην μας «πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν, οἱ ὁποῖοι τὴν μὲν ἡμέραν ποτίζουν τὴν γῆν μετ' τὸν τίμιον ἰδρωτὰ των, τὴν δὲ νύκτα ἀργυροῦν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος».

Μόνον ὁ Θεὸς γνωρίζει.

Ὁ διορθωτὴς τοῦ «Ρωμαίου Παρατηρητοῦ», ἡμερησίου δημοσιογραφικοῦ ὄργανου τοῦ Βατικανοῦ, ἀσχοληθεὶς προσφάτως εἰς ὀλόκληρον σελίδα περὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνάντησιν τοῦ Πάπα Παύλου Στ' καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, μετ' εὐκρινείας ὑπεγράμμισεν, ὅτι «ὁ σκοπὸς τῆς ἐνότητος δὲν φαίνεται εἰσέτι ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ λίαν συντόμως, σήμερον, καὶ ἀπομένει μυστήριον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μόνος, ὅστις γνωρίζει τὸν χρόνον πραγματοποιήσεώς του. Παρὰ ταῦτα, αἱ προσπάθειαι τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν ἱεραρχῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ ἡ ἐδράβεια τῶν πιστῶν δεόν νὰ κατατείνου ἀδιαλείπτως πρὸς τὴν ἐνότητα ταύτην».

Οἱ εὐστοχοὶ οὗτοι λόγοι εἶναι νέα ἀπόδειξις τῆς οὐτοπιστικῆς ἀφελείας ἐκεῖνων, οἵτινες νομίζουν, ὅτι ἐπίκειται ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν. Μόνον ὁ Θεὸς γνωρίζει πότε ὁ διάλογος τῆς ἀγάπης θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἄρσιν τῶν ἐπιπροσθούτων ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα ἐπιβραδύνουν τὴν ἔνωσιν ταύτην.

Ἄρσενιος ὁ Πάριος.

Μετὰ χαρᾶς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἐπληροφορήθη τὴν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ἱ. Συνόδου ἀγιοποίησιν τοῦ ἐκμηθήσαντος εἰς Κόρινθον τὸ 1877 ἱερομονάχου ἐκ Πάρου Ἄρσενίου, κατόπιν τῆς ἐμπεριστατωμένης σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Παροναζίας κ. Ἐπιφανίου. Οὕτως ἐφεξῆς ὁ μέγας ἀσκητὴς καὶ κελλιότης, ὅστις ἐχρημάτισεν ἐξαιρετος διάκονος τῆς Χάριτος, θὰ συναριθμηταί τοῖς ὁσίοις καὶ τοῖς ἁγίοις, τιμώμενος παρὰ τῶν πιστῶν καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραίρόμενος τῇ 18ῃ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, ἐν ᾗ ὁσίως τὸν μετὰ σώματος βίον ἑτερομάτισεν.

Ὅτω καὶ ὁ Ἄρσενιος ὁ Πάριος θὰ πιστοποιῆ, ὅτι ἡ ἀγιότης δὲν εἶναι προνόμιον τῶν παρωχημένων μόνον ἐποχῶν, ἀλλ' εἰς τὸ διηκεκὸς θὰ προβάλλῃ ὡς τὸ ἄνθος καὶ ὁ καρπὸς τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Ἐν παντὶ τόπω καὶ ἐν πάσῃ ἐποχῇ ἐπῆρξαν καὶ θὰ ὑπάρχουν οἱ ἐκλεκτοί, ἐν οἷς ὁ Θεὸς ἠεδόκησε καὶ θὰ εὐδοκῆ.

Ἡ ἐν Αὐστρίᾳ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία.

Καθ' ἃ ἐργάφη εἰς τὸν Τόπον, τὸν παρελθόντα Ἰούλιον, κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστρίας κ. Χρυσστόμου, ἡ ἐν Αὐστρίᾳ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐστρια-

κοῦ κράτους ὡς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου καὶ θεωρεῖται πλέον ἰσοτίμος πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Προτεσταντῶν. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἰσοτιμίας ταύτης εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας ἐξάρσεως, διότι ἐναντι τῶν ἑκατομμυρίων τῶν ἐν Αὐστρίᾳ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Προτεσταντῶν, οἱ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ Ὀρθόδοξοι ἀνέρχονται εἰς 15 χιλιάδας. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ σχετικὸς νόμος ἐνεκρίθη παμψηφεί ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ Κοινοβουλίου.

Ὅθεν θερμαὶ εὐχαριστίαι ὀφείλονται πρὸς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν διὰ τὴν τιμητικὴν αὐτὴν νομοθετικὴν πράξιν, ἡ ὁποία προσδίδει κύρος καὶ γόητρον εἰς τὴν ἐν Αὐστρίᾳ Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ τιμὴ αὐτὴ ἀντανακλᾷ τόσον εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅσον καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ Κράτος.

Ὁ σωφρονιστικὸς κώδιξ.

Ἄξιος ἰδιαίτερας ἐξάρσεως εἶναι ὁ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ἐκδοθεὶς καὶ δημοσιευθεὶς ἀναγκαστικὸς νόμος περὶ τοῦ σωφρονιστικοῦ κώδικος. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, πρὸς λεπτοτέραν ἐξατομίκευσιν τῆς μεταχειρίσεως, κατατάσσονται οἱ κρατούμενοι κατὰ δικοὺς εἰς σωφρονιστικὰς κατηγορίας, συμφώνως πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐγκληματολογίας. Διαροθμίζεται σωφρονιστικὸν σύστημα διαβίωσης, ὥστε ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ καταδίκου εἰς τὸ σωφρονιστήριον νὰ προπαρασκευάζεται διὰ παρατηρήσεως ἐνδελεχοῦς ἡ βαθμιαία μετάβασις αὐτοῦ ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην φάσιν, ἥτοι ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς μονώσεως εἰς τὴν ἐν κοινῷ διαβίωσιν, τὴν ἐν ἡμελευθερίᾳ καὶ τὴν ὑφ' ὄρον ἀπόλωσιν.

Ἄξιόπαινοι ἰδιαίτερος εἶναι αἱ πνευματικαὶ κατευθύνσεις τοῦ σωφρονιστικοῦ κώδικος, ὅστις, πρὸς τοῖς ἄλλοις, προβλέπει τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς βιβλιοθήκης τῶν σωφρονιστηρίων, τὴν διευκόλυνσιν τῆς εἰς αὐτὰ ἐπισκέψεως ἀτόμων ἠθικῆς περιοπῆς, παρὰ τῶν ὁποίων προσδοκᾶται ἀγαθοποιὸς ἐπὶ τῶν κρατούμενων ἐπίδρασις, τὴν προστασίαν αὐτῶν καὶ τὴν μετασωφρονιστικὴν ὑπερ' αὐτῶν μέριμναν κ.λπ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ σωφρονιστικὸν ἔργον εἰς πλείστους τομεῖς δύναται νὰ δεχθῆ τὴν ἐνεργητικὴν ἐπίδρασιν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διακονισσῶν καὶ κοινωνικῶν λειτουργῶν.

Διὰ τὴν Μονὴν Ἀρκαδίου.

Ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἱστορικῆς μονῆς Ἀρκαδίου Κορήτης ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὸ πανελλήνιον ἔκκλησις διὰ τὴν συγκρότησιν βιβλιοθήκης ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ θὰ εὖρη τὴν δέουσαν ἀπήχησιν καὶ ἀνταπόκρισιν. Ὡς τονίζεται ἐν τῇ ἐκκλήσει ταύτῃ, «δὲν εἶναι θεμιτὸν νὰ στερεῖται τὸ μεγαλάνυμον μοναστήρι μίᾳς βιβλιοθήκης, ἡ ὁποία θὰ ἐξυψηρετῆ ὄχι μόνον τὴν μοναχικὴν κοινότητα, τὴν ζωντανὴν δηλαδὴ συνέχειαν τῶν δοξασμένων ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας,

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Ἀνακοινωθέντα

Κατὰ τὴν σημερινὴν συνεδριὰν τῆς Ἱεράς Συνόδου ἡσχολήθη μὲ θέματα τρεχούσης φύσεως, ἐγένετο δὲ καὶ μικρὸν καὶ μέγα Μήνυμα τοῦ ἐψηφισμένου Βοηθοῦ Ἐπισκόπου Βρεσθένης κ. Δημητρίου, ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως ἡ χειροτονία αὐτοῦ τελεσθῆ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν 17ην τρέχοντος, ἐν τῷ ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ.

Ἀπεφασίσθη τέλος, ὅπως ἡ Ἱερά Σύνοδος, συνεργομένη αὔριον ἐκτάκτως, ἀσχοληθῆ μὲ τὸ θέμα τῆς αυτοκηρυχθείσης ἀντικανονικῆς Ἀυτοκεφάλου τῆς καλουμένης Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀθήνησι τῆ 12η Σεπτεμβρίου 1967

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱεράς Συνόδου

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελοῦσα ἐκτάκτως σήμερον, τῆ 13η Σεπτεμβρίου 1967, μετὰ βαθυτάτης θλίψεως ἐπληροφορήθη δι' ἐπισήμου Γράμματος τῆς ἀδελφῆς καὶ ὁμόρου Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας τὸ ἐμπερίστατον Αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν ἔρριπεν ἡ ἀντικανονικὴ καὶ ἀφιλάδελφος ἐνέργεια τῆς λεγομένης Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία αὐτοβούλως καὶ χωρὶς νὰ συντρέχουν αἱ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων διαγραφόμεναι καὶ ἐκ τῆς κανονικῆς τάξεως προκύπτουσαι προϋποθέσεις, αὐτοανεκηρύχθη εἰς Ἀυτοκέφαλον.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ ἀποσχισθέντος τμήματος τῆς Ὁρθόδοξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρῶτον μὲν πρὸς τὸν 17ον Κανόνα τῆς 4ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν ὁποῖον ὄχι μόνον ἐπεκύρωσεν, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν αὐτολεξεῖ ἐπανελάβην ἡ 6η Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ὁ Κανὼν οὗτος ὀρίζει τὰ ἑξῆς: «Τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τάξις ἀκολουθεῖται». Δηλαδή, ἡ μορφή τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ σχήματα διοικήσεως, πρέπει νὰ ἀκολουθῆ τὴν μορφήν, τὴν ὁποῖαν προσλαμβάνει ἡ πολιτειακὴ διάρθρωσις. Ἐπομένως, ὡς πρώτη προϋπόθεσις διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Ἀυτοκεφάλου τῆς αὐτοκαλουμένης Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε προηγηθῆ ἡ ἀπόσπασις τῆς περιοχῆς τῆς ἀπὸ τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας καὶ ἡ δημιουργία νέου, τελείως ἀποκεχωρισμένου καὶ ἀνεξαρτήτου Κράτους. Ἀλλὰ τοιοῦτον

ἀλλὰ καὶ τὰς χιλιάδας τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ προσκνητητῶν».

Δι' αὐτὸ «ὡς ἀποστείλῃ ὁ κάθε πνευματικὸς ἄνθρωπος βιβλία, βέβαιος ὡν ὅτι προσφέρει σημαντικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάψωσιν τῆς ἱεράς μονῆς. Τὸ Ἀρχάδι ἀνίγει εἰς τὸ ἔθνος καὶ εἶναι χρέος τῶν Πανελλήνων νὰ τὸ διατηρήσουν ζωντανὸν εἰς τὴν θέσιν, ποὺ τὸ προώρισεν ἡ Ἱστορία».

ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοτελὲς Κράτος οὔτε ὑπῆρχεν, οὔτε καὶ ὑφίσταται.

Δεύτερον, ἡ αὐτόβουλος καὶ αὐθαίρετος ἀνακήρυξις τοῦ αὐτοκεφάλου ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν καὶ πρὸς τὸν βον Κανόνα τῆς 1ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὸν 19ον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀπόφασιν περὶ σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τὴν ἀναθέτουν εἰς τὴν πλειοψηφίαν τῶν Ἱεραρχῶν. Ἐν προκειμένῳ δέ, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία, τὴν 24ην Μαΐου ἐ.ξ. ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας Τῆς, ὄχι μόνον δὲν ἐνέκρινεν, ἀλλὰ τουναντίον ρητῶς ἀπέρριψε τὴν ἀπὸ 3 Δεκ/βρίου παρελθόντος ἔτους αἴτησιν τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἀνακηρύξεως αὐτῆς ὡς αὐτοκεφάλου καὶ τὴν ἠπέιλησεν, ὅτι ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποῖαν ἤθελε παρὰ ταῦτα ἀνακηρύξει αὐτὴ ἑαυτὴν ἀνεξάρτητον, θὰ θεωρηθῆ σχισματικὴ.

Τρίτον, ἡ αὐθαίρετος ἀρπαγὴ τοῦ αὐτοκεφάλου ἀντίκειται πρὸς τὸν 34ον Κανόνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τὸν 9ον Κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου. Συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν τούτων Κανόνων ὀριζόμενα, «τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστον Ἐθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης». Δηλαδή, ὀρίζεται, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς περιφερείας ἐκάστον Ἐθνους πρέπει νὰ ἀναγνωρίζωσι τὸν Προκαθημένον τῶν καὶ νὰ τὸν θεωροῦν ὡς κεφαλὴν (τῆς Ἐκκλησίας τῶν), νὰ μὴ πράττουν δὲ τὸ παραμικρὸν, χωρὶς τὴν γνώμην ἐκείνου. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ἐκ τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς 24ης Μαΐου 1967 βλέπομεν, ὅτι ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Σερβίας ἦτο σύμφηρος μὲ τὴν πλειοψηφίαν καὶ συνεπῶς διὰ τὴν περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου ἀπόφασιν, ἤγουν διὰ ζήτημα ὄχι «παραμικρὸν», ἀλλὰ σπουδαιότατον. Ὑπὸ τῶν ἀνακηρυξάντων τὸ αὐτοκέφαλον ὄχι μόνον δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ γνώμη τοῦ Προκαθημένου τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἦτο εἰς αὐτοὺς γνωστὴ ὡς ἀντικρυσ ἀντίθετος πρὸς τὰ τεκταινόμενα.

Τέλος τέταρτον, ἡ ὡς ἀνωτέρω ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου ἀντίκειται καὶ πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον τοῦ 1879, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς Ἀυτοκέφαλος. Ὁ Τόμος οὗτος ὥρισε: «Τὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Διοίκησιν ἀφορῶντα ἀνακρίνεσθαι καὶ διαλύεσθαι καὶ καθορίζεσθαι ἀπολύτως ὑπ' αὐτοῦ (ἦτοι τοῦ Πατριάρχου) τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἁγίας συνόδου». Ἦγουν, «τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν (τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας) πρέπει νὰ διακριβῶνται καὶ ἐπιλύονται καὶ καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Προκαθημένου Αὐτῆς καὶ ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὸν Ἁγίας Συνόδου».

Διὰ πάντα ταῦτα καὶ ἐπὶ πλέον καὶ διὰ πάντας τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖται ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 44 καὶ ἀπὸ 24-5-1967 Πρακτικὸν αὐτῆς, δι' ἀντιγράφου τοῦ ὁποίου μᾶς ἐφωδίασεν, ἦτοι διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκoῦς ἀριθμοῦ Ἐπισκόπων, ἱερέων, ἱερομοναχῶν, μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ἀδυναμίαν πρὸς αὐτοδιοίκησιν τῆς καὶ ἄλλα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖ ὡς πάντῃ ἀντικανονικὴν καὶ ἄθεσμον τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνεκνήρυχθη εἰς αὐτοκέφαλον ἢ λεγομένη Μακεδονικὴ Ἐκκλησία, καὶ κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἱερών Κανόνων ἐπιτασσόμενα, διακόπτει πάντα δεσμόν καὶ πᾶσαν μετὰ τῶν σχισματικῶν ἐπισκόπων καὶ λοιπῶν κληρικῶν αὐτῆς ἐπικοινωνίαν, μέχρις οὗτοι, ἐρχόμενοι εἰς συναίσθησιν τῶν διαπραχθέντων καὶ εἰλικρινῶς μετανοοῦντες ἐπ' αὐτοῖς, ἐπιστρέψουν εἰς τοὺς κόλπους τῆς προσφιλοῦς ἡμῖν ἀδελφῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὕτως ἀντικανονικῶς, αὐθαιρέτως καὶ πρᾶξικοπηματικῶς ἀπεσπᾶσθησαν.

Εἰς δὲ τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰπεκίου, Μητροπολίτην Βελιγραδίου καὶ Καρλοβικίου καὶ Πατριάρχην τῶν Σέρβων ἀγαπητὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν Κύριον Γερμανὸν καὶ πάντας τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀδελφούς, τοὺς συγκροτοῦντας τὴν περὶ αὐτὸν Ἀγίαν καὶ Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ἐκφράζομεν τὴν ἐγκάρδιον ἡμῶν συμπάθειαν διὰ τὴν θλίψιν των καὶ τὴν ὀμόθυμον ἡμῶν συμμετοχὴν εἰς τὴν δοκιμασίαν τὴν ὁποίαν διέρχονται, ὡς ἀνήκοντες εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Σῶμα, τὸ μυστικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ οὐρονοβάμονος Ἀποστόλου λεχθέν: «εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. ιβ', 26). Εὐχόμεθα δὲ εἰς σύμπαντα τὸν εὐσεβῆ ὀρθόδοξον Σερβικὸν λαὸν ταχεῖαν ὑπερνίκησιν τῆς ἡν διέρχονται δοκιμασίας καὶ ἄμεσον ἐπάνοδον τῶν ἀπολωλότων εἰς τὴν μάνδραν τῆς Μῆδης, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ ἐνδόξῳ Χώρα τῶν Σέρβων ἔχουν καθαγιασθεῖσιν οἱ ποταμοὶ τῶν αἱμάτων τῶν ἐνδόξων μαρτύρων τῆς καὶ αἱ προσευχαὶ τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ὁποίων προεξάρχει ὁ ἅγιος Σάββας, ὁ καὶ πρῶτος αὐτῆς Ἀρχιεπίσκοπος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13ῃ Σεπτεμβρίου 1967

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερόνυμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 1ης μέχρι τῆς 10ης Σεπτεμβρίου ἔ. ἔτους:

Ἐχοροστάτησε τὴν 3 καὶ 10 Σεπτεμβρίου κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ Ἀθηνῶν.

Προήδρευσε τὴν 1 Σεπτεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς.

—Τὴν 7 Σεπτεμβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς καὶ τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Σχολῆς Κοινωνικῆς Προνοίας—Διακονισσῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Παρέστη τὴν 2 Σεπτεμβρίου εἰς τὰ ἐγκαινία τῆς Διεθνoῦς Ἐκθέσεως Θεσσαλονίκης.

—Τὴν 3 Σεπτεμβρίου εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιδείξεις ΑΣΔΕΝ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ σταδίῳ.

Συνειργάσθη τὴν 9 Σεπτεμβρίου μετὰ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, ἐν συνεχείᾳ δὲ μετὰ τοῦ κ. Τσιροπούλου καὶ τοῦ κ. Ζηζιούλα.

Ἐδέχθη τὴν 1 Σεπτεμβρίου τὸν πρέσβυν τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἐνώσεως κ. Jooste.

—Τὴν 4 Σεπτεμβρίου τὸν πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας κ. Στιούαρτ, τὸν Ἀγγλον Francis Hows (URRA) μετὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Παν. Μπρατσιώτου, τὸν γενικὸν διευθυντὴν Ὁρθοσκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καθηγητὴν κ. Σιώτην, τὸν κ. Bell τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸν αἰδεσ. κ. Ἀντώνιον Ρωμαῖον, τὸν κ. Ραΐσην, τὸν κ. Δημήτριον Νιάβον καὶ τὸν θεολόγον κ. Πέτροβιτς.

—Τὴν 5 Σεπτεμβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Μύρων κ. Χρυσόστομον, Καλαβρίας κ. Αἰμιλιανὸν καὶ Νικαίας κ. Γεώργιον, τὸν εἰς Κογκὸ γενικὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Ὁθωνα Μπαλτατζῆν, τὸν ὑποπτέραρχον κ. Παπαναστασίον Θωμᾶν μετὰ τοῦ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Χιλήν, τὸν λογοτέχνην κ. Θεόδωρον Εὐδην, τὸν ὑφηγητὴν τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς κ. Νικόλαον Κανδρεβιώτην, τὸν ἐκ Τήνου θεολόγον κ. Στυλιανὸν Λαγουρόν, τὸν θεολόγον κ. Σόλων Νινίκαν, τὸν αἰδεσ. Ἀντώνιον Βενήτην, τὸν ζωγράφον καὶ δημοσιογράφον κ. David Aschermann καὶ τὴν ἀγιογράφον Ἀρτεμὶν Κατσιπῆ.

—Τὴν 6 Σεπτεμβρίου τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Κίτρους κ. Βαρνάβαν καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἑλληνορωσικῆς Ἐκκλησίας Β. Ἀμερικῆς, Καναδᾶ, Ἀλάσκας καὶ Ἰαπωνίας Σεβασμ. Μητροπολίτην κ. Βασίλειον, τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμονα Μπαρδάκον, τὸν τέως πρέσβυν κ. Ἀλέξανδρον Ἀργυρόπουλον, τὸν πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας κ. Στιούαρτ, τὸν πρόεδρον τοῦ Ἐθνικοῦ Ὁργανισμοῦ Χειροτεχνίας κ. Τερμετζῆν, τὸν καθηγητὴν κ. Νικόλαον Νησιώτην, τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Λεβαντῆν, τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ κ. Μαγκληβέραν, τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Βασιλειάδην καὶ τὸν Ἑλληνοαμερικανὸν κ. Σφηκάκη.

—Τὴν 7 Σεπτεμβρίου τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνον, τὸν ὑπουργὸν Βιομηχανίας κ. Οἰκονομόπουλον καὶ τὴν ἡθοποιὸν Ἄνναν Συνοδινεῦ.

—Τὴν 9 Σεπτεμβρίου τὸν ὑπουργὸν Δικαιοσύνης κ. Ροζάκη, τὸν τέως ὑπουργὸν κ. Νικόλαον Ζερμιᾶν μετὰ τῆς κυρίας Σακελλαρίου, τὸν καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρέαν Φυτράκη, τὸν πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης πανοσ. ἀρχιμ. Κύριλλον, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ Γρηγόριον, τὸν αἰδεσ. Νικηφόρον καὶ τὸν κ. Βασιλειάδην, τὸν καθηγητὴν τῆς Σχολῆς Διακονισσῶν κ. Βεργόπουλον, τὸν διοικητὴν Ἀσφαλείας Ἀθηνῶν κ. Παπασπυρόπουλον, τὸν δικηγόρον κ. Στεφάνου, τὸν ἱατρὸν κ. Γκιάλλον καὶ τοὺς θεολόγους κ.κ. Μπουγάτσου καὶ Σταυρόπουλου.

Δηλώσεις πρὸς τὸν Τύπον

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερόνυμος ἐδέχθη τὴν πρῶταν τῆς 13 Σεπτεμβρίου ἔ. ἔτους τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Τύπου, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀνεκοίνωσε τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῆς προσφάτου περιοδείας του εἰς τὰς ἀκριτικὰς περιοχάς, τινίσας ὅτι ἐμεινεν ἀπολύτως ἱκανοποιημένος ἐκ τῆς πρωτοφανοῦς ὑποδοχῆς καὶ τοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

Ἀκολουθῶς ὁ Μακαριώτατος ἀνεκοίνωσεν σειράν ἐπανα-

στατικών μέτρων, αφορώντων εις τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ ἐκκλησιάσματος. Οὕτω :

1) Ἀνεκοίνωσε τὸ ριζοσπαστικὸν μέτρον τῆς δημιουργίας «κινητῶν ἐκκλησιῶν». Αὗται θὰ εἶναι διεσκευασμένα εις ἐκκλησίας τροχόσπιστα, τὰ ὅποια πωλοῦνται εις Εὐρώπην καὶ θὰ περιέρχονται περιοχάς, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἐκκλησίαι ἢ εις τόπους παραθερισμοῦ, ὅπου κατὰ τὸ θέρος συγκεντρῶνται παραθερισταί.

2) Ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ δίσκων εις τὰ ἑλληνικὰ ἑμπορικὰ σκάφη, οἱ ὅποιοι θὰ περιέχουν Λειτουργίας μεγάλων ἑορτῶν, ὅπως Χριστούγεννα, Πάσχα κ.λ.π., πρὸς ἐκκλησιασμὸν τῶν ποντοπλοούντων ναυτικῶν μας.

3) Ἐπειδὴ παρετηρήθη πλειστάκις, ὅτι ὠρισμένοι ψευδοιερεῖς καταχρῶνται τῆς εὐλαβείας τοῦ κοινοῦ καὶ τελούν ἁγισμούς, εὐχὰς κ.λ.π. εις κατοικίας καὶ καταστήματα, ἀπεφασίσθη ὅπως ἅπαντες οἱ κληρικοὶ τῆς χώρας ἐφοδιασθῶν ἀπὸ τῆς 15ης προσεχούσης Ὀκτωβρίου μὲ εἰδικὴν ταυτότητα, τὴν ὅποιαν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπιδεικνύουν.

Ὁ Μακαριώτατος ἀνεκοίνωσεν ἐπίσης, ὅτι δι' ἔγκυκλιόν του ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας καταστάσεις διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατεστραμμένων καὶ ἡμικατεστραμμένων ναυῶν τῆς χώρας. Ἐδήλωσεν, τέλος, ὅτι προσεχῶς θὰ περιοδύσῃ τὴν ἀκριτικὴν περιοχὴν τῆς Ἡπείρου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, δι' ἔγκυκλιῶν ἀποσταλείσων πρὸς τε τοὺς εὐλαβεστάτους ἐφημερίους καὶ τὰ Ἐκκλῆση. Συμβούλια, κατήγγησεν : 1) τὴν περιφορὰν δίσκων ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἢ τοῦ Ναοῦ ἢ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν, 2) τὸ τιμολόγιον τοῦ κηροῦ, 3) τὴν πρόκλησιν διὰ τὸ γράψιμον τῶν ὀνομάτων, 4) τὴν ἐπὶ χρήμασι πώλησιν ἀνθέων καὶ βαίῶν καὶ 5) τὴν εἰσπραξίν χρημάτων κατὰ τὴν προσκύνησιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἢ τὴν ἀνάγνωσιν εὐχῶν ἢ τὴν χρίσιν τοῦ ἐλαίου.

«Εἶναι καιρὸς πλέον, λέγει ὁ Σεβασμιώτατος, νὰ ἐκλείψῃ ἡ ἐπαίτεια, ἡ ἀναξιοπρέπεια καὶ ἡ κατὰπτωσις ἀπὸ τὸν ἱερὸν Κλῆρον, διότι ὅλα αὐτὰ σχολιάζονται δυσμενῶς καὶ ἐπιβάλλεται ἡ κατάργησις αὐτῶν. Εἶναι προτιμότερον νὰ ὑποστῶμεν ἡμεῖς οἱ κληρικοὶ μίαν μικρὰν θυσίαν, «εἶνα μὴ ἔγκοπὴν τινα δώμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ». Ἐὰν οἱ Χριστιανοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ μνημονεθοῦν τὰ ὀνόματά των, δύναται νὰ παραδίδουν ἀθρόβως τὸ σχετικὸν σημείωμα εις τὸν ἐφημέριον ἢ τὸν νεωκόρον.

Ἄλλως τε, μὲ τὴν σημαντικὴν αὐξησιν τῶν ἀποδοχῶν, ἐβελτιώθη ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου».

Ἱερὰ Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Ἀποστόλου ἐγένετο μετὰ πάσης λαμπρότητος τὴν 9 Ἰουλίου 1967 ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἐνθρονίσεως ὁ Ἅγιος Ζακύνθου ἐξεφώνησε τὸν κατωτέρω δημοσιευόμενον ἐνθρονηστῆριον λόγον.

«Καγῶ ἔλθων πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. β', 1).

Ἄδελφοί μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοὶ καὶ περιπόθητοι, εὐκαιρον εἶναι νὰ ἐπαναλάβω τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἔθνῶν γράφοντος πρὸς τοὺς Κορινθίους. Ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς ἀποστελλόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ γνωρίζω σαφῶς πρὸς ποίους ἔρχομαι. Πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ τοὺς εὐγενεῖς ἐκ παραδόσεως, πρὸς τοὺς φιλοπάτριδας καὶ τοὺς ψάλλτας τῆς ἐλευθερίας, πρὸς τοὺς ποιητὰς καὶ μουσολήπτους ἐκ φύσεως.

Ἄνερμήνευτοι αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου καὶ ἄβυσσος τὰ κρίματα αὐτοῦ, ὅτι ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον ἐν τοῖς ἱερεῦσιν ἐξελέξατο καὶ ἀπέστειλεν, ἵνα ποιάνω τὴν ἱερὰν Ἐπισκοπὴν τῆς ἱστορικῆς ταύτης νήσου. Γνωρίζω ὡσαύτως καλῶς τίνος ἱεροῦ

καὶ μεγάλους ἀνδρας διαδέχομαι, οἵτινες ἐκλείσαν τὸν θρόνον τοῦτον, σεμνότητι βίου καὶ δυνάμει λόγου περικεκοσμημένοι. Εἴη τὸ μνημόσυνον αὐτῶν αἰώνιον ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ γνώσις ὄλων τούτων, τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς περικαλλοῦς καὶ περιφανοῦς ταύτης νήσου, γενῶν δεδαικατολογημένως ἐν ἐμοὶ φόβον καὶ δισταγμὸν περιδιπλοῦντα μου τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμα. Ἄλλὰ δὲν μὲ διαλανθάνει καὶ ὁ καιρὸς εἰς ὃν ἀποστελλόμενος ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, περὶ τοῦ ὁποίου ἐπιθυμῶ νὰ διαλεχθῶ μεθ' ὑμῶν καὶ νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀγάπην σας τὰς σκέψεις μου. Ἀκουσάτε μου, παρακαλῶ, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί.

Ὡς ἐποχὴ συγχύσεως χαρακτηρίζεται ἡ ἐποχὴ μας. Νέοι καιροὶ καὶ νέα ἦθη. Οἱ ἄνθρωποι, ἀνέτοιμοι, δὲν δύναται νὰ ἀνεύρουν τὴν ὁδόν: Ἐμφανίζονται καταπληθίσουσας ζωτικότητα, ἐνῶ ἔχασαν τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Κατορθῶνουν νὰ θέτουν ὑπὸ τροχιάν τοὺς τεχνικοὺς δορυφόρους, χωρὶς αὐτοὶ νὰ δύναται νὰ εἰσέλθουν εἰς τροχιάν. Ἀναπτύσσονται μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα ἐπιστημονικῶς καὶ τεχνικῶς, ἀλλ' ὁμως δίχως ὀρθὴν πορείαν. Κτυποῦν πολλὰς θύρας, μήπως καὶ ἀνοίξῃ τις ὁδηγοῦσα εἰς τὴν λύτρωσιν, ἀλλὰ ματαίως! Τὴν θύραν ἣτις λέγεται «Ἐκκλησία» διατάζουν νὰ κρούσουν. Καὶ ἴσως ὄχι χωρὶς λόγον. Δὲν κατάρθωσεν ἀκόμη, δυστυχῶς, ἡ Ἐκκλησία νὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ὅστις ὡς ἐκ τούτου παραμένει «ὡς ἄθεος ἐν κόσμῳ». Πιστεύομεν καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ταχέως θὰ ἐπανεῦρη τὴν θέσιν τῆς εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας τὴν σωτηρίαν, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει «περιαιρεῖται πᾶσα ἔλπις τοῦ σώζεσθαι» τὸν ἄνθρωπον. Ἡ Ἐκκλησία καλεῖται καὶ ἐπέιγεται νὰ ἐπανεῦρη τὰς «ρίζας» τῆς καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κανόν τῆς «εὐκλεοῦς παραδόσεως τῆς». Ἐχει δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐγγενῆ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ ἀναγεννήσῃ ἑαυτήν, νὰ ἐπανεῦρη τὴν ὁδὸν τῆς καὶ νὰ γίνῃ ὁδηγὸς τοῦ ἀνεματίστως πλανωμένου συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ἐπάρχει φόβος μήπως καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας παρεσύρθηεν ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἀνθρωπιστικῶν κηρυγμάτων, τὰ ὅποια ὑπεράνω πάσης ἄλλης ἀξίας θέτουν τὸν ἄνθρωπον.

Εἶναι βεβαίως μεγίστη καὶ κορυφασιότατῃ ἀξία ὁ ἄνθρωπος, ἡ «κορωνὴς τῆς δημιουργίας». Ἄλλ' ὑπέρεκειται αὐτῆς ἡ ἀξία τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ δικαίου, ὄχι ὑπὸ ἀφηρημένην ἰδεολογικὴν ἔννοιαν, ἀλλ' «ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου». Ἡ ἀξιολογικὴ πρότασις εἶναι : ἡ γῆ, ὁ κόσμος, αἱ ἐπιστήμαι, αἱ τέχναι διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ ἄνθρωπος διὰ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν διασαλευθῇ τὸ δεύτερον σκέλος τῆς προτάσεως, τότε ἀνακίπτει ἡ δυσειδὴς εἰκὼν τοῦ ὑπανθρώπου ὡς ἡμαυρωμένη καὶ ἐφθαρμένη εἰκὼν τοῦ πλάσαντος αὐτὸν Θεοῦ. Ἐνθυμίζει τὸ πρᾶγμα τοὺς ἐκπτώτους πρωτοπλάστους: ἐκείνοι ἠθέλησαν νὰ γίνωνται Θεοί, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ὑπήρξε νὰ χάσουν τὸν Παράδεισον. Τὰ πάντα βεβαίως ἔγιναν διὰ νὰ δουλεύουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος δουλεύει «τῷ Κυρίῳ», ἵνα ὁ Κύριος «γένηται ἐν πᾶσιν Αὐτὸς πρωτεύων» (Κολ. α', 18)

Τὸ κέντρον ὄχι ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ Χριστός! Ἡ ρίζα, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος, ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ζωὴ, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός. Ἐν τῷ Θεάνθρωπῳ γινόμεθα ὑπεράνθρωποι.

Τολμῶ νὰ εἶπω, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐπανεῦρωμεν τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν. Ὁ λόγος φαίνεται τολμηρός, ἀλλ' ἐκφράζει μίαν ἀλήθειαν. Πρέπει ὁ ἰ. κλῆρος καὶ ὁ λαὸς νὰ πιστεύωμεν ὅτι «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία: οὐδὲ γὰρ ὄνομα ἔστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. δ', 12). Καὶ νὰ δεχθῶμεν ἀπὸ καρδίας τὸν Ἰησοῦν Χριστόν ὄχι μόνον ὡς τὸν θαυματουργὸν ἢ μόνον ὡς τὸν διδάσκαλον ἢ μόνον ὡς τὸν «ἐν οὐρανοῖς», ἀλλ' ὡς τὸν Κύριον, τὸν μεθ' ἡμῶν ὄντα «πᾶσας τὰς ἡμέρας». Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ «ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος» (Ἀπ. α', 4). Πρέπει νὰ ἐπανεῦρωμεν τὸν παράδεισον, τὴν γλυκυτάτην ἡμῶν καὶ ἀρχέγονον πατριδα. «Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς» καὶ ἡ αἰσθητὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ προσδιδῶριζον τὸν παράδεισον ἐκείνον, παλιννόστησις δὲ καὶ ἐπάνω εἰς τὸν παράδεισον εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἐκεῖ εἰς τὴν Ἐδέμ «τὸ ξύλον τῆς ζωῆς», ἐδῶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν «ἡ

Ζωή». Ἐκεῖ ὁ Θεὸς κατερχόμενος, ἐδῶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπιφροϊτῶν. Ἐκεῖ αἰσθητῶς παρὼν ὁ Θεός, ἐδῶ παρὼν ἐν τῷ ἁγίῳ Σώματι καὶ τῷ τιμίῳ Αἵματι τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ. Ἐκεῖ διὰ τῆς βρώσεως ὁ θάνατος, ἐδῶ διὰ τῆς μεταλήψεως ἡ ζωὴ. Ἐκεῖ διὰ τῆς ἀνυπακοῆς ἡ ἔξωσις, ἐδῶ διὰ τῆς ὑπακοῆς ἡ εἰσοδος. Ἐκεῖ ἄγγελος ἐκδιώκων, ἐδῶ ἄγγελοι διακονοῦντες. Ἐκεῖ φλογίνη ρομφαία φυλάσσοσα τὴν πύλην, ἐδῶ ἡ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος διανοίγουσα τὰ ὄρατα εἰς ἀκοὴν πίστεως, «ὅ ἐστι ρῆμα Θεοῦ».

Τοῦτο εἶναι, ἀγαπητοί μου, ἡ Ἐκκλησία! «Τὸ ἐσφαγμένον ἀρνίον» καὶ «οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ λευκαίνοντες αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου» (Ἀπ. ζ', 14), «ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων» καὶ τρέφων εἰς ζωὴν αἰώνιον, τὰ «ρήματα ζωῆς αἰώνιου». Τοῦτο εἶναι «τὸ μέγα μυστήριον!» (Ἐφ. ε', 32). Ὡς ἡ λύτρωσις καὶ ἡ ἐλευθερία, ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ ἁγιασμός, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις, ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη, ἡ πίστις καὶ ἡ δύναμις, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ χάρις, ἡ ἑλπίς καὶ ἡ σωτηρία.

Σφάλλονται καὶ πλανῶνται ὅσοι νομίζουν τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ὄργανισμὸν κοινωνικῆς ἀντιλήψεως. Βεβαίως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐθεράπευσεν θαυμαστῶς καὶ βιοτικὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων, προνοήσας ἀκόμη καὶ διὰ τὸν οἶνον κατὰ τὸν ἐν Κανᾷ γάμον. Παρὰ ταῦτα ἰδικὸς τοῦ λόγος εἶναι, τὸ «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ». Ἡ δικαιοσύνη ἐδῶ ἐρμηνεύεται ὡς δικαίωσις, ὡς λύτρωσις καὶ σωτηρία. Ἰδικὸς τοῦ ἐπίσης λόγος εἶναι, τὸ «ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει... ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ Αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις» (Ἰω. στ', 27, 55). Ἡ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπον συμβάλλει καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ὑλικῶν του ἀναγκῶν, ἀλλὰ δὲν ἀφίσταται τῆς ἀρχῆς, ὅτι «οὐκ ἀρεστοί ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις» (Πράξ. στ', 2).

Πράγματι. Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ἄνθρωπος οὐδεμίαν ἱκανοποίησιν καὶ μακαριότητα αἰσθάνεται ἀπλῶς ἐπειδὴ διὰ τῆς «διδασχῆς» ἀπέβαλεν ἐγωκεντρικὰς τινὰς τάσεις του καὶ οὕτω πῶς ἀποβαίνει κοινοφελὴς ἄνθρωπος. Ὅ,τι τὸν λυτρώσει καὶ τὸν καθιστᾷ μακάριον δὲν ὀλοκληροῦται εἰς τὴν ὀφελίμω δρᾶσίν του ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, ἀλλ' ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὸ Μυστήριον τῆς θείας Κοινωνίας. Περὶ τὸν κρίνω καὶ ὡς ὑπομνήσω ὅτι καὶ ὁ ἅγιος γράφος καὶ ὁ ἱεροψάλτης καὶ ὁ ἱερὸς ἀρχιτέκτων ἐπιτελοῦν ἔργον Ἐκκλησιαστικόν, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον διὰ τῆς τέχνης συμβάλλουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἱεροῦ δέους καὶ τῆς συμφωνοῦ πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου λατρείας οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν.

Ἄλλο τέχνη θρησκευτικὴ καὶ ἄλλο τέχνη ἐκκλησιαστικὴ, ἄλλο καλαισθητικὴ ἀπόλαυσις καὶ ἄλλο ἱερά κατάνυξις. Ἡ τέχνη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποκαθαίρεται τῶν ἐγκοσμιῶν καὶ γερῶν στοιχείων καὶ ἀποβαίνει τέχνη ἱερά καὶ μυσταγωγικὴ, τέχνη θεολογοῦσα, ἐρμηνεύουσα τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκουμένης καὶ ἱεουργοῦσα τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ πρὸς τί πρὸς ὑμᾶς οἱ λόγοι, ἀγαπητοί μου ἀδελφοὶ Ζακύνθιοι, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ πλῆθος ἐλέους ἔθετό με Ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας ταύτης; Πρὸς τί οἱ λόγοι, ὅταν ἔχωμεν «ὑπογραμμὸν» ζωῆς τὸν ἱερόν Πατέρα καὶ Ἀρχιερέα, τὸν «οὐράνιον ἄνθρωπον» καὶ «ἐπίγειον ἄγγελον», τὸν Ἅγιον Διονύσιον;

Ἐξῆ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπολιτεύετο ὡς ἐν οὐρανῷ. Θριαμβεῖ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐν τῇ γῆ. Ὡς «ἄνθρωπος τῆς ἐρήμου» διὰ τῶν προσευχῶν του, διὰ τῶν δακρύων καὶ τῶν πνευματικῶν ἀσκήσεων του ἠτοίμασε τὴν καρδίαν του εἰς καθέδραν τοῦ Βασιλέως. Ὡς ἀρχιερεὺς ἐγένετο ὁ Μύστης καὶ ὁ Μυσταγωγὸς προσάγων εἰς Χριστὸν τὴν Ἐκκλησίαν. Ὡς ἱερὸς διδάσκαλος ἀνεδείχθη ὁ ὁδηγὸς ὁ δεκνύων τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Καὶ νῦν ζῆ ὡς ὁ μακάριος, ὡς ὁ ἅγιος, ὡς ὁ διὰ τῶν ἀπειρῶν θαυμάτων του εὐεργετῶν, καὶ ὡς ὁ ἀκοίμητος πρεσβευτῆς ἡμῶν παρὰ «τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος».

Τὸν Ἅγιόν μας, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐπικαλοῦμαι προστάτην καὶ ὁδηγόν· ὑμᾶς ἅπαντας παρακαλῶ καὶ προσδέχομαι συνεργούς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ καὶ συναγωνιστὰς ἐν ταῖς προσευχαῖς· εἰς ὑμᾶς ἅπαντας, ὡς ἠλεημένους παρὰ Θεοῦ, κομίζω

κατ' οἶκον ἐκάστου τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν θεόπνευστον χαιρετισμὸν τοῦ Ἀποστόλου: «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν». Ἀμήν.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου, συνήλθεν τὴν 29 Ἰουλίου 1967, εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν ἡ Ἅγία καὶ Ἱερά Σύνοδος.

Κατ' αὐτὴν ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Πατριάρχης ἀνεκoinώσατο ἐπισήμως τὰ τῆς ἐπισκέψεως καὶ ὑποδοχῆς τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ρώμης Παύλου τοῦ Στ' εἰς τὸ Οἰκουμἐνικὸν Πατριαρχεῖον καὶ διὰ λίαν θεμιῶν λόγων ἐξῆρε τὸ μέγα τοῦτο γεγονός, ἀποδώσας τιμὴν καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν σεπτὴν προσωπικότητα τῆς Αὐτοῦ Ἀγιότητος καὶ ὑπογραμμίσας, ὅτι ἡ εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ τὴν πλήρη χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀπλότητος διάθεσιν τῆς Α. Ἀγιότητος ὀφειλομένη ἐπίσκεψις αὐτῆ μέλλει, ἵνα ἀποτελέσῃ μεγίστην πολυτιμοτάτην συμβολήν, τῶσον εἰς τὴν ἱεράν ὑπόθεσιν τῆς ἐνότητος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ γενικώτερον τῆς καθόλου χριστιανικῆς ἐνότητος. Ἀπὸ μέρους τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου, ὁ πρῶτος τῆ τάξει Σεβ. Γέρον Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων διηρημένυσε τὴν ἐπὶ τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ ἐπισκέψει βαθεῖαν συγκίνησιν συμπάσης τῆς ἱεραρχίας τοῦ θρόνου, τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ τοῦ πληρώματος καὶ ἀπέτισε φόρον τιμῆς πρὸς τὰς σεπτὰς Κορυφὰς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διὰ τὸν ὑπ' αὐτῶν πραγματοποιηθέντα νέον σπουδαιότατον σταθμὸν ἐν τῇ προόδῳ τοῦ διαλόγου τῆς ἐνότητος, ἐκφράσας τὴν γενικὴν εὐγνωμοσύνην ἐκτίμησιν τῆς ὑψηλῆς χειρονομίας τῆς Α. Ἀγιότητος πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἱεροῦ Κέντρου αὐτῆς.

Ἀκολουθῶς ἀνεγνωσθησαν τὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Α. Ἀγιότητος μεταξὺ Αὐτῆς καὶ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος ἀνταλλαγέντα κάτωθι τηλεγραφήματα :

«Αὐτοῦ Ἀγιότητα Ἀθηναγόραν Α'
Οἰκουμἐνικὸν Πατριάρχη

Φανάριον

Ἐν πλήρει εἰσέτι συγκινήσει ἐκ τῆς νέας ταύτης συναντήσεως, ἣν ἡ Θεῖα Πρόνοια ἐδηρεστήθη ὡπως παρασκευάσῃ, σπεύδομεν ὅπως ἐπαναλάβωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἀγιότητι τὴν ἐκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀληθινῇ Αὐτῆς ὑποδοχῇ.

Ἐἴθε ὁ Κύριος νὰ ἐδολογήσῃ τὰς κοινὰς ἡμῶν προσπαθείας καὶ ὁδηγήσῃ τὰ διαβήματα ἡμῶν πρὸς τὴν πλήρη κοινωνίαν, τοσοῦτω ἐπιθυμητὴν ἀμφοτέρωθεν. Ἐπαναλαμβάνομεν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἀγιότητα τὴν βαθεῖαν ἡμῶν ἀγάπην ἐν τῇ διακονίᾳ καὶ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Αὐτοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Βατικανόν, 26 Ἰουλίου 1967

Πάπας Παῦλος ὁ Στ'.

«Τῇ Αὐτοῦ Ἀγιότητι
Πάπαν Ρώμης Παῦλον τὸν Στ'

Εἰς Βατικανόν

Ὑπὸ τὸ κράτος ἔτι βαθυτάτης συγκινήσεως διατελοῦντες ἐκ τῆς κοσμοϊστορικῆς ἐπισκέψεως τῆς ὑμετέρας λίαν ἀγαπητῆς ἡμῶν καὶ σεβασμίας Ἀγιότητος, ἄσμενοι ἐκοιμισάμεθα καὶ συνοδικῶς ἀνεγνωμεν τὸ προσφρον ἀδελφικὸν τηλεγράφημα Αὐτῆς. Ὁλοκαρδίας καὶ αἰθῆς ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστοῦντες, ἐρχόμεθα Κύριος ἐδολογῆ, προάγη κοινῇ προσπάθειαν ἕως οὗ κατανηγήσωμεν εἰς πλήρη ἐνότητα, πρὸς ὅδεαν Ἀγίον Αὐτοῦ Ὄνοματος.

27. Ἰουλίου 1967.

Πατριάρχης Ἀθηναγόρας,

Ἐν συνεχείᾳ ἀνεγνώσθησαν τὰ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πρὸς τὴν Α.Θ. Παναγιότητά ἀποσταλέντα τηλεγραφήματα τῶν Μακ. Πατριαρχῶν καὶ Προέδρων τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν τε Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐκφραζόντων τὴν χαρὰν Αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει τοῦ Ἀγιωτάτου Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ' πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ διαβεβαιούντων περὶ τῆς ἐν πνεύματι συμπαρουσίας καὶ συμπροσευχῆς Αὐτῶν κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην συνάντησιν.

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐδόξασαν τὸν Οὐράνιον τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορα ἐπὶ τοῖς λαβοῦσι χώραν θαυμασιῶν καὶ ἐξεδήλωσαν τὴν εὐχαριστίαν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ἐπιτοπίους Κυβερνητικὰς Ἀρχὰς διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν πολῦτιμον καὶ λεπτὴν βοήθειαν πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως, καὶ διὰ πάσας τὰς πάντοθεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ γενομένας ἐκδηλώσεις συμπαροστώσεως. Ἐπίσης ἐξέφρασαν τὴν εὐάρεσκίαν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς διοργανώσεως καὶ ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος τῆς ὑποδοχῆς Ἐπιτροπῆν, καὶ πρὸς ἅπαν τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα διὰ τὴν ἐγκάρδιον καὶ εὐλαβῆ αὐτῶν συμμετοχὴν.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ ρωμαιοκαθολικὸς ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου Γαβριήλ Μπουκάτκο ὠδήγησεν εἰς Ρώμην εἰς προσκύνημα 150 κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας του. Τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον προσκύνημα ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Βελιγραδίου. Οἱ Γιουγκοσλαῦοι προσκυνητὰ ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς ἀκόρῳσιν ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου ΣΤ'.

— Ἀπὸ τῆς 11ης μέχρι τῆς 18ης τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου θὰ συνέλθῃ εἰς Ρώμην τὸ γ' παγκόσμιον συνέδριον ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς διακονίας τῶν λαϊκῶν.

— Σκοπὸς τῆς συνελθούσης ἐν Ρώμῃ ὀλομελείας τοῦ νεοστυάτου ρωμαιοκαθολικοῦ ὄργανισμοῦ «Δικαιοσύνης καὶ Εἰρήνης» ἦτο ἡ μελέτη τῶν θεολογικῶν βάσεων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης, ὡς καὶ ἡ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῶν γνώμην τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰς προσπάθειας τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

— Διωργανώθησαν ἐν Λούρδῃ αἱ ἡμέραι τῆς «Καθολικῆς βοήθειας» (Σκοῦρ Κατολικ), αἵτινες κατὰ τὸ τρέχον ἔτος θὰ ἔχουν ἰδιαιτέραν σημασίαν ἕνεκα τῆς τελευταίας παπικῆς ἐγκυκλίου περὶ τῆς προόδου τῶν λαῶν.

— Ἐντὸς τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ πραγματοποιηθῇ εἰς Σεβίλλην τῆς Ἰσπανίας διεθνῆς συνάντησις τῆς Διεθνούς Καθολικῆς Ὁργανώσεως Ραδιοφωνίας καὶ Τηλεοφίας (Οὐντα).

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἐπὶ τοῦ Βατικανοῦ ἐτέθη εἰς εὐρείαν κυκλοφορίαν ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεὶς «Οἰκουμενικὸς ὀδηγός» (Directorium), ὅστις παρέχει ὑποδείξεις πρακτικῆς φύσεως περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἐθέσπισε τὸ «Περὶ Οἰκουμενισμοῦ» διάταγμα τῆς Β' ἐν Βατικανῷ Συνόδου. Τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ ὀδηγοῦ τούτου ἀσχολεῖται περὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς οἰκουμενικῆς δράσεως. Τὸ δεύτερον κεφάλαιον ἀσχολεῖται περὶ τὸ ἔγκυρον τοῦ βαπτίσματος εἰς τὰς μὴ ρωμαιοκαθολικὰς Ἐκκλησίας ἢ χριστιανικὰς κοινότητας. Ἀναγνωρίζεται κατ' ἀρχὴν τὸ ἔγκυρον τοῦ βαπτίσματος τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Τὸ τρίτον κεφάλαιον πραγματεύεται τὰς εἰς τὸν Οἰκουμενισμὸν ἀφορώσας πνευματικὰς ἀσκήσεις (προσευχὰς κ.λπ.). Τὸ τέταρτον καὶ ἐκτενέστερον κεφάλαιον εἶναι ἀφιερωμένον εἰς συγκεκριμένα προβλήματα τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων καὶ δίδει κατευθύνσεις διὰ τὰς κοινὰς οἰκουμενικὰς προσευχὰς μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ ἄλλων χριστιανῶν. Ἡ συμμετοχὴ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν εἰς τὰ τῆς θείας λατρίας τῶν Ὁρθοδόξων ἐξαρτᾶται τὸσον ἐκ τῶν κατὰ τόπους ρωμαιοκαθολικῶν ἱεραρχῶν, ὅσον καὶ ἐκ τῆς ἀρμοδίας Ὁρθοδόξου ἱεραρχίας. Ἐξ ἄλλου ἀπαγορεύεται ἡ συμμετοχὴ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν εἰς τὸ Δεῖπνον τῶν Προ-

τεσαντῶν, ἐπειδὴ τοῦτο διαφέρει τελείως τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τοιαύτη θεολογικὴ διαφορὰ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ οἱ Προτεστάνται δὲν παραδέχονται τὸν μυστηριακὸν χαρακτήρα τοῦ Δείπνου, ἢ προσποιητὴ κοινὴ κοινωνία τῶν πιστῶν θὰ ἦτο μᾶλλον ἐμπόδιον παρά ὄφελος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Οἰκουμενικοῦ Ὀδηγοῦ» προετοιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος Γραμματείας. Τοῦτο θὰ περιέχῃ κείμενα ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Κλητῆριον Ἐπίκριμα

Πρὸς

τὸν Ἱεροδιάκονον Εὐάγγελον Ἀρβανίτην

(Ἀγνώστου Διαμονῆς)

Καλούμεν σε νὰ ἐμφανισθῆς ἐνώπιον Ἡμῶν ἐνεργουῦντος, ὡς Ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ δυνάμει 1750/12/7/67 εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου Πευκακίων Ἀθηνῶν τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 9ην π.μ., ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ ἀποδιδόμενων σοι κατηγοριῶν.

Προσπετιθλοῦμέν σοι, ὅτι ἐὰν δὲν ἐμφανισθῆς τῇ ὥρᾳ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ἢ ἀνάκρισίς σου θὰ θεωρηθῇ περαιωθεῖσα καὶ ἀνευ τῆς ἀπολογίας σου.

Ἄρθρον 114 Ν. 5383/52 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15ῃ Σεπτεμβρίου 1967

Ὁ Ἀνακριτὴς

Πρωτοπρ. Ἐμμμαν. Βολοδάκης

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀλεξανδρουπόλεως

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακρίσειν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τῆς ἐνορίας Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς Νήσου Σαμοθράκης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆ παρούσης προκηρῶσεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1967

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἱακρίας

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46 καὶ 47 τοῦ Α. Νόμου 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», τὰς διατάξεις τοῦ Α. Νόμου 540/1945 «περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαίδευσως» καὶ τὸν Α. Νόμον 536/1945 «περὶ ρυθμίσεως τῶν ἀποδοχῶν Ὁρθοδόξου ἐφημεριακοῦ Κλήρου», προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοιμ. τῆς Θεοτόκου» τῆς Κοινότητος Ἀγίου Κων/νου Σάμου, ὅπως ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν

τὰ ὑπὸ τοῦ Α. Νόμου 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα δικαιολογητικά ἐντὸς μῆνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης.

Ἐν Σάμῳ τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1967

† Ὁ Σάμου καὶ Ἱακρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀρθρα 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσιν τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς ἐνορίας Καστανιωτίσσης, ὅπως ἐντὸς μῆνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ὑμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Χαλκίδι τῇ 5ῃ Σ/βρίου 1967

† Ὁ Χαλκίδος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χηρευούσης τῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Καραβομύλου, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἀρθρου 2 τοῦ Α.Ν. 807/45 ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μῆνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 9ῃ Σεπτεμβρίου 1967

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μητροπολίτου Μαρωνείας Τιμοθέου, Ὁ ἄγγελος τῆς Ἐφέσου Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος καὶ ἱερομάρτυς. Ἀθήναι 1967, σελ. 15.

Στεφάνου Ματακούλια, Μητροπολίτου Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας, Χριστὸς Ἐσταυρωμένος. Ἐκδόσεις δευτέρα ἐπιφυζήμενη. Κυπαρισσία 1967, σελ. 158.

Μητροπολίτου Γερμανίας Πολυεύκτου, Γῆ καὶ Οὐρανός. Ἔτος ἐκδόσεως 1967, σελ. 160.

Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου, Μία θεοστυγῆς συμπαιγνία. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ καὶ αἱ κατ' αὐτὴν δικονομικαὶ παραβάσεις. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» ἔτος 1967. Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 20.

Πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Μ. Φούσκα, θεολόγου — Δρος Φιλοσοφίας. Ἡ θεολογία Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, Ἀθήναι 1967, σελ. 50. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ».

Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «ΑΚΤΙΝΕΣ». Ἀθήναι 1967, σελ. 16.

Πανίτσα Π.—Παπαθεοδώρου Π., καθηγητῶν Τὸ μοναστήρι τῶν Παμμεγίστων Ταξάρχων Αἰγιαλείας, Αἴγιον 1966, σελ. 67.

Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, Θεσσαλονίκη 1966, σελ. 32.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.

Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας:

30 ἐτησίως.

Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Πρὸς αὐτὴν στοιχεῖ.

Ἡ ἱστορικὴ περιοδεία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα.

Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Παν. Τρεμπέλα, Αἱ μετὰ τὸ ἔργον τῆς Βατικανείου συνόδου ὑποχρεώσεις μας.

Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Νικοδήμου, Ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς δεοντολογίας.

Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ἐν ὄψει τῆς Συνόδου.

Νικολάου Εὐθ. Μητσοπούλου, Σύγχρονα κατηχητικὰ προβλήματα.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις.

Βιβλιογραφία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185 — Ἀθήναι — Τηλ. 530.318

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης

Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστερί